kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-8536

SAYI: 69 ARALIK 2000 750.000 TL. (KDV DAHİL)

HİÇBİR ŞEY GÖSTERİLDİĞİ GİBİ DEĞİL: BİZİM PERİHAN

Bİ MOTİVASYON DA SOLDAN!

KOSOVA'DA AMERİKALILAR DA TECAVÜZ EDİYOR!

EN AZ ÜÇ BİN SIĞINAK!

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

KADER MAHKÛMLARI!

TRAVESTİLERE KADINLARDAN BİLE DAHA FAZLA ŞİDDET!

KURTLAR DEVLETİ KARŞILIKSIZ MI BEKLİYOR?

BAZEN İSTEMEK ZORDUR, BAZEN DE PAÇAYI KURTARMAK

Merhaba,

İstanbul'da yaşayanlar için Kasım'ın ikinci haftası neredeyse bir tür elli iki haftanın sultanı gibi. O hafta boyunca herkes TÜYAP'ta açılan Kitap Fuarı'yla ilgilenmek zorunda! İstanbul'daki bütün okullar, buraya turlar düzenliyor. Sanırız çocuklara okuma sevgisi aşılamak için.

Oysa fuar insanda okuma arzusundan ziyade alışveriş yapma arzusu uyandırıyor. Ancak bu çocukların aileleri maddi durumları iyi bile olsa, çocuklarına fuardan alışveriş yapmaları için para vermiyor. Böylece fuar özellikle gündüz saatlerinde, yayınevlerinin dağıttığı broşürleri, kitap ayraçlarını toplayan çocuklarla dolup taşıyor. Bu yıl bu çocukların hepsinin ellerinde, *Harun Yahya'nın Eserleri* adlı Adnan Hocacılar'ın yayımladığı bir kitapçık gördük ve içimiz cız etti. Arkalarını büyük sermaye birikimlerine dayamış yobazlar güçlerini biraz da bizim vurdumduymazlığımızdan, "hoşgörümüzden" alıyorlar. Handan bu sayıda, görmezden gelinen, değiştiği varsayılarak küçümsenen bir başka tehlikeyi, MHP'yi ele aldı. Halen hükümet ortağı olan bu partinin kadınlar için hiç de eskisinden farklı şeyler söylemediğini göreceksiniz.

Deprem sonrası performansıyla da hatırlarda yer eden Sağlık Bakanı Osman Durmuş da MHP'li. Elli yaşın altındaki kadınlarda felce yol açtığı söylenen ilaçlarla ilgili olarak, "Ben otuz yıldır kullanıyorum, bana bir şey olmadı," diyerek ikinci Çernobil çayı hadisesine imza attı.

Oysa Türkiye büyük bir değişimin eşiğindeymiş görüntüsü içinde. Af da bu değişikliklerin önemli bir parçası. Bu konuda yapılan tartışmaları kadınlar açısından değerlendirmeye çalıştık.

Biz dergiyi hazırlarken dünyanın bir çok yerinde 25 Kasım vesilesiyle kadına yönelik şiddet lanetleniyordu. Çeşitli kadın kuruluşlarının ortak açıklamasının altında *Pazartesi*'nin imzasını göremeyeceksiniz. Bunun iki sebebi var: bir tanesi ülkemizde yıllardır süren savaşın kadınlara etkilerine değinilmemesi, ikincisi doğrudan erkeklere yönelik eleştiri ve talep içermemesi.

Bu ay size bu kadar çok şiddet haberi vermek istemezdik aslında. Ama olup bitenler mücadelemizin sürmesi gerektiğini bize gösteriyor.

Ama bu ay ilk sayfalarımızı kaplayan haber bunların içinde en ilginci. Solcu olduğu bilinen bir tiyatrocu hakkında, çalıştırdığı genç kadınların taciz iddiası var. Yine ünlü bir marksist yazar olan Cengiz Gündoğdu'nun M.E.'yi savunmak için öne sürdüğü argümanları siz de eğlenceli bulacaksınız. Erkeklerin, kendi ezen konumlarına ezilenlerin ideolojisini nasıl payanda yapabildiklerinin ibret verici bir örneği bu olay.

Perihan Mağden, Türkiye'nin en çok okunan yazarlarından, eski okurlarımız hatırlayacaklardır, *Pazartesi*'de önce kendisiyle röportaj yapmıştık, daha sonra da yazarımız olmuştu. Ve deyim yerindeyse *Pazartesi*'de "keşfedildi". Perihan'ın adı, geçtiğimiz ay basında hiç hak etmediği bir biçimde ve sıkça anıldı. Ama onunla dört yıl sonra bu ikinci roportajımızda bunları değil, kendi merak ettiklerimizi sorduk. Sizin de ilgiyle okuyacağınızı ümit ediyoruz.

Geçen sayının kapağında kullandığımız fotoğrafı Kemal Özdemir'in *Oryantal Göbek Dansı* adlı kitabından aldık. Geçen sayı adını anmayı unuttuğumuz için özür dileriz.

Ekim sayısında yayımladığımız anket formlarını hâlâ doldurup gönderebilirseniz çok mutlu olacağız.

Yeni yılda ve yeni sayıda görüşmek üzere.

İstanbul'daki Amatör Tiyatrolar Çevresi bir taciz olayını tartışıyor.

12 Eylül'e direndi; nefsine direnemedi

Aynı anda birbirlerinden habersiz birkaç kadınla ilişki kurulur mu? M.E.'ye göre bun adı özel hayat. Tiyatro yönetmeni oyuncuların dudaklarından öpüp göğüslerini elleyebi mi? M.E.'ye göre sahnedeyse evet. Cengiz Gündoğdu'ya bakarsanız, yanaktan öpmeye s edilmiyorsa dudaktan öpmeye de ses edilmemeli. Hemen hepsi solcu olan santaçı arasındaki olay ve tartışmaları siz de ilginç bulacaksınız.

On beşe yakın amatör tiyatro grubundan oluşan bir topluluk olan Amatör Tiyatrolar Çevresi (ATÇ) bir süredir kırk yedi yaşında, otuz yıllık tiyatro yönetmeni ve *İnsancıl Dergisi*'nin sanat yönetmeni Mehmet Esatoğlu'nun, çalıştırdığı Özgür Sahne'deki kadınlara cinsel tacizde bulunduğu iddialarını tartışıyor. Anlatılanlardan yönetmenin eğitimci misyonunu, deneyim ve yaşını kullanarak, çalıştırdığı genç kadınları nasıl taciz ettiği açıkça ortaya çıkıyor.

Özgür Sahne, başka işlerde çalışan kadınların oluşturduğu amatör bir tiyatro grubu. Otuz yıldır amatör tiyatro gruplarını çalıştıran yönetmenleri, aynı çevrelerde hayatını tiyatroya adamış, "hafif" çapkın biri olarak tanınıyor. Kendisini solcu, muhalif, aydınlanmacı, özgür düşünen biri olarak tanımlıyor. Birlikte olduğu kadınlara söylediğine göre, çok eşlilikten yanaymış. Ancak birlikte olduğu kadınların birbirlerinden haberleri olmuyor.

Özgür Sahne'deki kadınlar yönetmenlerinin kendilerine sistematik bir biçimde yaptığı tacizi uzunca bir süre tanımlayamamış. Çünkü mesela, yönetmen birinin göğüslerini elliyeğinde, kadın bundan rahatsız oluyor, ancak yönetmen tiyatronun böyle bir şey olduğunu, bunun bir yöntem olduğunu anlattığından kimse olayı tanımlayamıyor ve hep, "Geri kafalı mıyız acaba? Çok mu abartıyoruz? Biz geleneksel düşünce yapılarından, tabularımızdan kurtulamadık mı?" gibi ikilemler yaşıyorlar. Oyuncular, yönetmenlerine davranışlarından ve kurmaya çalıştığı ilişkilerden rahatsız olduklarını söylediklerinde, cevap "Bu benim özel yaşantım" oluyor.

Bir motivasyon da sol cenahtan!

Yönetmenin cinsel taciz suçlamasına verdiği cevap da son zamanlarda yabancısı olmadığımız bir cümle: "Cinsel taciz diye ifadelendirilen benim tiyatro yöntemimdir. Bu yöntemle oyuncuları gerektiğinde öpüyor, onları motive ediyorum." Yönetmenin bu fütursuz açıklaması, aslında tacizi kabul edip, tartışmayı reddetmekten başka bir şey değil. Kendisini 12 Eylül faşizmine direnmiş, yüce bir insan sayan tacizci, şahsına yapılan suçlamaları dikkate almak şöyle dursun, "Bu bir komplodur" diyerek geçiştirmiş durumda. Özgür Sahne'den kadınlar, yaşadıkları tacizi kaleme alıp Amatör Tiyatro Çevresi'nde yazılı olarak tartışmaya açtıktan sonra aldıkları tepkileri şöyle anlatıyorlar.

Tabularınızı yıkın

"Bizler İnsancıl Atölyesi'nde çalışma yapıyorduk. İnsancıl Atölyesinin kuruluş amacı da aydınlanma hareketi olarak tanımlanabilir. Atölye'de yapılan en önemli iki çalışma tiyatro ve felsefe. Bizler bu çalışma içinde kendimizi geliştirmeye çalışırken bize en çok anlatılan şey, "Tabularınızı yıkın, haklarınızı savunun." gibi şeylerdi. Bizler de bu atölyeyi dışarıdaki yozlaşmışlıktan farklı, yeni bir kültürün oluşturulmaya çalışıldığı bir yer olarak görüyorduk. Ancak, yaşadığımız olaylar bizlere tacizin, daha doğrusu kadına yönelik cinsel şiddetin böyle mekânlarda da olabileceğini ve hatta İnsancıl Atölyesi'ndeki çok yetkili insanlarca da desteklenebileceğini gösterdi. Bizler yaşadıklarımızı uzunca bir zaman birbirimizle tartışmadık. Kendi kendimize rahatsız oluyor ne yapabileceğimizi düşünüyorduk. M.E. ile konuşup rahatsızlığımızı söyledik ama dikkate almadı. Sonrasında sorunlarımızı kadın kadına konuşup, tartışmayı genişlettik ve Atölye'den Cengiz Gündoğdu ile konuştuk. Bize bunları yazılı hale getirmemizi, bunun daha doğru bir hareket olacağını söyledi. Ancak bunu yapınca ATÇ ortalık karıştı ve bize dönük suçlamalar oldu."

Şıracının şahidi bozacı..

Suçlayanlarını başında kendisini "İnsancıl Atölyesi'nin en tepesindeki kişi" olarak tanımlayan Cengiz Gündoğdu geliyor.

"M.E.'yi otuz yıldır tanıyorum. Bu süre içinde Türkiye'de aydınlanma için verdiği mücadeleyi, bu mücadeleden döndürülmek için önüne konan paraları biliyorum. 12 Eylül faşizminin baskılarına nasıl direndiğini gördüm. Böylesi bir arkadaşı tutarsız ahlak görüşleriyle harcama hareketine izin verilmeyecektir."

Gündoğdu, arkadaşını savunurken, sürekli onun mücadelesinden dem vuruyor. Ama anlamadığı bir şey var ki, kimse adamın faşizme karşı mücadelesine bir şey demiyor. Faşizme karşı direnmiş adamlar da tacizde bulunabilir. Tıpkı birçok solcunun karısını dövmesi gibi. Ayrıca Cengiz Gündoğdu, yazısında Özgür Sahne'deki kadınlarla tartışıyor. Ne yazık ki tartışma demeye bin şahit isteyen yazıda Gündoğdu sadece öğrencilerini azarlıyor. "Şimdiye kadar anlattığım hiçbir şeyi anlamamışsınız ya da anlattıklarımı dinlememişsiniz" diyor. On beş sayfalık yazı, Kant'tan, Bacon'dan, Nietzsche'den alıntılarla dolu ve kadınların tabularını yıkmadığı, felsefeyi bilmedikleri, kavramları yanlış kullandıkları üzerine kurulu. Cinsel taciz söz konusu bile edilmiyor.

Cinsel taciz mi? O da ne? Yok öyle bir şey.

İnsanlık tarihine bakılırsa kadınla erkeğin organlarının cinsel nesne diye algılanmadığı devirler olduğunu öğreniriz. Daha sonra toplumsal koşullar, sömürücü sınıflar, bir de teknolojinin pekiştirmesiyle kadınla erkeğin organları cinsel nesneye dönüştürüldü. Binlerce yıl öncesinden gelen bu algılayış, Bacon'ın deyişiyle kabile putu, son dönemde feminizm hareketiyle pekiştirildi. Düşünebiliyor musunuz, bir insanın dudağının bir santim ötesi, yanağı, cinsel nesne değil, bir santim berisi, dudağı, cinsel nesne. Böyle bir saçmalığı ahlak diye nasıl savunabiliriz?

Gündoğdu'nun tartışma üslubunu bir kenara bıraktık, fakat sayın Gündoğdu cinsel taciz olayından arkadaşını nasıl koruyacağını şaşırmış görünüyor. Kim senin dudak, yanak gibi ayrımlar yapmadığını da farkında değil çünkü. Bir kadın istemediğinde, o kadının tırnağına dokunulması da cinsel tacizdir, dudağından öpülmesi de. Bunları hatırlatmak ve cinsel tacizin ne olduğunu da bir kez daha yazmak şart oldu artık.

Cinsel taciz nedir?

Cinsel taciz, cinsel temelli, istenmeyen veya kişinin onuruna dokunan fiziksel, sözel, psikolojik baskı içeren veya görselliğe dayalı davranışlardan oluşur. Uluslararası hukukta, örneğin bir kişiye giyimi, fiziği vb. ile ilgili horlayıcı tutumlar, tehdit içersin veya içermesin açık veya üstü kapalı davetler veya talepler; şehvetli bakışlar veya cinsel nitelikli hareketler, dokunma, okşama, çimdikleme veya sarkıntılık tarzındaki yersiz fiziksel temaslar vb. davranışlar cinsel tacizi oluşturur. Bir davranışın cinsel taciz oluşturup oluşturmadığına karar vermede önemli olan unsur, davranışta bulunan kişinin ne düşündüğü değil, davranışa maruz kalan kişinin rızasının bulunup bulunmamasıdır.

"Benden habersiz kimse taciz bile yapamaz."

Gündoğdu'ya şunları da söylemek isterim ki, arkadaşının yaptığı cinsel tacizin tartışılacak bir tarafı kalmamıştır. Konunun en vahim taraflarından biri Cengiz Gündoğdu'nun kaleme aldığı metinde, tacize değil kendisinden habersiz yapılan toplantılara kafayı takmış olması ve hâlâ M. E.'yi savunmasıdır.

Cengiz Gündoğdu ile bu konuda görüşmek istedik ama rahatsız olduğu söylendi. M. E. ve *İnsancıl Dergisi*'nden Berrin Taş ile dergi bürolarında konuştuk.

Hakkınızda taciz iddiaları var. Yönetmenliğini yaptığınız gruplarda kadınlara tacizde bulunduğunuz söyleniyor.

M.E.- Böyle bir şey yok. Grup içindeki arkadaşlarla benim aramda böyle bir tartışma geçmedi. Sadece

grup içerisinde bir arkadaşını bana duygusal bir yakınlığı vardı. Bu da her yerde olabilir. Bu konuda arkadaşlar beni eleştirdiler. Konuştuk, ama bunun dışında bir şey yok.

Özgür Sahne'deki kadınları, sizinle yaşadıklarını birilerine anlatmaları haliyle, özel hayatlarını deşifre etmekle tehdit ettiniz mi?

M.E.- Hayır. Ben sadece bir toplantıda bana ve özel hayatıma gelen eleştirilerin haddini aşması üzerine şöyle dedim, "Ben de şimdi sizin özel hayatlarınızı burada anlatsam iyi mi olur?" Ben bunları sırf kadın arkadaşların onuru kırılmasın diye yapmadım. Çünkü o kadın arkadaşlarını da onaylamadığım özel hayatları var ama ben bunları ortaya sermedim. Sonuçta dört kadın arkadaşım benden incinmiştir. Bu da bana çok acı veriyor.

"Tacizi yapan alçak ve şerefsizdir"

Taciz konusunda ne düşünüyorsunuz?

M.E.-Ben taciz konusunu tiyatro çevresinde tartışmadım. Sadece bir tek toplantıda, "Tacizi yapan kişi alçak ve şerefsizdir," dedim. Bu da ne düşündüğümü gösteriyor.

Çokeşlilikten yana olduğunuzu söylüyormuşsunuz. Ama birlikte olduğunuz kadınlara söylemeyi unutuyorsunuz galiba.

M.E.-Benim dönem dönem birkaç kişiye birden sevgi duyduğum oldu. İnsanların böyle dönemleri olur. Ama tiyatroda böyle bir olay olmadı. Bir arkadaşımız vardı. O da bunu reddetti ve orada kaldı. Onunla da dostluğumuz sürüyor. Bu konuyu teorize etmiyorum. Çokeşlilikten yanayım diye bir ifadem yok. Ben sadece bir insanın hayatına aynı anda birkaç kişi girebilir dedim. Bu olay da bu kişileri ilgilendirir. Kişiler ya bu olayı kabul ederler ya da etmiyorlarsa ilişki kurmazlar.

Taciz kadınlar için açıklanması zor bir durum, sizce bu kadınlar eleştirilmeyi ve daha birçok şeyi göze alıp neden size böyle bir suçlama yapsınlar?

M.E.- Ben oyunlarımda değişik yöntemler kullanıyorum. Mesela geçen yıl oynadığım bir oyunda bir kadınla birlikte tecavüz sahnesi oynadım. Sanat yapılırken bazı şeyleri yanlış anlamamak gerekir. Biz çalışırken birbirimize dokunuruz da, öpüşürüz de. Arkadaşlar da bu olaylar olurken bana rahatsız olduklarını söylemediler. Samimiyetten yaptığım bazı şeyleri yanlış anladıklarını düşünmüyorum. Otuz yıllık tiyatro yaşamımda bir kez bile böyle bir eleştiri almadım. Bu saatten sonra da ne benim böyle bir şey yapmadım dememin, ne de onların hayır yaptı demesinin bir geçerliliği yoktur.

Size güvenen kesim daha azmış galiba?

M.E.- Bu insanların tercihidir.

Peki, taciz suçlamalarında savunma olarak bunları oyuncularının motive etmek için yapıyorum dediğiniz doğru mu?

M.E.- Çalışma yaparken, bütün yöntemler geçerlidir. Mesela ben, size sahnede sevgimi anlatacaksam seyircinin inanması için bunu gerçekten sevgi duyarak yapmalıyım. O noktada insan insana dokunur, bakar, hatta gerçekten sevgi dolu bakar. Arkadaşların hazırladığı oyun da bir kadın ve kızıyla ilgili bir oyundu. Oyun hazırlığı sırasında bakışma da, dokunma da, öpme de oluyor. Bunlar oyunla da ilgili, özel çalışmayla da ilgili. Mesela tepki göstermesi için oyuncuma, "Bak adam geldi seni böyle öptü," diyorum. Öpüyorum ve tepki göstermesini istiyorum. Tepkisini nasıl göstereceğini, vuracak mı, başka bir şey mi yapacak, onları anlamaya çalışıyorum. Bu da tiyatronun çalışma yöntemidir. Buna uyup uymamak kişinin inisiyatifindedir. Dışarıdan izleyen biri, bizim garip ilişkilerimiz olduğunu düşünür. Ama bizim için burada insanların niyetine güvenmek önemlidir. Çünkü samimi bir ortam var, sevgilisiyle problemini de konuşuruz, regl olduğunu da biliriz.

Cengiz Gündoğdu'nun bu olay üzerine, sizi savunmak için yazdığı bir yazı var. Bu konuda ne diyorsunuz?

M.E.- Beni savunmak üzere değil. O bir felsefeci olarak ahlâk tartışmaları yapıyor.

Berrin Taş- Ben bu konuda birşeyler söylemek istiyorum. Şimdi bu kadınların bazı sorunları vardı. Bu sorunlar bize geldi, Cengiz Bey de bunların yazılı hale gelmesinin daha sağlıklı olacağını söyledi. Sonradan inkâr edilmesin diye. Biz Amatör Tiyatrolar Çevresi'nde yaşanan sorunların *İnsancıl*'a da zarar vermek için çıkarıldığını düşünmüyoruz. Arkadaşlar da deneyimsizliklerinden ya da niyetlerinden, bilemiyorum, olayları sürdüren birer öge oldular.

Buranın hiyerarşik yapısı nedir?

B.T.- Burada insanlara hep çok demokratik davranıldı. Ama demek ki insanlara fazla yumuşak davrandık. İnsanlara kendi kişiliklerini geliştirmesini söyledik ve yanlış yaptık. Onlar da kendi kişisel sorunlarını bize yansıttılar. Bu onların sonucu. Cengiz Bey de o yüzden yazısında, "Burada kararları ben veririm, benden habersiz bir şey yapılamaz." diye yazmıştır. Bundan sonra biraz daha sert davranacağız. Bu kadar yumuşak olmayacağız.

Siz bir kadın olarak taciz konusunda ne düşünüyorsunuz?

B.T.- Ben M.E.'yi on yıldır tanıyorum. Cengiz Bey otuz yıldır tanıyor. Biz ondan bir saniye bile şüphe etmedik. Çünkü taciz bir kadının istemediği bir şeydir. Yani kadın istemiyorsa parmağının ucuyla da dokunsan tacizdir. Ama tiyatro ayrı bir alandır. Ben M.E.'ye güveniyorum. Ben de kadını savunan yazılar yazdım. Cengiz Bey de yazısında, "Neden ben seni yanağından öptüğümde itiraz etmiyorsun da, dudağından öpünce kızıyorsun. Kendinizi nesneleştirmeyin." demek istiyor. Bizim toplumumuzda kadınlar, samimi davranışları bile yanlış anlıyorlar. Herkes kadın olarak görür görmez sana atlamıyor yani. Atlayanlar var ama M.E. bunlardan değil.

Bir kadın tacize uğramadan böyle bir şeyi söylemez. Bu çok zor. Niye size bunu yapsınlar ki?

M.E.- Biz çok samimiydik, arkadaştık, candık, bunu konuşabilirdik. Benimle hiç konuşmadılar. Ben hep soruyorum, nerede incittim onları diye. Bazı münferit olaylar söylüyorlar. Evet ben o olaylar esnasında orada ter dökerek tiyatro yapıyordum. Böyle bir şey aklımın ucundan geçmedi. Söyleselerdi, yanlış anladıkları hareketlerimi gözden geçirirdim. Çünkü insanız, niyet olarak böyle bir şey hedeflemezsiniz ama birini incitmiş olabilirsiniz.

B.T.- O arkadaşlar üretimsizliklerine dair aldıkları eleştirilere karşı bir cevap arıyorlardı. Bu konuyu buldular.

Bu olaya tepkisiz kalmak savunmaktır

Özgür Sahne'li kadınlar, yaşadıklarını açıkladıklarında suçlanacaklarını ve iddialarının reddedileceğini tahmin ediyorlardı.

"Esnek bir alan olan tiyatroda insanlar sokakta geçerli olan ahlak yargılarıyla değil, insanı geliştirmek üzere varolan ilişkilerle hareket ederler. Böyle ortamlarda kurulan yakınlıklar, geliştirilen ilişkiler kişinin bilincine, bilgisine göre algılanır. Bizler neyi doğru, neyi yanlış algılayacağımızın ayırdındayız. Biz M.E.'nin özel yaşamına değil, sahneyi özel yaşamı haline getirmesine, sevgilisi varken başka kadınlara ilişkiye girmek noktasında tacizde bulunmasına karşı çıktık. Sanat adı altında yozlaşmış ortamlara ortak olmayacağımızın ve yine sanat adı altında yapılan tacizlere göz yummayacağımızın bilinmesini istiyoruz. Son olarak isteğimiz, sol, muhalif çevrelerde de kadına yönelik cinsel şiddetin yaşandığını ve yaşanabileceğini göstermek ve bu olayları teşhir etmek. Esatoğlu gibi insanların teşhir olması ve yaptıklarından dolayı o insanla aynı ortamlarda bulunanların hiçbir şey olmamış gibi davranmaması gerektiğini düşünüyoruz."

Beyhan Demir

Fotoğraf: TRT'de yayımlanan Üstü Bakışlı Kadınlar adlı belgesel arşivinden

Kadın sığınakları kurultayı yapıldı

sığınaklar açılsın!

Ama geçen yıl da aynı şeyi talep etmemiş miydik?

Geçtiğiniz yıl, salonun kalabalıklığı, coşkusu, kadınların kürsüden "Merhaba," deyişi bile belki ilk kez bir sığınak kurultayına gittiğim için çok etkilemişti beni. Talepler bu sene Üçüncü Kurultay'da da aynı. Fakat coşku yerini biraz daha yorgunluğa bırakmış sanki. Kurultay, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın çağrısı ve Heinrich Böll Vakfı'nın katkılarıyla düzenlendi. Kurultayda bir önceki yılın hedeflerinden pek farklı olmayan hedefler tekrar tartışıldı. Geçen yıl sonuç bildirgesinde yer alan deprem bölgesindeki kadınlara yönelik çalışma kararı dışında bu sene belirlenen çok farklı bir karar yok.

Geçtiğiniz yıl kurulan komisyonların çalışmalarını sürdürememesi, alınan kararların hayata geçirilmemesi, bu yılın gündemini de işgal etti. Daha önce yapılamayan işler gündeme uygun yeni hedeflerle birlikte tartışıldı. Geçen yıl yapılan Kurultay, ağırlıklı olarak 4320 sayılı yasayı tartışma ve önerilerden oluşuyordu. Sığınakların tekrar açılması da ana hedefti. Dolayısıyla hukuk ağırlıklı bir kurultay geçirmiştik.

Katılımın geçen yıla nazaran daha az olduğu bu yıl ise (birkaç kişi-kurumun çabalarıyla tartışmalar daha gerçekçi bir hale getirilmeye çalışıldıysa da) katılımcıların çok klasik bir söylemle herşeyi eğitimle halledebilecekleri iddiası, bence kurultaya gelen az sayıda genç kadın için umut kırıcıydı. Kurultayda gündeme getirilen kadın hareketinin geleceğinin genç kadınların katılımıyla canlandırılabileceği söylemi böylece inandırıcılığını kaybetti.

Eğitimin gerekliliği üzerine yapılan vurgu çok fazla ve eğitimden beklenenler de son derece uçuk şeylerdi: mesela televizyonlarda kadını aşağılayan programların RTÜK'e yapılacak baskıyla engellenmesi, YÖK'ten yardım alınarak üniversitelerde hem müfredata hem de akademisyenlere müdahale edilebilmesi vb. Bu ve bunun gibi beklentiler ya da hedefler bence kurultayda ve sonrasında kadınların politik çalışmalarını gerileten, onları beklemeye iten şeylerdi. Kurultayın bütününde her şeyi eğitimle çözmeyi önerme alışkanlığı da hareketsizliği getirebilecek bir olgu. Çünkü, zaten elde, avuçta olanlar belli.

Bu gücümüzle ne kadar etki yaratabileceğimiz şüpheli. Bu nedenle de ne on yıllık hedeflerle çok büyük projeler kurmak ne de ders kitaplarını biz hazırlayalım demek gerçekçi oluyor. Bunun yerine sorunlara doğrudan müdahale edebilecek çözümler ve pratik işbölümleri hepimize daha faydalı olacaktır.

Beyhan Demir

Bu 25 kasım'da da şiddete hayır, ama daha örgütlü!

Bugün 25 Kasım, Kadına Yönelik Şiddeti Kınama, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü. Bu 25 Kasım'da, uzunca bir süredir yaptığımız gibi, buradan, kadına yönelik şiddetin son bulması için kişiden devlete herkese sesleniyoruz. Çocuk, genç ya da yaşlı, biz kadınlar, namus cinayetlerine çok kurban verdik, aile içi şiddetten, savaşlardan, kamusal alandaki çeşit çeşit şiddetten çok zarar gördük. Öldük, intihar ettik, sakat kaldık, onarılmaz yaralarla yaşamaya çalışıyoruz. Konca Kuriş, Sevda Gök, Serpil Öğretmen gibi acımasızca öldürülenlerimiz var. Burada, ülkemizde ve dünyada şiddetten zarar gören tüm kadınları bir kez daha anıyor, onları kucaklıyor, selamlıyoruz. Uzun yıllardır sürdürülen mücadeleye rağmen, kadına yönelik şiddetin sona ermediği bir dünyada ve ülkede yaşıyoruz. Sadece geceler, sokaklar ve işyerlerimiz değil; "güvenli yuvalar" diye bildiğimiz evlerimiz de hala şiddet dolu. Saldırgan bazen kocanız, sevgiliniz; bazen dedeniz, babanız, amcanız-dayınız, erkek kardeşiniz, oğlunuz; bazen patronunuz, iş arkadaşınız; bazen sokaktaki bir yabancı, bazen de bizi korumakla görevli resmi görevliler. Bazen dayakla, işkenceyle, bazen tacizle, tecavüzle, bazen de ölümle yüzyüze kalıyoruz. Ve hala, bizi dövmek "aile meselesi"; taciz ya da tecavüz "kuyruk salladı" ya da "müsaitti"; öldürmek "namus cinayeti" olmaktan çıkmadı. Ve hala, bizi koruyan, kollayan ve destekleyen, BİZDEN YANA POLİS, HAKİM, SAVCI, DOKTOR; BİZDEN YANA KAMU HİZMETİ YOK DENECEK KADAR AZ... Bu nedenle, BU 25 KASIM'DA DA HATIRLATMAK ZORUNDAYIZ: KADINA YÖNELİK ŞİDDET SUÇTUR. KADININ İNSAN HAKKI İHLALİDİR; HOŞ GÖRÜLMEMELİ, CEZASIZ KALMAMALI, AFFEDİLMEMELİDİR. Bu nedenle, bugün burada, bize karşı işlenen bu suçları ve suçlularını affetmediğimizi, affetmeyeceğimizi; bu suçluların "kader kurbanları" olarak adlandırılıp affedilmesini kabul etmediğimizi duyuruyoruz. Ölen, tecavüze uğrayan, tecavüzden anne olarak hayatı boyu acı çeken, sakat kalan biziz! BİZİM AFFETMEDİĞİMİZİ DEVLET DE AFFETMEMELİ! Kadına yönelik şiddet suçları çıkardacak af kanununun kapsamında olmamalı. Aksi, devletin, imzaladığı uluslararası belgelerle üstlendiği ve bize vaat ettiği kadına yönelik şiddeti sona erdirme görevini yapmak yerine, bu toplumsal aybı devam ettirmekten yana tavır aldığını gösterecektir. AF KANUNUNU HAZIRLAMAKTA OLAN HÜKÜMETİ VE ONU ÇIKARACAK MECLİSİ SÖZÜMÜZÜ DUYMAYA ÇAĞIRIYORUZ. Bugün burada, KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE İÇİN DEVLETİ, TÜM KURUMLARIYLA YANIMIZDA OLMAYA DAVET EDİYORUZ: Devletten; imzalamış, onaylamış olduğu uluslararası sözleşmelerin verdiği görevleri yerine getirmesini. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nin eki İhtiyari Protokol'ün onay işlemlerini 2000 yılı içinde tamamlamasını. Meclis'te bulunan Medeni Kanun Değişiklik Tasarısı'nın bir an önce yasalaştırmasını. Ceza Kanunu'nda değişiklik çalışmalarını bir an önce tamamlayıp kanunlaştırmasını. Aile Mahkemeleri Kuruluş Kanunu'nun bir an önce çıkarmasını. Aileyi Koruma Kanunu'nda istediğimiz değişiklikleri bir an önce yapmasını. Şiddete uğrayan kadınlara hizmet sunan kamu hizmetlerini iyileştirmesini, kamu görevlilerini şiddet mağduru kadınlara yönelik hizmet görevini tam ve doğru şekilde yapabilecek hale getirmesini. Şiddete uğrayan kadınlara ve çocuklarına destek ve dayanışma sunan danışma merkezlerinin ve sığınakların sayısını artırmak ve hizmette tutmak için bize destek vermesini. SHÇEK ve diğer kamu kurum ve kuruluşları bünyesinde yeni danışma merkezleri ve sığınaklar açılmasını, bu kurumların bağımsız kadın grupları ile iletişim içinde işletilmesinin sağlanmasını, varolan sığınakların hizmet etkinliğinin artırılmasını. ÖZETLE: KADINA YÖNELİK ŞİDDETE KARŞI CİDDİ VE SOMUT BİR MÜCADELE YÜRÜTMESİNİ; BUNUN İÇİN BİZİM DE KATKI VE KATILIMIMIZLA KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE İLKE EYLEM PLANI YAPMASINI VE UYGULAMASINI İSTİYORUZ. Bugün burada, medyayı acılarımız ve taleplerimizden oluşan sesimizin duyulmasına destek olmaya, bizimle işbirliği yapmaya davet ediyoruz. Bugün burada olan kadınlar, bu 25 Kasım'ı öncekilerden daha farklı bir biçimde yaşıyoruz. Biz, "Dayağa hayır!" kampanyasının sahibi ve devamıyız. On yıldır aşkın bir süredir kadına yönelik şiddetle mücadele eden kadınlar, kadın grupları, kadın kuruluşlarıyız. İç yıldır, KADIN SIĞINAKLARI KURULTAYI düzenliyor, bir araya gelerek çözüm üretmeye çalışıyoruz. Ve şimdi, 18-20 Kasım 2000'de İstanbul'da gerçekleştirdiğiniz III. Kadın Sığınakları Kurultayı'nda aldığımız ortak kararla buradayız: ARTIK ORTAK BİR ÖRGÜTLÜLÜKTE GÜÇLERİMİZİ BİRLEŞTİRECEĞİZ. HEP BİRLİKTE MÜCADELEYE DEVAM EDECEĞİZ. Bugün, burada, şu anda yaptığımız bu açıklama, ülkemizin bir çok yerinde yapılmakta. BU BİZİM ORTAK SESİMİZ, ORTAK KARARIMIZ VE ORTAK KARARLILIĞIMIZDIR. Bu ortak sesin, bizim sesimizin devletten ve yerel yönetimlerden talep ettikleri şunlardır: Şiddete uğrayan kadınlara ücretsiz danışmanlık hizmeti sunacak KADİN KURULUŞLARI ALO ŞİDDET HATTI ortak projemizin desteklenmesi ve uygulamaya sokulması; Uygun binasının bulunmaması ve maddi olanaksızlıklar nedeniyle kapalı olan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'na (İstanbul) bir bina sağlanması ve sığınağının bir an önce açılması ve işletme giderlerinin karşılanması; Kadın Dayanışma Vakfı'nın (Ankara) sığınağının işletme giderlerinin karşılanması; Mersin Büyükşehir Belediye Başkanı Mecit Özcan'ın mimari projesini hazırlattığı olduğu Bağımsız Kadın Derneği tarafından işletilecek kadın sığınağının inşaatının başlatılması; Adana Büyükşehir Belediye Başkanı'nın sağladığı sığınağın Adana Kadın Kuruluşları Derneği tarafından işletilebilmesi için gerekli maddi desteğin sağlanması. Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi için mekan sağlayan, sabit giderlerini üstlenen Antalya Büyükşehir Belediyesi'nden ayrıca merkezi yönetimden ve diğer yerel yönetim birimlerinden ücretli bir çalışan, bir sosyal hizmet uzmanı ve bir psikolog görevlendirmesi. Bir kez daha hatırlatıyoruz: Avrupa Parlamentosu, 1986'da, üye ülkelerin hükümetlerine ve her 10 bin kadın ve kız çocuğu için bir sığınak sağlanması çağrısında bulunmuştu. 1997'de Avrupa Konseyi Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Uzmanlar Grubu"nun devletlere tavsiye nihai raporunda bu rakam, 7 bin 500 nüfusa bir sığınak olarak belirlenmişti. Buradan yola çıkarak EN AZ 3000 SIĞINAK İSTİYORUZ. Kadın Sığınakları Kurultayı'ndan doğan bu ortak güç kadınların ve kadın gruplarının katılımı ile büyüyecek. Hiçbir ulusal, dinsel, dilsel ayrım yapmadan tüm kadınları ve kadın gruplarını şiddete karşı bu mücadeleye katılmaya, güçlerinizi birleştirmeye çağırıyoruz. Hepimizin yapabileceklerine ihtiyacımız var. Bizim kapımızda: "HOŞGELDİN, YOKSA EN AZ BİR EKSİK OLACAKTIK!" yazıyor. Tüm kadınları, kadına yönelik şiddetle mücadele eden en yakın kadın grubuna katılmaya, yoksa oluşturmaya ve en kısa zamanda bizlerle iletişim kurmaya çağırıyoruz.

Her yerde, günün her saatinde dayak var!

"Geceleri de sokakları da istiyoruz" feministlerin dile getirdiği bir talepti. Belki de artık unutulan bir talep. Ama Çorlu'da iki kadın doktorun başına gelenler de gösteriyor ki, ister doktor olun ister işçi, kadınsanız fark etmiyor. Gece ya da gündüz, evde ya da sokakta herhangi bir nedenden dolayı dayak yiyorsunuz...

Yer Çorlu. İki kadın doktor Tabipler Odası'nın düzenlediği geceden evlerine dönüyor. Saat gecevarısı on iki. Arabayla evlerinin olduğu Emlak Konutları'na giriyorlar. Arabayı kullanan Serpil Keskin, yanındaki ise Şafak Erbakan. Planladıkları gibi önce Serpil'in evine uğrayıp birkaç şey alacak, sonra Şafak'ın evine gidecekler. Parkta karşılarına bir araba çıkıyor. Arabanın içinde iki adam var ve kadınların geçmesi için herhangi bir harekette bulunmuyorlar. Kadınlar zar zor arabanın yanından geçerken, arabaları adamların arabasının aynasına sürtünüyor. Kadınlar dönüp bakıyor ama arabanın aynasının kırılmadığını görünce yollarına devam ediyor. Serpil Keskin'inin evine uğrayıp dönüyorlar. Derken diğer araba hışımla gelip sol taraftan kadınların arabasına vuruyor ve şoför mahallindeki adam yanlarına gelip bağırıp çağırmaya başlıyor. Sürekli olarak, "Aynama çarptın sonra da kaçıyorsun," "Selektör yaptın, durmadın" türü sözler sarfediyor. Doktor Serpil arabasından inip aynanın gerçekten kırılıp kırılmadığına bakıyor. Ama aslında hiç bir sorun yok, ne ayna kırılmış ne de başka bir hasar var. Oysa adam hiç durmadan saldırgan bir şekilde bağırıp duruyor. Kavga büyüyor ve olay iki kadının dayak yemesiyle noktalanıyor.

Belki şaşıracaksınız ama o gece iki kadın doktorun dayak yemesine neden olan olay bu aktardıklarımla sınırlı. Saldırganların isimleri Mehmet Üsküp ve Ertuğrul Ünal. Ne iş yaptıkları ve o gece orada ne aradıkları ise meçhul. Trafikte sık karşılaşılan bu olaylar sonu her zaman dayakla biten kavgalara neden olsaydı herhalde hastaneler dolar taşardı. Tabii karşı tarafta kadınlar olunca, hele de gecenin on ikisinde dışardalarsa sonuç bu olabiliyor. Mesela saldırganlardan biri kavga sırasında şu soruyu sorabiliyor. "Ne işiniz var bu apartmanın önünde?" İfade için savcılığa çıkarıldıklarında da "Gecenin o saatinde dışarıda ne işleri olabilir ki." diyebiliyorlar. Çağrılan polis ekibinden bir memur, üzerine vazife olmasa da kadınlara, "Bu olaydan bir şey çıkmaz." diyebiliyor.

Ama Şafak Erbakan ve Serpil Keskin her türlü zorluğa rağmen şikâyetçi oluyorlar, işin peşini bırakmıyorlar. Ne var ki, ilk başta karakolda karşı karşıya geldikleri saldırganlar, polislerin yanında onlara hakarete devam ettikleri halde serbest bırakılıyor. Çeşitli sivil kuruluşların, partilerin ve Tabipler Birliği'nin tepkileri sayesinde, saldırganlar yakalanıp içeri atılıyorlar.

Aldığı darbeler sonucu doktor Şafak Erbakan'ın bacağındaki bağ dokusu yırtılmış; bacağı üç hafta alçıda kalacak. On gün iş göremez raporu verilmiş ve psikolojik tedavi görmesi gerektiği için hastanede yatıyor. Doktor Serpil Keskin'e ise üç gün iş göremez raporu verilmiş. Onun da hastaneye yatması ve psikolojik tedavi görmesi gerekiyor ama o ayakta tedavi oluyor. Çünkü bir buçuk yaşındaki kızıyla birlikte yaşıyor.

Bu olayın ilk duruşması 6 Aralık'ta. Saldırganlar dayak attıkları, hakaret ettikleri için değil, toplumda infiale yol açtıkları için yargılanacaklar. Ancak Şafak Erbakan ve Serpil Keskin kişisel dava açarlarsa dayak nedeniyle yargılanabilecekler. Onlar da bunu yapmaya ve olayın peşini bırakmamaya kararlılar...

Dr. Şafak Erbakan
"Tüm güvenimi kaybettim, evimde kalamıyorum"

Olayın olduğu gece kavga başladığında ben ve öbür adam pek karışmadık ilk başta. Bu arada apartmandan bazı insanlar camlara çıktı, rahatsız olduklarını adama susması gerektiğini söylediler ama adam dinlemedi. En sonunda adam Serpil'i hışımla arabaya doğru itti. Serpil'in dengesi bozuldu, arabaya çarptı, gözlüğü düştü. Serpil üç ay sonra bir kalça ameliyatı geçirecek, yere düşse belki de kırılacaktı kalçası. Ben de o nedenle endişelenerek, adama gidip omzunu tutarak bağırdım. İşte o sırada öbür adam beni saçımdan tutup geriye doğru çekti. Ben tekme atmaya çalışırken de diğeri dizimi tuttu, bu arada güvenlik görevlisi hiç karışmadan olayı sadece seyretti. Adam beni yere yatırıp tekme tokat dövdü.

O arada apartmandan bir arkadaşımın kocasını aşağıya yollamış. İki doktor arkadaş ve bir mimar adamla kavga edip bağırışmaya başladı.

Ben avağa kalkıp 155'i aradım, ağlayarak, "Ben doktor Şafak, saldırıya uğradık, şu anda da kavga büyüyor, bir ekip yollayın" dedim. Polis bana, "Eğer ciddi bir olay değilse bizi boşuna yormayın orava," deyince, sinirlendim, "Kardeşim ben doktorum, buraya hemen bir ekip yollamazsanız canınıza okurum sizin," dedim. Bunun üzerine adresi aldılar. Ama ekip otosu gelince o iki adam arabalarına binip kaçtı.

Sonra karakola gittik, adamlar da karakola gitmişler ve bizi şikâyet etmişler, arabamıza vurup kaçtılar diye.

Karakolda adamlarla yüz yüze geldik. Bize hakaret etmeye devam ettiler. İfade verdik. Rapor aldık, adamların ikisi de aşırı derecede alkollü çıktı. Yüzüm gözüm çürük içindeydi. Ertesi gün uyandığımda dizimde bir ağrı vardı, bandajladım dizimi, ilaç aldım topallayarak yürüyordum.

Sonra çıktı ki bağ dokusu yırtılmış, o yüzden alçıya aldılar bacağımı. Üç hafta alçıda kalacak ama aylarca da dizlik kullanmak zorunda kalacağım. Bu olay yüzünden tüm güvenimi kaybettim, evimde kalamıyorum. Oysa ben yıllardır yalnız yaşıyorum.

Sonuçta biz hekimiz, adli tabibiz, bu olayların peşinden nasıl koşulacağını biliyoruz ama aynı olay bir işçi kadınının başına gelse ne olacak.

Dr. Serpil Keskin
"Şafak'ın yediği dayağı ben yeseydim öldürdüm herhalde"

O gece adamlarla tartışırken biz o kadar efendi davrandık ki, onları sakinleştirmeye bile çalıştık. Ama adam beni arabaya itti, kolum uyuştu. Fiziksel olarak benim pek bir şeyim yok ama psikolojik olarak kötü durumdayım. Fakat Şafak'ın yediği dayağı ben yeseydim öldürdüm herhalde. Düşünebiliyor musunuz adamlar bize hem saldırıyor o sırada, hem de hesap soruyorlar, bunları sindirmek mümkün değil. Çünkü hayatım boyunca dayak yemedim kimseden ben. Ne ailemden ne de eşimden. Evimin önünde böyle bir şeyi yaşamak korkunç. Aslında biz bu mücadeleye yaşam alanımızı kazanmak için başladık, sonucu kötü olursa çok üzüleceğiz. Altı yıldır Çorlu'dayım, aslen de Çorlulu yum. Önceleri Çorlu daha yaşanabilir bir yerdi, şimdi çok değişti. Şimdi herkes evine kapanmış durumda. İnsanlar bu kadar yıpranmayı göze alamıyorlar evlerine kapanıyorlar. İki ay önce boşandım, kızımla yaşıyorum. Hastaneye yatmak istemiyorum, kızım daha bir buçuk yaşında. Ve beni o ayakta tutuyor.

Nevin Ceran

türkiye'nin en çok okunan yazarına

bizim perihan...

perihan mağden'le aynı ortaokulda okuduk; o benden bir sınıf küçüktü ve çalışkan bir öğrenci olduğu için liseyi daha da muteber bir okulda okudu. bırakın solcuyu, kitap okuyanların bile az olduğu okullardı bunlar. o zamanlar çok yakın arkadaş olamasak bile görüşürdük. daha sonra kitaplarını okudum perihan'ın. bundan dört yıl önce, onunla pazartesi için bir röportaj yaptım. sonra pazartesi'ye yazmaya başladı. daha sonra radikal onu keşfetti ve o, usta kalemi ve cesur diliyle kendine yerden göğe hak ettiği bir şöhret edindi. yıllar sonra tekrar röportaj yaptığımız kadın, hülya avşar ve yılmaz erdoğan'ın kanlısı değildi

perihan seninle ilk röportajımızın üzerinden dört yıl geçti. bu dört yılda neler oldu, anlatır mısın?

Bütün bunlar senin yüzünden başıma geldi. Ben daha mı yumuşadım, yo, daha mı sevecen oldum, hayır. Hiçbir şey değişmedi. Ben asosyalden ziyade antisosyal bir insandım. Şimdi insanlara karşı daha tahammüllüyüm. Ama bunu yapmamın sebebi, ah şöhreti yudum yudum tattım da olgunlaştım değil, anne oldum. Anne olunca ilk sosyal darbeyi aldım, herkes kucağındaki bebeği sevmeye falan başlayınca sen bir şekilde ehlileştiriliyorsun. Normalleşiyorsun. Bu şan şöhret de rahatsız edici bir boyut. Hayatım şöyle belirliyor; herhalde böyle köşe yazarlığı gibi bir iş kapmamış olsaydım-çünkü bu çok önemli, ideal bir iş gibi lanse ediliyor ve sanki tepesine konmuşum- adam gibi romanımı yazardım mesela.

senin artık edebiyat yazmaman çok üzücü.

Bu ilanihaye böyle gitmeyecek tabii. Ama şöyle bir durum da oldu; belki kendi halüsinasyonumdur ama az çok sosyal bir misyon da edindim, bana bazı insanlar diyor ki," Sen tek kişilik bir sivil toplum örgütüsün." Demiyorum ki çok şahane şeyler yazıyorum, çok önemli şeyler yapıyorum ama bir sürü köşe yazarının yazmadığı şeyleri yazıyorum. En basiti. Gökkafes bir sır değil ki, baz istasyonları bir sır mı? Bunları yazmıyorlar. "Ben de hapse atılacaksam beni F tipine atsınlar, bu ne lüks." falan gibi şeyler yazıyorlar. Ben köşe yazarlığı yaptıkça politikleştim, daha sosyalistleştim demeyeyim, belki o çok daha iyi bir unvan. Ona sahip çıkmak adına değil ama hakikaten giderek radikalleştim. Orada da öyle çok karşılık alıyorsun ki, insanlardan mektup alıyorsun, o kadar çok umut bağlıyorlar ki, biraz bu kadar ayak sürtmemin nedeni de bu oldu. İş değişti yani, ben köşemde giderek daha az edebi metin, giderek daha çok politik yazılar yazma yoluna girdim. Eli arttırdım yani orada.

süleyman demirel meselesi...

dikkatimi çeken bir şey var, sen ve aslı erdoğan olmasa aslında f tipi gibi konular, eki ayrı tutuyorum, radikal'de haberler dışında yer almayacak.

Tabii kimseyi alakadar etmiyor, yazmıyorlar, ayrıca da gerçekten umurlarında değil ve gidip gördük çok lükstü falan derken buna inanmıyorlar diye düşünüyorum. Birbirlerine de yazmıyorlar çünkü işte onlar telefon şirketinin yayın orgam, belki oraya transfer olurum diye düşünüyorlar. İşte mainstreamden olunca değerlerinin daha yüksek olması, bir de çok ilişki içinde herkes, bunu gördüm ben. O ilişkiler çok önünde açıldı. Son kertede ben de kalktım Süleyman Demirel gezisine gittim. Ben bile oraya çağırılabiliyorsam, ki o bence döndürebilir miyiz anlamına geliyor. O yola baş koyarsam ben bile İshak Alaton'la akşam yemeği yiyebilirim. Mesafeler çabuk kat ediliyor o dünyaya girdikten sonra. Bu ilişkiler de inanılmaz derecede ellerini ayaklarını bağlıyor. Son kertede mesela senin kızın şarkıcı olsa ve sinir olsam, onun aleyhine bir şey yazamam, elim gitmez. O bankayı soyanla onlar on kere yemek yemiş. Birisi bana hatır rüşveti diye bir şeyden söz etmişti, para rüşveti daha açık, daha temiz bir şey. Onlar o kadar yakın, o kadar iç içe, o kadar samimiler ki, hepsi "düğünün" bir parçası . Birlikte yemek yediğin bir insan hakkında car car yazamazsın. Benim bütün gücüm de ilişkisizliğinden, tepeden inmemden, o merdivenleri tırmanmamış olmamdan geliyor. Sen başından, beni bu ay mı kovarlar, gelecek ay mı diye başlarsan zaten başka bir yerde duruyorsun. Benim duruşum ise ayrı bir prim getirir oldu ve onların da böyle bir medyaya ihtiyaçları doğdu. Böylece ben de aslında keleğe geldim. Geçen gün de yazdım, ben işten atılsam aslında büyük bir ferahlama duyacağım. Ama ne kadar terslik yapsam, işlerine gelmeyen şeyler de yazsam bu sefer işlerine gelmeyen şeyleri yazdırdıkları bir sübap olarak sistemlerinde bana yer açıldı.

çok okunuyorsun, bu pozisyonun getirdiği bir sorumluluk hissediyor musun? örneğin süleyman demirel yazın çok eleştiri aldı.

Tamamen "sikerim böyle aşkın ızdırabını." gibi hissediyorum. Ben böyle bir hayran kitlesi hedeflemedim. Oluşmuşsa da onlar beni tamamen kendi koşullarımla kabul etmek zorundalar diye düşünüyorum. Benim sadece kendi kendime sorumluluğum var. Yani Süleyman Demirel yazının sonunu da "Benim oyum HADEP'e," diye bitirdim. Orada bambaşka bir şey kastettim. O anlaşılmadı. Bir düş kırıklığı oluyor, çünkü okurlar beni âşıkları, kanaat önderleri, BM genel sekreteri, parti başkanı ya da guruları gibi görüyorlar. Ama belli belirsiz, bir kitlem olduğunu hissediyorum, sokakta yolunu çeviriyorlar falan.

Ben zaten kendi kendime sorumluluktan mustarip bir insanım. Ben on bir yaşında. "Allah yoktur, ben de Maocuyum," diye düşünüyordum.

yazarın beslenme damarları

yazarken seni besleyen ilişkilerin var mı?

Bir yakın çevrem var, bir de sadece hapishaneden gelen mektupları okuyorum. Ama genel olarak ben zaten sıfır yaşından beri yalnız büyümüş bir insanım. Tek bir kadın tarafından, tek başına büyütüldüm ve hep kalabalıklar ve benim tek başınalığım vardı. Benim oturmuş bir tek başınalığım var. Onun için *Hürriyet* gazetesi beni ilk sayfadan acaip çirkin bir biçimde yansıttığı zaman High School'daki münasebetsiz bir kızdan daha fazla etki yapmıyor bende. Aslında oradan gelen bir nevi pazım da var benim herhalde. Hiç kabilelere, ailelere ait olmadım, her yerde ayrıkotuydum.

neler okuyorsun?

Sadece günlük basın. Onun dışında yazdıklarımla ilgili şeyler okumuyorum. Mesela bu ara Amerika'da işlenmiş gerçek suçlarla ilgili kitaplar okuyorum. Bir de televizyon. Gazeteciliği televizyon seyretmemek için de bırakmak istiyorum aslında. Onlar benim bataryalarımı dolduruyor, onları seyrederken duyduğum öfke. Onun dışında dergi okumuyorum, internete girmiyorum, bilgisayarım yok, ama Colette'in biyografisini okuyorum bu aralar mesela.

...pek sorulmayan sorular, samimi cevaplar

Anasının kızı

gençliğinde türkiye işçi partisi üyesiydin diye hatırlıyorum. o zaman da bu kadar yalnız mı hissediyordun kendini?

Ben önce İKD'liydim. Annemle birlikte gittik İKD' ve. Sonra Genç Öncü oldum. Orada da hani herkes kendini tanıtır, ben falanca lisedenim diye. Ben de "Robert Lisesi," diyordum ve derin bir utanç duyuyordum.

ben gençken annene ve sizin eve büyük hayranlık duyardım. bütün orta sınıf özelliklerinden arınmış görünürdü bana.

Evet, gerçek bir alternatif hayat kurmuştu annem. Gerçek bir marjinaldi, ama gerçek yani. İçinden geliyordu kadının ve hiçbir moda akımın ürünü değildi.

ve çevresindeki insanları da düzenin dışına çekiyordu.

Evet, benim bir kuzenim vardı mesela, Devrim İçin Hareket Tiyatrosu'nda çalışıyordu, biz de provalara gidiyorduk. Ben sanıyordum ki biz kuzenim orada çalıştığı için provalara gidiyoruz. Geçen gün o kıza rastladım ve öğrendim ki durum tam tersineymiş. Onu örgütleyen, o dünyaya sokan annenmiş. Hatta sonra kocasını bulup evlenmesine aracı olan da oymuş. Bilirsin müthiş bir çöpçatandı da. Yahu sen Levent'te oturan, haftada bir berbere giden bir kadınsın, nereden buluyorsun Devrim İçin Hareket Tiyatrosu'nu?

nereden bulmuş?

Bilmiyorum, o beni aşar. Gorki morki okumaya başlamış, oradan işte Devrim İçin Hareket falan.

sen kaç yaşındasın o zaman?

Sekiz dokuz yaşındayım.

Yani high school'a başladığında bu işler olup bitmişti.

Evet, bambaşka bir mecraya giriyor ondan sonra. Yani her ay perdeleri yıkayan bir kadınken... Bizim, böyle Bauhaus döşenmiş, mükemmel 60'lar tarzı bir evimiz vardı. Annem her akşam, etini, pilavını, zeytinyağlısını pişirir, kocasına sofra kurardı. Derken bu kadına dönüştü ve büsbütün yeni maceralara atıldı ve bütün o maceralara atılırken ben de o evin içinde tabii onunla birlikte oldum. Ben tamamen onun mahsulüyüm. Bunu inkâr etmek salaklık yani. Hatta onun projesiyim. Annem politika yapabilirdi, edebiyat yapabilirdi, küratör olabilirdi, hiç birini yapmamış,

annen iyi örgüt lideri olurdu.

Evet, öyle aslında. Annem guru olur, milletin hayatına gizlice girip onları yönlendirir. Bence bütün aktifliğini ve yaratıcılığını bana akıtmış. Bilinçli bir şey aslında. Okumak konusunda gırtlak gırtlağa geldik, ağır müdahalesi var yani.

köprüaltında senin kitapların çok okunurdu, tülay hanım'ın kızının çok güzel bir kitabı var diye duymuştum...

Yıllarca Tülay Tuna'nın kızı oldum ben. Son zamanlarda o Perihan Mağden'in annesi oldu ve bunu iftiharla karşıladı...

Ben Melek'le ilgili şöyle düşündüm, normal bir anne olacaksam olayım. Çünkü çok muhteşem şeyler ama annemden çektim de ben. Senin o hayran olduğun evde çok kaotik sahneler de yaşanırdı, bir tiyatroydu orası yani. O yüzden ben öyle "Küçük Prens okuyacaksın," falan yapmıyorum hiç. Ya da Steinbeck falan okumuyorum. hop kahvaltı sofrasında Behçet Necatigil okumuyorum. Kızıma karşı kimseye olmadığım kadar sabırlıyım. Benim hırçınlığımı törpüledi annelik.

senin için sık sık küstah deniyor değil mi?

Bir kere adab-ı muaşeret sahibi olduğumu düşünüyorum. Birileri yersiz yurtsuz laflar ettiklerinde hakikaten aşırı çabuk tepesi atan bir insanım. Ama benimle uğraşılmadığında durduk yerde bir şey yapmam. Ama sinirli birisiyim evet.

bir de cesur.

Evet, cesurum. Bu da annemin ürünü. Annem bende aşırı bir cesaret hali yarattı. Korkutmadan büyüttü beni. Hiçbir şeyden korkmadım büyürken.

cesaret kadınlara yakıştırılmayan bir şey.

Evet, öyle. Kadınlar onların adına yazıyorum gibi hissediyorlar. Biraz da o yüzden okurlarımın çoğu kadın. Erkekler şöyle şeyler diyor zaten, "Karım sizi çok beğeniyor, ben de okudum ama çok karışık geldi bana yazdıklarınız." Konudan konuya sıçrıyormuşum, okuyamıyorlarmış. En az elli kere duydum bunu. Benim üslubum da kadınların anlayabildiği bir üslup sanki.

son zamanlarda basında, özellikle köşe yazarlarında kendini anlatma adeti var. senin de böyle yazılar yazdığın söyleniyor.

Wah wah!

Buna katılmıyorum. Ulan benim yazdıklarımdan medeni durumumu bile çıkaramaz kimse. Annemle ya da kızımla ilgili bir anekdot anlatmışsam benim ölçütüm şudur: vapur iskelesinde olmuşsa ya da Adalar'da bir lokantada ya da kızımın okul toplantısında... Yani herkesin görebildiği, izleyebildiği bir şeyi yazıyorum. Bence onun bir sakıncası yok. Ama yani ben bu konularda acayip hassasım ve başkaları yazınca da bir bulantı duyuyorum. Özgürlüğün buna indirgenmiş olması benim içimi bulandırıyor. Bir arkadaşımla konuşuyorduk, birisi bir yazı yazmış, efendim *Bridget Jones'un Günlüğü* Türkiye'de maalesef çok az satmış. Az da yirmi bin.

vah vah, çok az satmış!

Tam wah,wah,wah, hani dabılyuyla. Türk kadınları iler tutar bir şey yapmışlar ve *Bridget Jones'un Günlüğü*'nü şakır şakır okumamışlar. Zaten çok şehirli bir durumdu, onun muhatabı olan da almış okumuş nitekim. Bir arkadaşımın evinde bir göz atmıştım, dünyam kararmıştı. Vallahi, billahi depresan içmiş gibi oluyorum. Aynı şekilde böyle yazılar, köşe yazıları. Yani kadının iç dünyasının, Cosmo kızının büyümüş halinin

Ben zaten kendi kendime sorumluluktan mustarip bir insanım. Ben on bir yaşında, "Allah yoktur, ben de Maocuyum," diye düşünüyordum

alışveriş manyağı ve aynı şekilde hayatı ve seksi de kapitalizmin onlara sunduğu ve dayattığı çerçeve içinde algılayan kadının böyle klişe dertlerinin, klişe seks oyunlarının, klişe çapkınlık oyunlarının özgürlük olarak sunulması beni hasta ediyor. Hayat bundan ibaret değil. Hayata böyle baktığın sürece, onların terminolojisiyle konuşayım, muvafakatsizliğe mahkûmsun. Hayat böyle değil, çok çok çok çirkin bir bakış açısı bu, delirtiyor beni. Özgürlüğün yolu falan oradan geçmiyor. Sen insan ol, küfretme özgürlüğüne sahip çık, yalnız yaşama özgürlüğüne, ona höt deme, buna höt deme, gereğinde babanla gırtlak gırtlağa gelme özgürlüğüne, annene sikerim sülaleni deme özgürlüğüne sahip çık, bütün mücadeleni ver, adam gibi olduğun yerde dur, zaten bundan sonra cinsel hayatın da bunun bir parçası olarak sen o mecradaysan, o yolda ilerliyorsan, öyle gidecektir. Bunu da teşhiri gerekmiyor, çünkü hakikaten bu mahreme giriyor ve mahreme girmesinin de bir anlamı var.

modern kölelik

kadınlara tamamen bu sunuluyor.

Modern kölelik. Onu nasıl şaşırtacaksın? Kapıyı çaldığında karşısına Victoria's Secret mor ipek iç çamaşırıyla çık ya da çırıl çıplak çık. Bu yeni bir harem mantığı. En iyi lazanyayı onlar pişirecek, spor salonunda en çok kiloyu onlar kaybedecek, en iyi iç çamaşırını onlar giyecek, en iyi oral seks servisini onlar verecek, en iyi tozu onlar alacak, en güzel onlar kokacak, genel müdür yardımcısı onlar olacak, bundan daha ağır bir esaret var mı yani! Ve buna karşılık, bir takım lımbıl, anasının kuzusu erkeklerin bir tanesini bulacaklar da kafesleyecekler, korkunç bir şey yani. Bütün bu savaş da bunun için veriliyor. Bence esir pazarından alınan kadın bile haremde daha çok hakka ve özel hayat alanına sahiptir.

adamlar da bir şeye benzese...

Bu da *Bridget Jones'un Günlüğü* hezeyanı. Bence doğru dürüst adamlar da var. Bir kısım kadınlar değişti ve gelişti ama bir takım erkekler de değiştiler ve gelişmiş, şehirli erkeklerin habire karşılaşmak durumunda kaldığı kadınlar da hep böyle. Hiç olmazsa onlar yine kırk yıl öncesi anasının kuzusu modeli, çok daha bilinen, çok daha lımbıl, çok daha eski, mazbut bir model. Kadınlar ise çok daha olumsuz bir gelişmenin içindeler. Gelişme diye alamıyorum onu. Gerçek bir feminizm, yeni model bir feminizm doğsun istiyorum aslında, doğmuyor. Sanki genç kadınlarda böyle bir talep yok. Politik genç kızlar görmek istiyorum. Herkesin son kertede derdi erkek mi tavlıycam, evlenicem mi, onla mı çıkıcam, bunla mı çıkıcam, onla mı yatıcam.

köpek balıkları

başka türlü kızlar da var ama az.

O ne kadar azsa o sayıda doğru dürüst erkek de var yani.

ama yine o şehirli hayatta, kalp kırma uzmanı bir genç erkek tipi türedi.

Köpek balıkları diyorum ben onlara. Haklısın. Vahşi ve ahlaksız bir erkek çocuk tipi. Bizim gençliğimizdeki erkeklere benzemiyorlar. O açıdan bizim kuşağı acayip şanslı hissediyorum çünkü gerçek aşkı yaşama fırsatı bulduk. Bizim beraber olduğumuz adamlar da artık kirlendiler çünkü. Ve çok kötü adamlar oldular. O genç çocukları da bizim kuşağımızdan temiz ama metamorfoza uğramış adamların halinde görüyorum. Bunlarla bırak aşkı, dostluk bile yaşayamıyorsun çünkü. Aşk ilişkisine girince de çok incitiyorlar. Allah onlara muhatap olanların yardımcısı olsun. Kızlarımız böyle erkeklerle büyüyecekler se, bu erkek stili devam edecekse, korkunç bir şey. Aşırı bir tatminsizlikleri var. Hemen birini bırakıp öbürüne sıçramaya hazırlar. Bence temelde duyguları yok. Duygulanmıyorlar, empatileri yok, âşık olmuyorlar, çok sentetik tipler. Onlar vitrin oğlanı.

ama kızlar hep ağır hasar görüyor.

Doğru. Şimdi herkes her türlü ahlaktan azade. Kızlar bütün o Cosmo Girl çerçevelerinin içinde bile, hiç olmazsa daha duygulanmaya müsait, daha empati kat sayıları yüksek, daha ahlaklı vicdanlı olabiliyorlar. Çocuklar hepten koparsa yani, hani coyote diye bir hayvan var, o kadar özgürlüğüne düşkün ki, kapana yakalanınca kolunu kemirip kurtuluyor. Bu adamlar da öyle bir model oluşturmuş, bir gece bir kadınla yatıyorlar, ama öyle özgürlüğüne düşkün ve o kadınla yattığına pişman ki, sabah kolunu koparabilir falan. Halbuki o en kötü Cosmo Kızı bile hakikaten çok daha temiz hislerle, çok daha tatlı, güzel, insani beklentilerle yatmıştır. Beklentiyi insani, güzel anlamında kullanıyorum. Çünkü bir devamlılık ister insan. Böyle yatıp kaçmak kadar insanoğluna uymayan bir şey yok. Tamam biz kuğu değiliz hayatımızı bir kişiyle geçirelim ama kedi de değiliz. İnsan devamlılık, aşinalık, tanıyor olmak ister, bu erkeklerde bu yönde hiçbir arzunun olmaması mide bulandırıcı ve hakikaten insan kanatlarını açayım ve genç kızları koruyup böyle erkeklerle görüştürmeyeyim istiyor.

bizim kuşağımızdan da çok pis adamlar var.

Ergün Göknel modeli, hani Allah için yakışıklı değil, kel, yaşlı bir adam. Prostat yaşına girmiş. Aşk skandalı yüzünden genel müdürlükten oldu. Aşk skandalı yüzünden hapse girdiği kadını içerde boynuzlayıp yeni eşiyle evlenip hapishaneden çıktı. Kel, yaşlı, çirkin, ne olursa olsun, erkeklerin acayip kısmeti açık, öyle bir zamanlara girdik. Bu arada Marylin Monroe gibi kadınların acayip kısmeti kapalı. Bence Marylin Monroe yalnızlığından intihar etti. Onlar da bunu kafaya takıp barlarda hoplayıp zıplayıp adamlarla yatmaya başlayınca korkunç bir cehennem azabında yaşamaya başlıyorlar.

evet, cinsel özgürlük tamamen kadınların aleyhine işledi.

O yüzden işte yeni bir feminizm lazım bence.

aslında yeni de değil, feminizmin öncüllerine dönmesi lazım, okuma hakkı, siyaset hakkı, çalışma hakkı...

Eşit işe eşit ücret.

Bar devrimi!

evet, bu tür konularda fazla bir gelişme olmuyor, meclise de daha fazla kadın girmiyor, ama İstanbul ve diğer büyük şehirlerde daha fazla kadın gece dışarı çıkıyor.

Evet, bar devrimi oldu Türkiye'de diyorum ben. Her yer Looking for Mr. Goodbar (Bay İyibarı Aramak) halini aldı. Pırtak gibi barlar açıldı, herkes bara gider oldu. Başka da bir bok olmadı. Buna karşılık temsil edilme oranı Suudi Arabistan'dan düşük. Ama bunda basının çok rolü var.

eskiden basında, politik angajman ayıp değilmiş, örneğin çetin altan en popüler zamanında tip ten meclise giriyor, şimdi durum tam tersi.

Tabii, ODP'ye oy verin yazdı diye Serdar Turgut bin bir özür yazısı yazdı. Ben de yazdım ODP'ye oy verdim diye, herkes böyle, "Ay rezil olduk, sıfır nokta bilmem kaç oy aldılar" havasında. O zaman hakikaten şerefli bir şeydi, aldığın oy oranı da önemli değildi. Şimdi utanılacak bir şey, "Ayy çok afedersiniz, ben de oyunu ODP'ye verdim." mahçup bir gülümseyiş. "İşte biz yine başarısız olduk, iki elimizle bir şeyimizi doğrultamadık." O zaman bu şerefli, prestijli bir durumdu, arkanda gürül gürül bir şey var.

nasıl oldu bu?

Bütün dünyanın bence politikayla bağları koptu. Hakikaten işletmecilik aldı başını gitti. Kimsenin gerçek politikayla ilgisi kalmadı. İnsan hakkı hukukuyla yani. Ama işte bu globalleşmeye karşı hareketler falan, yeni bir politikleşmenin tekrar moda olduğunu ben inşallah önürüm vefa eder de görürüm. Bu demode, çocuksu bir şey gibi. "Aman, biz de yaptık canım, tamam, umumuzu ettik, elçğinizi astık." Ulan talepleri aldık mı, daha iyi bir duruma mı gittik? Hatta daha kötüye gittik, gelir dağılımı her on yılda daha kötüye gidiyor. Demek ki biz acayip bir şekilde politize olmaya muhtacız. Bugünün terminolojisiyle söylüyorum, tekrar moda olmasını istiyorum. Eskiden insanın arkasında duracağı, "Ben ve partim böyle düşünüyoruz," dedirten bir programı vardı, konuşuluyordu, gürül gürül bir gelenek vardı.

ayşe düzkan

Tecavüzcülerin affına hayır!

Af tartışmalarında ortaya çıkan durum şu: Düşünce suçlularını içerde bırakan anlayış katilleri, tecavüzcüleri aynı suçu işlemeleri için yeniden sokaklara bırakacak.

Oysa adli suçlarda affın caydırıcı etkisine henüz rastlanmamış. Caydırıcılık kazandırsa bile, bu önemsenmeyecek sayıda imiş. Bunu İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman söylüyor. Bir iki yıl sonra aynı adamlar aynı suçları yine işleyip, yine oraya dönüyorlarmış. İyi de niye af çıkıyor? Valla, biz Adalet Bakanlığı'nın yalancısıyız, rivayete göre, hapishane kapasitemiz hızla ürettiğimiz mahpus sayısına yetersiz geliyormuş! Yeni geleceklerin sığması için bazılarına yol vermek gerekiyormuş. Bu durumda, "en zararsız" olanları, sadece "düşünenleri" çıkarsalar daha iyi olmaz mı? Hayır, onlar düşünce gibi "korkunç bir silaha" sahip oldukları için, aftan yararlandırılırken bin dereden su getiriliyor. Ama tecavüzcülerin, hırsızların dışarı çıkması için bir takım formüller üzerinde "konsensüs"e varılıyor. Son istatistiklere göre, hapishanelerimizde 72 bin 595 tutuklu bulunuyor. Yani, her 964 vatandaşımızdan biri tutuklu. Aralarında tecavüzcüler, çeteciler ve envai çeşit suçlu var.

Affın özellikle kadınları ilgilendiren yönlerini Avukat Canan Arın'a sorduk.

Devletin affetme yetkisi hakkında neler düşünüyorsunuz?

Bir defa devletin nereye kadar affetme yetkisi vardır? Ceza hukuku teorisine baktığınız zaman çeşitli görüşler var. Biri de şu: İnsanlar ihkak-ı hak'ta bulunmasınlar, yani herkes kendi hakkını kendisi aramasın diye, devlete bu hakkı vermiştir. Yani, kendisinin güven altında olmasını sağlayacak devlete bu hakkını devretmiştir. Dolayısıyla, bana insan olarak gelen bir zarardan dolayı, bedenime olan bir saldırıdan ötürü, mesela en temel hak olan yaşam hakkımın elimden alınması durumunda devlet beni korumak zorundadır. Devletin, beni tatmin edecek şekilde, bu işi yapan kişiyi cezalandırması gerekiyor. O zaman ben, psikolojik olarak da tatmin olmuş olacağım. Diyeceğim ki, evet, benim hakkımı devlet arıyor.

Sizce affın caydırıcı etkisi var mı?

Affın bu kadar sık gündeme gelmesi ceza hukukunun amaçlarını da bence saptırmakta. Ceza hukukunun amacı caydırıcı olmaktır. Bir suçun tekrar işlenmemesi için cezayla caydırıcılığı sağlanmalıdır. Sık sık gündeme gelen af meselesi ile caydırıcılık unsuru kayboluyor. Af çıkarılınca, verilen cezanın ciddiyeti kalmıyor. 'Nasılsa şu kadar zamanda bir af çıkar' diye düşünüyorlar. Cezayı ya vermezsiniz ya da verdikten sonra sürdürmeniz gerekir. Böyle aklına esip bir lütuf, bir inayet olarak ikide bir af çıkarmanın hukuka çok büyük zararı olduğu kaanatindeyim. Devletin nereye kadar affetme hakkı var? Eğer bir tecavüzcüyü, devlet affediyorsa (gerçi, son zamanlarda 'tecavüz suçluları affedilmeyecek' diye haberler çıktı, ne derece doğru bilemiyorum) o zaman hukuka başvurmaya hiç gerek yok. Herkes kendi hakkını kendisi arayacak. Ben, bana tecavüz eden adama saldıracağım, kalkıp onu öldüreceğim, kaçabiliyorsam kaçacağım. İlla yakalanacağım diye bir kaide de yok. Hukuka ve adaletin varlığına güvenilirliğin hiçbir temeli kalmamakta. Beklenen odur ki, bankaların içinden trilyonları boşaltıp götürenlere hakikaten bir ceza verip de onları uygulayabiliyorsanız, o zaman insanlarda adalete olan güveni biraz sağlamış olursunuz. Suç ve ceza arasında da bir dengenin olması gerekir. Ne yazık ki, insanın bedenine yönelik suçların cezası Türkiye'de çok daha hafiftir. Asıl cezaları mala yönelik suçlara veriyorlar.

İçerdeki adli suçlulara "kader mahkûmları" diyorlar. Peki düşünce suçluları?

Bir kere kader mahkûmu ne demek? Öldürülen insanlar ne oluyor peki? Eğer o suçluların o noktaya gelmesinde 'içinde yaşadıkları toplumun sosyal şartları etkilidir, o şartlar değişik olsaydı insanlar bunu yapmayacaktı' gibi bir acıma duygusu söz konusuysa, o zaman hiç cezalandırmayın onları. Sosyal şartları değiştirin, bunlar olmasın, cezaevini de kaldırın ortalıktan. Asıl cezalandırılmaması gereken, insanların düşünceleri, yazdıkları kitaplar, konuşmaları. Vahim olan bu. Bununla ilgili, ceza kurallarının dahi olmaması gerekir. Af bir inayettir. "Düşünce suçluları", zaten kimsenin inayetine muhtaç olmamalıdır.

Kadınlara neler öneriyorsunuz, bu durumda?

Bunların affedilmemesi için bir kampanya yürütmek gerekiyor. İmza kampanyası, sokak hareketleri ya da gösteri yürüyüşleri, örgütlü bir kampanya yürütmek gerekiyor.

1995'te Alanya'da kaçırdıkları dört turist kadına tecavüz ederek ikisini öldürdüler.

Adapazarı'nda öz kızına tecavüz etti.

Tecavüz eden erkek türleri

Yazar Diana Scully, Virginia Eyalet Hapisanelerine girerek, 114 tecavüzcüyle ve diğer suçlularla görüştü. Tecavüzcülerin profilini çıkarmak, cinsel şiddeti tanımlayabilmek için on yıl boyunca derin bir çalışma yürüttü. Bu çalışmalarını *Tecavüz, Cinsel Şiddeti Anlamak* adlı kitapta topladı. Tecavüzcü mahkûmların profilini anlatan bu bölümü, aktarıyoruz:

"Kendilerini şiddet taşıyan yarı-insan yaratıklar olarak algılarlar ve bu imajı kadınları korkutarak, kendilerine boyun eğmelerini sağlamak için, kendi amaçları doğrultusunda kullanırlar. Kabul edenler, aynı zamanda tecavüzün kadınlar üzerindeki duygusal etkisinin de farkındadırlar. Kurbanlarının kendilerini güçsüz, aşağılanmış ve alçaltılmış hissettikleri inancıyla tatmin olurlar. Zaten kadınların kendilerini öyle hissetmelerini isterler. Kabul edenler (tecavüz suçunu inkâr etmeyen, 'evet ben tecavüz ettim' diyenler) tecavüz ettiklerinde, ne yaptıklarını bilen, cinsel şiddetten aldıkları tatmini artırmak için, kendi algılama yeteneklerini kullanan ve sonra da suçu ortadan kaldırmak için özürler bulan erkeklerdir. Cinsel şiddet taşıyan bir başka tür erkek olan inkârcılar ise tersine, değerler sisteminde onları tecavüz etmemeye zorlayan hiçbir sebep olmadığı için tecavüz ederler. Bu erkekler, davranışlarında bütünüyle haklı olmasalar bile, durumun öyle gerektirdiğine dair gerekçeler ileri sürerler. İnkârları, kültürümüzdeki genel tecavüz kalıp yargılarından türetilir ve her ikisi de, sonunda, kurbanın varlığını inkâr eden farklı bir biçim alır.(...) Kurbanın istekli, hatta coşkulu olduğu ya da önce nazik bir biçimde karşı koysa da, sonunda 'gevşeyip, zevk aldığı' tablosu çizilerek, incitmeler inkâr edilir. (....) İkinci tür inkâr biçiminde kurban, 'layığını bulan kadındır'. Kadının cinsel şöhretine ve duygusallığına saldıran bu erkekler, kurbanın 'iyi bir kız' olmadığını, bu yüzden kendilerinin de tecavüzcü olmadıklarını ileri sürerler.

Ankara'da komşu daireyi basarak ikisi kadın üç kişiye tecavüz ettiler.

Ümraniye'de kaçırdıkları ana-kıza tecavüz edip, genç kadını öldürdüler.

Okmeydanı SSK'da hasta kadına ve morga kaldırılan kadın cesetlerine tecavüz etti.

MHP... üst başlık

kurtlar devleti bekliyor!

6 Kasım'da yapılan kongresinden sonra MHP yoluna devam ediyor. Kongreye damgasını vuran slogan "Devletin Başına Devlet Gelecek" oldu. MHP değişti mi? En çok sorulan soru buydu.

MHP kadınlar için dün ne dediyse bugün de aynısını söylüyor. Türk kadını iyi bir anne, örnek bir ev kadını olmalı ve lidere itaat etmelidir. MHP kadınlardan örnek Müslüman-Türk kadını olmalarını beklediğini söylüyor. Bununla ne kastettiklerini çok fazla açıklamaya ihtiyaç durmuyorlar.

Ülkücü kadınlar 1971 de İzmir'de müstehcen olarak niteledikleri bazı kitap ve dergileri yakma eylemi yaptıktan sonra bir bildiri dağıtmışlar. Şöyle demişler: "Biz kültür emperyalizminin tutsağı olmamış ülkücü Türk kızları Türk kadınını şefkatli bir ana, anlayışlı bir eş, cemiyetteki görevini kavramış bir fert olarak görüyor ve her Türk kadınının şahsında Türk-İslam değerlerinin toplanması gerektiğini düşünüyoruz. Biz başarılarını ahlak kavramını yok etmeye adanmış komünistlerin, masonların, siyonistlerin karşısına kale gibi dikileceğiz. İffetimizi, namusumuzu onlara ezdirmeyeceğiz. Yüce Türk milletini yıkmaya yönelmiş her türlü gizli, açık tecavüz karşısında Türklük gurur ve şuuruyla, İslam ahlak ve faziletiyle donanmış ülkücü Türk kızını bulacaktır"[1]

Bu çerçeveyi bugün de savunduklarını söylüyor MHP'li kadınlar. Tek fark şu diyorlar "Artık sokak gösterilerine girişmeyiz, çünkü devletin sükûnete ihtiyacı var". Burada kadınlar için önerilen şefkatli bir ana ve anlayışlı bir eş olmaları. Sanki topluma zalim bir anne ve anlayışsız bir eş olmayı önerenler varmış gibi. Ama olabilir din komünistler, bugün bölücü teröristler Türk'ün ahlak kavramını yıkmaya kalkışabilirler. MHP işte bu noktada onlara dur diyecektir. Masonlar ve siyonistlerse Türk aşırı sağı tarafından paylaşılamayan Türk kadınının iffetine ve namusuna göz koymuş düşman modelleri olarak bugün hâlâ varlıklarını sürdürüyorlar.

Türk Dünyası isimli aşırı milliyetçi (giriş yazısı Tanrı Türk'ü Korusun, diye bitiyor) derginin son sayısındaki bir makale ise, kadınların fedakârlıkları açısından Türk milliyetçiliğinin nasıl sınır tanımadığını gözler önüne seriyor. Yazı Dede Korkut üzerine. Şöyle diyor yazar. "Üzerinde hassasiyetle durulması gereken mesele Deli Dumrul gibi menfi sıfatları gerek adında gerekse tabiatında barındıran birisi için hanımının tereddütsüz canını feda etmek istemesidir. Bu onun milli hasletinin icabıdır. Aile sağlam temeller üzerine inşa edilmiş ise toplum arızasızdır ve dolayısıyla vatan emin ellerdedir. Bu anlayışla her türlü tehlike kolaylıkla bertaraf edilebilir."[2]

MHP doğum kontrolüne karşı bir parti. Bunu milli nüfus siyasetinin bir gereği olarak görüyor. Türk'ün gücünü azaltmak isteyenlerce, doğum kontrolü adı altında yürütülen politikalara karşı kadınlara düşen milli görev doğurmak oluyor haliyle. Ülkücüler 1969'da Ankara'da doğum kontrolüyle ilgili bir sağlık konferansını basarak kürsüden, "ABD'de hemen her ailenin bir sürü çocuğu varken, Türk yavrularının yaşama hakkına neden kastediliyor?" diye sormuşlar. Bugün de Müslüman -Türk kadınının doğum kontrolüne ihtiyacı yoktur diyorlar.

1971'de Maraş'ta dağıttıkları bildiride ramazanda mini etek giyen kızların bacaklarına asit dökecekleri tehdidini savuran bozkurtlar, oruç tutmayanları imana getireceklerini belirtmişler. Bugün örtülü veya örtüsüz her milliyetçi kadın İslam ın kurallarını kendine örnek alır, hiçbir milliyetçi kadınlarımızın dejenere edilmesine göz yummaz," diyorlar. Özellikle bazı üniversitelerde ramazanda oruç tutulup tutulmadığına karışmayı sürdürdüklerini ise geçtiğimiz yıllarda gazetelerden okuduk.

Gerçekten karşılıksız mı sevdiler?

MHP'nin bıyıklarına ne oldu?

MHP'nin kadınlarla ilgili görüşleri, toplumsal hayatla ilgili yaklaşımlarıyla tutarlı bir bütün oluşturuyor. Örneğin bizim MHP'li faşistlerimiz, Nazilerden farklı olarak yeni bir toplum yaratma fikriyle değil de var olanı muhafaza etme fikriyle besleniyorlar. Büyük bir eski imparatorluğun evlatları olarak yayılma hayali kurdukları topraklar var. En önemlisi çoğu zaman devlet aygıtınınkiyle çakışan bir düşman tanımları var. Biz kadınları da, vatanı da o düşmana karşı 'delikanlı' bir dayanışma içinde koruyor olduklarını varsayıyorlar. Çoğu genç MHP'linin, büyük kongre salonunda bıyıksız ama çakı gibi giyinmiş süslenmiş bir halde, gururlu gururlu duruşları biraz da bundan. Onlar, niye bilmiyoruz, ama kahramanlar. Öyle ki, işledikleri her yüz kızartıcı suç bu kahramanlık misyonunun golgesinde önemsizleşmek durumunda. MHP'yi yeren veya öven yazarların en çok takıldıkları konu kongredeki beyaz çorap, yumurta topuk, sarkık bıyık yasağı oldu. *Akit* gazetesinde Sedat Arseven şöyle yazmış, "Bıyıksız partiye, bıyıksız taban".

Ertuğrul Özkök ise, "Kongreye katılanların ezici bir bölümünün kravat takması önemlidir," demiş. Kemal Can durumu şöyle anlatıyor. "De-

ğişti mi diye meraklananların gözü tribünlerde, değişmedi inşallah diyenlerin gözü listelerdeydi." Yıllarını ülkücü davaya vermiş birçok delegenin seçilmesi ikinci grubu rahatlatmış olsa gerek. Bıyıklı olsun, bıyıksız olsun MHP taraftarları erkek egemenliğinin teminatlarından biri olduklarını bu kongrede de göstermiş oldular.

MHP'yi en sert eleştirenler başka faşistler

Kongre sonrası yaptığı açıklamada Muhsin Yazıcıoğlu, "Yoksa el çabukluğu ile idam cezasını kaldırıp Apo'yu meclise mi taşıyacaklar?" diye soruyor ve ekliyor, "Başörtüsü için üniversitelerin önünde gözü yaşlı insanlara erkekçe söz verenler onları unutup dayatmacılarını payandası haline gelmişlerdir."

1301 delegenin belirlediği yetmiş kişilik merkez yürütme kuruluna iki kadın seçildi. Nezahat Güçlü ve Hediye Akdere. Akdere başörtülü bir kadın. Milletvekili Nesrin İnal da kurultaya başörtülü olarak katıldı. Ama "mecliste açıp, kurultayda kapamasını" İslamcı kesim hiçbir zaman dilinden düşürmeyeceğe benzer. Abdurrahman Dilipak'a göre MHP dünkü ülkücü hareketten oldukça uzak. İslam'dan çok sola yakınlaşma çabaları içinde. Bir *Akit* yazarı ise "Madem, kanımız aksa da zafer İslam'ın demek yasak, Allah yiğit ülkücü kardeşlerimizi bir an önce bu çıkmazdan halas eylesin," diyor. MHP'yi en çok övenlerse bazı önemli köşe yazarları. Ertuğrul Ozkök, Mesut Yılmaz'ı bu kardeşlerine yer açması için uyarıyor. Güneri Civaoğlu, bozkurt işareti yaparak coşkuyla dalgalanan salona yayılan, bir baritonun seslendirdiği Harmandalı'dan duyduğu memnuniyeti anlata anlata bitiremiyor. Meral Tamer, MHP iyi yolda diyor. Can Ataklı'nın şikâyeti ise Bahçeli'nin kendi tabanına seslenirkenki üslubu, sebebi de bunun normal vatandaşları irkiltmesi.

Değişenler kim?

Devlet Bahçeli-Bülent Ecevit son derece ilgi çekici bir ikili. Sesleri, hükümet açıklamaları yapılırkenki duruşları, birbirlerine yol verişleri. Sanki yıllar geçse de gözlerimizden ve kulaklarımızdan hiç gitmeyecekler. Siyasetle ilgilenen herkes Ecevit'in eskisi gibi sosyal demokrat olmadığını rahatlıkla söylüyor. Ecevit ve partisi gerek yürüttüğü ekonomik politikalarla, gerek üstlendikleri siyasal misyonla, gerekse savunduğu toplumsal değerler itibariyle bu tanımlamanın dışına çıktı. MHP'de benzeri bir değişmeden bahsetmek çok zor. Devlet Bahçeli ve ekibinin ideolojik omurgası, kadroları ve savunduğu değerler geride bıraktıkları otuz yılın devamı olacak nitelikte. Zaten MHP, "Biz değişerek merkez sağa kaymadık, bugün toplumun müşterek heyecanlarını temsil ediyoruz, o yüzden merkezdeyiz," diyor. Oysa bu parti eskiden faşist ya da faşizan olarak nitelendiriliyorken, bugün "milliyetçi" sıfatıyla ödüllendiriliyor. O artık eski kötü çocuk değil denerek, sırtı sıvazlanan ve kadınlardan kurtarıcı yeni ağbiler olarak onaylamamız istenen MHP'ye alışmaya hiç niyetimiz yok. Çünkü çoğumuz bu ülkücü ağbileri çok iyi tanıyoruz.

Handan Koç

(1) *Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket*, Turan Feyzioğlu, Ozan Yayıncılık

(2) "Dede Korkut", Dr Zeynelabıdın Makas, *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*, Kasım 2000

Milliyetçi görüş bizler için yeterlidir

MHP İstanbul İl Yönetimi'ne yeni seçilen Selma Özdemir'le il binasında görüştük.

MHP'nin kadınlarla ilgili çalışmaları var mı?

Bugüne kadar kadın kollarımız yoktu. Komisyonlar vardı. Yeni tüzükte oluşturulacak sanıyorum. Kadın erkek aynı idealin peşinde olduğumuz için ayrı bir kadın görüşüne ihtiyacımız hiçbir zaman olmadı. Kadın kolları özellikle erkeklerle biraraya gelmekten rahatsızlık duyan hanım arkadaşlar için yararlı.

Türban konusunda ne düşünüyorsunuz.

Türbanlı kadının rahat edeceği parti MHP'dir. Bizim baz aldığımız kesim Anadolu kesimidir. Konu gerilimle değil, anlaşmayla çözülsün istiyoruz.

Feminizm hakkında ne düşünüyorsunuz?

Milliyetçi görüş bizler için yeterlidir. Tabii bazı konuları uçlara götüren yaklaşımların bazı hakların kazanılmasında yararı olabilir. Hanımlar açısından toplumda yaşanan eşitsizlikler İslam'dan değil toplumda oluşan geleneklerden kaynaklanıyor. Örnek kadın Batı'yı inceler ama kökünden kopmaz.

1980 öncesine göre kadınların durumunda farklılık oldu mu?

O dönemlerde kadınlar ön planda olmuşlar. Sonraki kadın arkadaşlar daha yumuşak. Şimdi, parti yönetim kademelerinde daha fazla kadın var.

Siz nasıl MHP'li oldunuz?

Biz ailecek MHP'liyiz.

Sizin başınız örtülü değil...

Bu bir milliyetçide şart değildir.

Evli misiniz?

Hayır. Otuz beş yaşındayım. Hep faaliyetlerin içinde oldum. Evli olan arkadaşlar zorlanıyorlar tabii. MHP İstanbul il yönetimine ilk defa bir kadın seçildi, bunu da belirtmek isterim.

MHP'li erkeklerle ilgili ne söylemek istersiniz?

Bir kere dışarıdan göründüğü gibi ataerkil değillerdir. Milliyetçi erkekler genelde centilmendir.

MHP'li kadınların özellikle okudukları sevdikleri yazarlar var mı?

Emine Işınsu, Sevinç Çokum milliyetçi hanımların sevdiği yazarlardır. Tabii *Bozkurtların Ölümü*, *Dokuz Işık* gibi kitapları da hanımlar olarak sever okuruz

HADEP'te kadınlara kota!

HADEP'li kadınlar, 26 Kasım'da yapılacak 4. Olağan Genel Kongre'de, kadınlar lehine yüzde 25 kota uygulaması için hazırlık yapıyor. Kongre öncesi görüştüğümüz MYK üyesi ve Kadın Kolları Genel Başkanı Fatma Kurtulan, konuyla ilgili görüşlerini şöyle anlattı:

"Bu kongrede bazı tüzük değişiklikleri olacak. Bu değişikliklerin içinde yüzde 25 kadın kotası önerisi de yer alıyor. HADEP kadın emeğinin yoğun olduğu bir parti. Hatta bir nevi partinin bel kemiğini oluşturuyor kadınlar. Bu gerçekliğe rağmen yönetim kademelerinde yeterince temsiliyetleri yok. İçinde bulunduğumuz koşullarda elbette ki kurumlaşmamıza sihirli bir değnek olarak görmüyoruz kota uygulamasını. Ama pozitif ayrımcılık dediğimiz kota yöntemiyle, kadının yoğun emeğini her türlü yönetim kademelerine taşımak istiyoruz. Bunun için de bir süredır kadınları bu yönde teşvik edici, ön açıcı çalışmalar yaptık, girişimlerde bulunduk. Bu bizim için artık bir ihtiyaç haline geldi; en azından şimdilik, çünkü belki ileride o eşitlik kavramına ulaştıktan sonra buna gerek kalmaz."

25 Kasım'da basın açıklamaları

Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele günü olan 25 Kasım'da birçok ilde gösteriler düzenlendi. İzmir'de düzenlenen basın açıklamasına bağımsız kadınların yanı sıra ÖDP, HADEP, DSİP, KESK, Dicle Kadın Kültür Merkezi, Barış Analarından kadınlar katıldılar.

İstanbul'da ise Mor Çatı'da aşağıdaki kadın gruplarının ortak basın açıklaması okunduktan sonra Harbiye'den Galatasaray'a kadar yüründü. Ortak açıklamanın tam metnini 4. sayfamızda bulabilirsiniz.

Adana Barosu Kadın Hakları Komisyonu • Adana Kadın Sığınmaevi Koruma Derneği • Ankara Barosu Kadın Danışma Merkezi • Ankara Barosu Kadın Komisyonu • Ankara Kadın Dayanışma Koruma Derneği • Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi • Antalya Kadın Meclisi • Anti-Militarist Feministler • Bağımsız Kadın Derneği (Mersin) • Boğaziçi Üniversitesi Kadın Araştırmaları Kulubü • Bursa Bağımsız Kadın İnisiyatifi • Cemre Kadın Dergisi • Cumhuriyet Kadınları Derneği- İstanbul Şubesi • Çanakkaleli Ev Kadınlarının El Emeğini Değerlendirme Derneği • Ege Kadın Dayanışma Vakfı • Feminist Kadın Çevresi • 2000 Yürüşüyü, Anadolu Yakası Girişimi • İstanbul Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi • İzmir Barosu Kadın Komisyonu • İzmir Karşıyaka Kent Meclisi Kadın Komisyonu • Jıvan Kürt Kadın Kültür Merkezi • Jinjin • Kadın Dayanışma Vakfı (Ankara) • Kadın Dayanışma Vakfı (İstanbul) • Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı • Kadın 2000 Kadının İnsan Hakları Bilgi Belge Merkezi • Kadının İnsan Hakları Projesi • Kadınlar Dünyası Dergisi • KA-MER -Kadın Merkezi (Diyarbakır) • Kamu Emekçileri Sendikası Konfederasyonu (KESK) • Kıbrıs Türk Uzlaşım Derneği • Kadına Yönelik Destek Oluşturma Grubu (KIDOG) • KKTC Aile İçi Şiddeti Önleme Grubu • Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı • "ÖTE"-Kİ Ben Lezbiyen Feminist Dergi Projesi • TİBAKKOM • Uçan Süpürge

Tecavüzcülere takipsizlik kararı

İHD Kadın Masası, Emekçi Kadınlar Birliği, Jiyan Kültür Evi'nden kadınlar, Pazartesi Dergisi, DBP'li kadınlar, Gözaltında Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu çalışanları, İnsan Hakları Derneği'nde düzenledikleri basın açıklamasında; Asiye Zeybek Güzel davasında tecavüzcü polislere verilen takipsizlik kararını kınadılar.

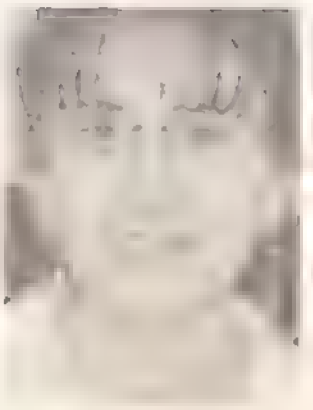

Açıklamada. Asiye Zeybek Güzel'e tecavüz ettikleri psikolojik raporla kanıtlanan ve Asiye tarafından da teşhis edilen polislerin hakkında verilen takipsizlik kararının yeni tecavüzlere davetiye olduğu belirtildi. Avukat Eren Keskin'in okuduğu açıklamada, "Asiye Güzel Zeybek davasının hepimiz ve gözaltında tecavüze uğramış bütün kadınlar için önemi çok büyüktü. Asiye'nin davası, psikolojik raporla tecavüze uğradığının kanıtlanması açısından bir ilki oluşturuyordu. 25 Kasım kadına yönelik şiddete son gününün arefesinde verilen bu karar bundan sonra cesaret gösterip dava açacak kadınlara gözdağıdır. Kadına yönelik şiddete karşı mücadelede sistemin kendisine karşı da mücadele etmeliyiz. Çünkü TC yasaları bunu engelleyecek etkili maddelere sahip değil. Bu suçları engelleyebilecek cezalar yok. Kadına yönelik şiddet işte, evde, sokakta, gözaltında, cezaevinde gerçekleşebiliyor. Ve kadınların bunu açıklaması çok zor. Gerek alacakları tepkilerden gerekse adalet sistemine karşı duyulan şüphe bu konudaki girişimleri zorlaştırıyor. Bizler, resmi bilirkişi uygulamasının derhal sona erdirilmesini ve bağımsız doktorların verdiği raporların mahkemelerde geçerli sayılmasını istiyoruz. Asiye'nin davasında verilen takipsizlik kararına itirazımızı yaptık. Bundan sonra gelecek cevabı bekliyoruz. Herkesi bu konuda duyarlı olmaya çağırıyoruz.

Barış anaları nihayet özgür!

Hatırlarsanız geçen sayımızda Barış Anaları inisiyatifi'nden beş kadının, çatışmalar nedeniyle Kuzey Irak'a giderek Kürdistan Yurtseverler Birliği Başkanı Talabani'yle görüştüklerini yazmıştık. Görüşme sonunda Türkiye'ye dönüşlerinde gözaltına alınıp işkence görmüş, yaklaşık bir ay Mardin Cezaevi'nde kalmışlardı.

Çeşitli girişimlerden sonra Barış Anaları kasım ayının ilk haftasında mahkemeye çıkarılmadan serbest bırakıldı. Kalabalık bir topluluk eşliğinde karşılanan Barış Anaları. "Diğer ülkelerde buna benzer girişimler ödüllendirilirken ne yazık ki ülkemizde bunun tersi yaşanıyor. Bize göre her güzel şeyin bir bedeli vardır. Bugüne kadar ödenen bedellerin karşılığı bundan sonra barış ve kardeşlik olsun," diyerek barış için girişimlerine devam edeceklerini de eklediler.

travestiler geneleve girince kurtulacak mı?

Bir grup travesti sağa sola bağırarak dertlerini anlatmaya çalışıyor. Birinin elinde falçata var. Bir diğeri memesini tutmuş acıyla kıvranıyor. Yolun karşı tarafına bakarak kameramanlara, "İşte şu polis arkadaşımızın silikonunu patlattı, bize saldırdı, onu çeksenize," diyorlar. Ama kameraman ısrarla travestileri çekiyor.

Spikerler onlarla ilgili haber yorumlarının sonuna, ağız birliği etmişçesine hep şu cümleyi ekliyorlar, "Travestiler bugün yine şov yaptı." Peki şiddete uğrayan insanların kendilerini savunmaları, saldırılara karşı çıkmaları ne zamandan beri "şov yapmak" olarak yorumlanıyor? "Normal" işlerde çalışamıyorlar, toplum tarafından dışlanıyorlar, sürekli olarak da polisin şiddetine, baskısına maruz kalıyorlar. Öyle ki, otoyolda polisten kaçarken dört yılda toplam yirmi travesti ezilerek hayatını kaybetti. Otuz altı travesti ise yaralandı.

Yasalarda, fuhuş yapan travesti, transseksüel ve eşcinsellerle ilgili bir madde bulunmuyor. Bu nedenle polis fuhuş yapan travestileri istediği zaman şüpheli şahıs olarak gözaltına alabiliyor. Geçen ay İçişleri Bakanlığı travesti, transseksüel ve eşcinsellerin çıkarılacak yeni bir yasayla genelevlerde çalışabileceğini açıkladı.

Fakat gözden kaçırılan şu ki, travestiler zaten başka işlerde çalışamadıkları için fuhuşa yöneliyorlar. Yeni yasal düzenlemeler sadece fuhuş sektörüne yönelik olunca, getirilen çözüm onların şu anki konumlarını pekiştirmekten başka işe yaramıyor. Oysa onlar daha insanca yaşam koşullarına kavuşmak için çeşitli iş alanlarında çalışabilmek istiyorlar.

"Toplumla iç içe bir yaşam paylaşmamız gerekiyor"

Travestilerin sözcülüğünü yapan kırk yaşındaki Zinnur Yıldız, son dönemde yaşadıkları saldırıları ve mücadelelerini *Pazartesi*'ye anlattı.

Son zamanlarda saldırıya uğradınız, kazalarda arkadaşlarınızı kaybettiniz, nasıl oldu anlatır mısınız?

Artık bu işin böyle yürümeyeceği açık, toplumun ahlakına aykırı düşmeyecek şekilde kapalı alanlarda çalışabilmenin mücadelesini verme taraftarıyım. Bu yüzden İHD'ye üye oldum, derneğin etkinliklerine katıldım, onların da onayını aldım. Çok arkadaşımızı kaybettik otoyollarda. En sonunda dört ay kadar önce yirmi yaşında bir arkadaşımız da ölünce, bunun mücadelesini çok daha kararlı bir şekilde verme çabasına giriştik.

Bizler artık yok yere yaşamımızı yitirmek, sakat kalmak istemiyoruz. Toplumun bize bakışı tabii ki ters olabiliyor. Zira bizi sürekli olarak kavga gürültü içinde, falçata ve spreylerle görüyorlar. Fakat aramıza girmedikçe, nelerle karşılaştığımızı bilmedikleri için, bizim ne kadar insancıl olduğumuzu bilemiyorlar. Bu yüzden bizlerin toplumla iç içe bir yaşam paylaşmamız gerekiyor.

Bunun olması için neler yapılması gerekiyor sizce?

Ben belirli bir yaş sınırına geldiğim için fuhuş sektöründe çalışmak istemiyorum. ayrıca sadece ben değil birçok arkadaş böyle düşünüyor. İsteyenin normal bilinen iş yerlerinde çalışması için olanak sağlanması gerekiyor. Nasıl ki zihinsel özürlü, bedensel özürlü kişilere işyerlerinde kontenjan sağlanıyorsa birçok travestiye de bu olanak sağlanabilir. Çoğumuz yüksek okul ya da üniversite mezunuyuz. Benim iyi araba kullandığım, diksiyonumun çok düzgün olduğu söylenir. Muhabir olmayı çok istiyorum. Oryantal dans etmek için karne almak istiyorum ama travesti olduğum ve pembe nüfus kâğıdını olmadığı için böyle bir şansım yok Bu tip değişikliklerin yasallaşması gerekiyor ki o imkânlara kavuşabilelim. Yoksa fuhuş yapmaya mahkûmuz.

Peki yasallaşırsa genelevlerde çalışacak mısınız?

Genelevlerde de çalışılabilir. Aslında ben çok fazla genelevde veya otoyolda çalışılması taraftarı değilim. Zira artık fuhuş sektöründe çalışmak istemiyorum. Ama tabii ki başka bir işte çalışamayacağımdan dolayı fuhuş sektöründe çalışmaya mecbur kalacağım. Çünkü bizler ekonomik olarak ne kadar kazanırsak o kadar kendimize olan güvenimiz artıyor. Fakat güzel çözümler üretilirse bunları kabul edebiliriz.

Bir arkadaşınızın silikonu patlatıldı, nasıl oldu?

Evet bir başkomiser yaptı, beni de darp ettiler. Onlar da emir kulu ama bu emirleri uygulayacaklar diye de copla, beyzbol sopasıyla gelişi güzel her yerimize vurmaları gerekmez. Nihayetinde bu acılar da gelip geçici acılar, biz ölümlere, sakat kalmalara alışmış insanlarız. Bunun dışında polis bizi yolda gördüğü zaman kimlik sorarken bile dalga geçiyor. Yanımızda bir erkek arkadaşımız, sevgilimiz varsa onları aşağılıyor, "Sen utanmıyor musun bir travestiyle beraber olmaya." diyor. Buna hiç hakları yok, çünkü bu bizim kişisel ve cinsel tercihimiz.

Size yapılan saldırılara karşılık ne yapıyorsunuz?

Bizlere yapılabilecek baskılar karşısında savcılık ve mahkeme kanalıyla hakkımızı arayacağız artık. Bundan böyle polisle karşı karşıya gelip kavga etmeyeceğiz çünkü bu kavgalar farklı şekillerde lanse ediliyor topluma. Basına da bu açıdan tepki duyuyoruz. Gerçekleri saptırabiliyorlar. Bizleri toplumun gözünde kötü gösteriyorlar. Basında sadece bizim yaptığımız şiddet gösteriliyor, oysa bizi o hale getiren, bize uygulanan şiddet gösterilmiyor.

İHD dışında üye olduğunuz ya da ilgilendiğiniz bir kurum var mı?

Ben DSP'ye üye olmak istiyorum. o olmazsa CHP ya da başka bir partiye üye olmak istiyorum.

Peki bu partilerin sizlerle ilgili politikalarını, düşüncelerini biliyor musunuz?

Hiç incelemedim ama her savaşın bir başlangıcı vardır. Ben bu başlangıcı böyle yapmak istiyorum. İleride de belediye başkanı ya da milletvekili olmak gibi bir hedefim var, arkadaşlarım da beni destekliyor. Benim bu partileri istememin nedeni travestiler açısından çok fazla ses getireceği düşüncesi. Çünkü bir travestinin hükümet ortağı bir partiye girmek istemesi Avrupa'da bile ses getirecek bir girişimdir.

İHD'deki çalışmalardan memnun musunuz?

Tabii ki çok memnunum. İHD hakkında genelde Kürtçülük propagandası yapıyor diye düşünülüyor ama içlerine girmedikleri ve İHD nin düşüncelerini çok da bilmedikleri için böyle düşünüyorlar. Oysa insan hakları ihlallerine karşı İHD'nin protestolara katılması çok normal ve bunlara ben de katılıyorum.

Nevin Cerav

arka jenerik starları

Hülya Avşar'ın, Türkân Soray'ın, Fatma Girik'in dizisini izliyor musunuz, desem kimse şaşırmaz. Peki ya, Filiz Kaynak'ın, Türkân Derya'nın, Güliz Kucur'un dizisini, desem ? Onlar da kim, nedir bu diziler, yeni mi başladı, gibisinden sorular üşüşür kafamıza. Çünkü onlar, bizim sevgili dizilerimizi üreten, ama buna karşılık "görünmeyen" kadınlardır : yazarlar, yönetmenler, makyözler, yapım sorumluları...

Geçen yazımızda, yerli dizi ve/veya sinema sektöründe çalışanların genel sorunlarına değinmiştik. Giderek artan sayıda, genç, okullu (yani bu konularda yüksek öğretim görmüş) ve kadın giriyor bu sektöre. Ama koşullar hâlâ parlak değil. Tuttuğum çetele-ye bir baktım, sezon başından, yani Ekim'den bu yana altı dizi yayından kalkmış. Bu arada, magazin ekleri ve dergilerine bakılırsa bir o kadarı da hazırlanmakta, ikinci dönemde (muhtemelen yılbaşı sonrası) gelecek ekranlara. Birileri bir günde işsiz kalırken, diğerleri (bazen aynıları), yarını günde iş bulacak.

Bu vahşi kapitalizmin ormanı sektöründe kadın çalışanlar ne durumda? Ortak sorunların dışında, kadın olmaktan gelen ya da öyle gerekçelendirilen sorunları var mı? Hayır yok, diyebilmeyi çok isterdim ama patriyarkal düzende bu mümkün değil tabii. En birincil sorun kamera önünde aulı şanlı starlara alışık olan sektörün, yani erkeklerin, kamera arkası söz konusu olunca kadınları kabullenmekte çektikleri sıkıntıdan geliyor. Çünkü bu alan gerçekten erkeklerin alanı: bir sürü oğlan çocuğu, kendi dillerinde ilişki kurup, kendi yöntemleriyle anlaşıyorlar. Bilge Olgaç başta olmak kaydıyla, birkaç istisnayı saymazsak (örneğin aslında oyuncu olup da yönetmenlik denemesi yapanları), 80'lerde, okullarını bitirip Yeşilçam'a gelen kadınların ilk anıları, birer korku filmi karesi gibi: Beyoğlu'nun arka sokaklarında havasız, kirli suratlı prodüksiyon şirketlerinde bir sürü adamın ortasına giren ilk asistan kadınlar o ortamı "tamamen lümpen, feci bir alt-kültür" terimleriyle anıyorlar: "tuhaf tuhaf bakıyorlardı, sanki oraya şey'e gelmişsin gibi."

Bir biçimde setlere kapağı attıktan sonra, o ortamın devamını görüyorlar ve "şey"i falan unutuyorlar, çünkü yoksa birbirlerine hitap edemeyecekler : "şunu getirir misin?" yok ki burada "şunu getirsene ulan ... çocuğu" türü diyaloglar, hatta itiş kakışlar. İşte bu yüzden, bir yardımcı yönetmen kadın radikal biçimde söylüyor: "Yeşilçam'ın bir cinsiyeti var: erkek". Ya uyarsınız, ya gidersiniz! Giden gitmiştir mutlaka, ama kalanlar cengaverce devam ediyorlar mücadelelerine. Ettikçe de biraz olsun değiştiriyorlar o "lumpen" havayı.

Şimdi yönetmen olan genç bir kadın "kadirizm"in kökenlerine değiniyor. Okul yeni bitmiş, asistan olarak ünlü, büyük, saygın bir yönetmenin setine gidiyor. İnanamadım, diyor, o kişi benim için yani o kadar önemli, öyle üst düzeylerde ki. Taciz karşısında şaşırıp bu "motivasyon"u reddettiğinde ise karşısındaki şaşırmış meğerse, "ben bilmem kimim, sen beni nasıl reddedersin?" diye... İktidar her şeyi meşru kılar ya! Bu arkadaş bunalım yaşayadursun, bir ara denk geliyor, başka kadın çalışanlara çıtlatıyor olayı ve görüyor ki, sorun her yerde aynı, "Ne, senin de mi başına geldi, benim de ama söylemeye utandım, teşnesin derler diye..." vb. 1997'de bir görüşmemde, taciz konusuna doğrudan değinmeyen bir başka yardımcı yönetmen kadın yamtıyla bugüne ışık tutmuştu aslında: "taciz evet var: özellikle de orta yaşlı erkek oyuncular yapıyorlar" .

Dizilerimizi ve filmlerimizi üreten kadınların bir başka sorunu da, bazı yeteneklerinin sömürülmesi. Örneğin iletişim kurma yetenekleri. Buradan hareketle, dış dünyayla ilişki gerektiren yapım alanında, kadınlar bir tür yem olarak kullanılıyorlar. Bir erkek yönetmen bunu şöyle açıklıyor : "bu alanda kadınların tercih edildiği doğru. Mesela bir yer kiralayacaksın, bıyıklı, kılıksız bir adamı mı yollarsın, eli yüzü düzgün bir kadını mı?" Vitrin malzemesi olarak görülen bu kadınlar içinde bazılarının iş bitsin diye kadınlıklarını kullandıkları da söyleniyor. En azından, kibar olmak adına, bir yemeğe çıkmaları, bir içki davetini kabulleri olağan karşılanıyor.

O zaman ne oluyor, setteki kadınlar, tıpkı dizilerdeki gibi farklı kategorilere ayrılıyorlar: temiz-bakımlı-şık olanlar ile ötekiler, yani hem iş koşulları nedeniyle hem de malum motivasyonlara önlem nedeniyle, kot-kazak-parka-postal dolaşanlar. Yani "erkek kılığı"na girenler. Bir sanat yönetmeni kadının biraz uç bir karşıtlıkla dediği gibi, "Ya onların istediği gibi olacak, yatacaksınız, ya da onlar gibi olacaksınız, yani erkek. Ben bunca yıldır setlerde kadın olduğumu hiç hissetmedim.

Erkek Yeşilçam'ın kadınları tüm bu ve benzeri sorunlara karşı iki direnç biçimi geliştirmişler : biri, pes etmemek, diğeri de çok organize falan olmasa bile bir tür doğal dayanışma ortamı yaratmak, yani sette daha fazla kadının olmasını sağlamak. Bu yolla direniyorlar, dahası sayıları gerçekten de artıyor. Ama bu sayısal artış kariyer basamaklarına eşit düzeyde yansıyor mu? İşte size iki rakam, kendiniz karar verin. Sinema Emekçileri Sendikası üyeleri arasında kadınların oranı yüzde 27, Yönetmenler Derneği'nde ise yüzde 6'yı bile bulmuyor. Tabii, bu arada, genel olarak bu meslek örgütlerine katılımın (hem kadınlar hem erkekler açısından) son derece düşük olduğunu da anımsatalım.

Bir yardımcı yönetmene sormuştum: "Bir film ya da bir dizi gördüğünde, bunu yazan, çeken kadındır dediğin oluyor mu?" Üzüntülüydü, "Bak bunu yabancı filmlerde rahatlıkla söyleyebiliyorum ama bizde hayır." Bence tamamen hak yemeyelim, hiçbir şey olmasa bir senaristin kendi yaşamından, yani kadınlık deneyiminden yansıyan bir şeyler olur yazdıklarında. Ama daha fazlasına sektörün ne cinsiyeti izin veriyor, ne de yangından mal kaçırır gibi bir çalışma ritmi dayatan koşulları. Belki ileride...

Gelin bu haftaki dizimizi izlerken, ön ve arka jenerikteki "Hande Ataizi" ve "Berna Laçin" olmayan kadınlara biraz daha dikkat edelim, içlerinde kim bilir ne Margarethe von Trotta'lar var!

Hülya Tufan Tanrıöver

NOKSAN-60-NOKSAN (İDEAL KÖŞE)

Gülay Batur

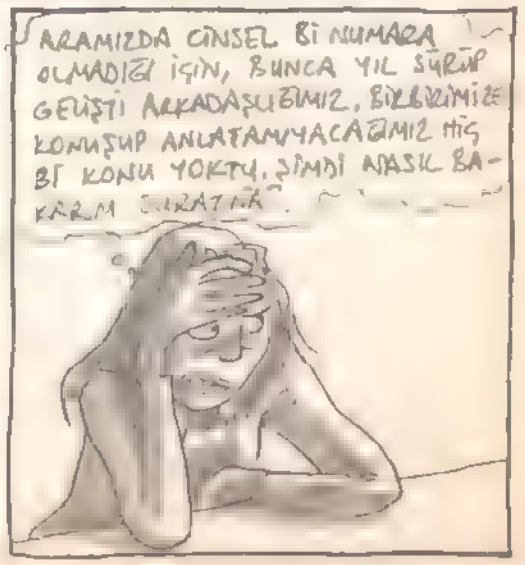

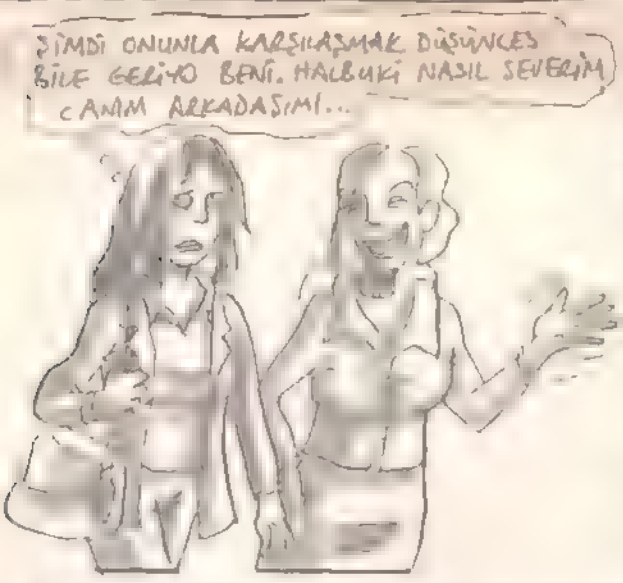

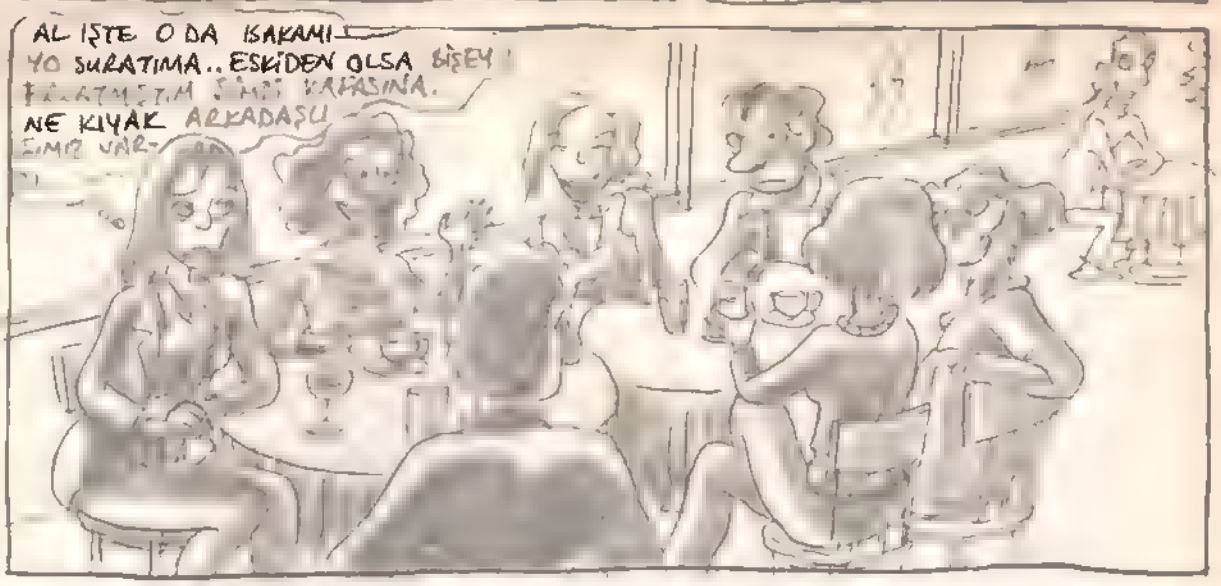

Sizin de başınıza gelmiştir...

insanın bazen canı bir adam

Biz kadınlar cinsellik söz konusu olunca teklifte bulunurken ya da teklifleri reddederken çok zorlanıyoruz. Bunda bedenimiz üzerinde tasarruf hakkımızın olmamasının rolü çok. Birçok kadın bize değişik isteme ve reddetme hikâyelerini anlattı. Bunları isterken veya korkarkenki yüzlerimizi paylaşalım diye aktarmak istedik.

Tatildeydim...

Çok sıcak olmayan bir ağustos akşamıydı. Fethiye'de yakın bir kadın arkadaşımın işlettiği pansiyonda kalıyordum. Pansiyonun yemek yenen ve içki de içilen terasında her akşamki gibi oturuyordum. Terasın müdavimi olan bir grup vardı. Onlar Fethiye'liydiler. Müzikle ilgilenen çocuklardı, garsonun arkadaşıydılar. Bir kaç gün içinde İstanbullu tatilcilerle karışık bir grup oluşturmuşlardı. Hep yanlarında gezdirdikleri biraz salak gibi duran bir çocuk vardı. Sanki yanına bomba düşse aldırmaz ya da farkına varmaz gibi bir hali vardı. Ne çekiciydi ne itici. çirkin değildi ama yakışıklı da denemezdi. Ağır hareket ediyor, çok az konuşuyordu. Kendine yakıştırdığı haşarıyım. ağrını. romantiğim gibi bir hava da yoktu. Daha sonra bu izlenimimin doğru olduğunu anlayacaktım, kendine has hiçbir yanı yoktu. Gömleği gri mavi, pantolonu siyah lacivert arasıydı. Tatil gruplarından nefret ederdim. Bu gruplardaki eşleşme planları ise beni utandırırdı. Hele bu yolda yapılan kitap, sağlık, sinema sohbetleri karnıma ağrılar sokardı. Tatilde sadece dinlenilir diye düşünürdüm. Denize girilir, mehtapta oturulur. Yeni arkadaş veya sevgili sosyalliğinden bilinçli bir şekilde uzak dururdum. Neyse o geceye döneyim. Öyle durgun ve aptal bir hali vardı ki dayanamıyordum. Hayatımda ilk defa bir erkeğe aklımda ona karşı duyduğum arzudan başka bir şey olmadan yanaştım. Hakkında tek bildiğim babasının nalbur olduğuydu. Orada bir bitki kökü gibi duruyordu. Fazla konuşmadık. Yaşlarımız aynıydı. O gece onun üstüne oturdum. Sanki sessizce uzak ufuklara bakılacak bir kayığa binmiştim. Ertesi gün hiç birşey olmamış gibi davrandık birbirimize, "Benden istediğin bir şey var mı?" diye sordu. Yoktu.

Aslı

Neden utanıyordum?

Dört yıl süren bir nişanlılıktan sonra ayrılmıştım. Nişanlımla son bir yıl içinde sevişmeye başlamıştık. Onun akrabası olan bir çiftin evine gitmiştik, çok sıkılmıştım bu yüzden ama başka olanağımız yoktu. Akrabaları çok anlayışlıydı ama bizimkiler açısından sıkıntı duyuyordum. Ne de olsa oğlan tarafı durumumu biliyor olmuştu. Tanı beş kere buluşmuştuk, her birini hatırlıyorum. Nişanlımı çok seviyordum o da bana karşı müstakbel eşi gibi davranıyordu. Biz aileler arası bir tanışıklık ve anlaşma neticesinde birlikte olmaya başlamıştık. Okulu bitmişti, ağbisi evlendikten sonra evlenecektik. Meğer o arada nişanlımı kendi evi olan. genç bir doktor kızla beraber olmaya başlamış. Kızın evinde buluşuyorlarmış. Bir gün bana biriyle birlikte oldum, hamile, onunla evlenmeliyim dedi. Ama anlamıştım ona âşıktı, ben ailesinin ayarladığı kızdım, Ailem konuyu kapatmıştı. O arada İstanbul'a taşındık. Ben çalışmak istedim. İşyerinde edindiğim evli bir arkadaşım vardı. Beni hoşlanacağımı düşündüğü bir erkekle tanıştırmak istediğini söyledi. Kabul ettim. Hep beraber bir kafede buluştuk. Çocuk hoşuma gitmişti, o da bana ilgili davranıyordu. Tatlı tatlı sohbet ediyorduk. Masaya bir kız yanaştı. Çocuk, "Tanıştırayım, Doktor Alev Hanım," dedi. O anda masadan hemen kalkmak istedim. Tuvalete diye kalktım. Masaya geri dönemedim. Rezil olmuştum. Niye böyle davrandığımı arkadaşıma anlatmak istedim. Ama yapamadım. Bazı yalanlarla geçiştirdim. Nişanlımla sevişmiş olmaktan mı, aldatılmış olmaktan mı utandığımı çözmem çok zamanımı aldı.

Banu

O nefis koku...

Tanışalı bir iki ay olmuştu. Bir arkadaş grubunda karşılaşmıştık ilk kez ve o dakikadan itibaren kur yapmaya başlamıştı. İstediğim, beğendiğim şeyleri öğrenmeye ve derhal yerine getirmeye çalışıyordu. Oysa ben onu sadece arkadaş olarak görüyor. ilgisini bazen sıkıcı bile buluyordum. Benimle olabilmek için sekiz kişiyi yemeğe, tiyatroya. konserlere götürüyordu. Takdir ediyordum ama bir türlü de ısınamıyordum. Sonra bir gün. Boğaz'da oturan ortak arkadaşlarımızın evindeydik. Ben balkonda oturuyordum, kucağımda da çok sevimli küçük kızları vardı. Yanıma geldi ve küçük kızı öpmek için başını uzattı. Bir an önümde dalgalı saçlarını gördüm ve nefis bir koku duydum. İşte o an saçlarını okşamak, onu öpmek, onunla yatmak istedim. Uç av sonra evlendik...

Gülnaz

Bir yılbaşı gecesiydi

Yalnızdım saat 23.00'e kadar evde oturdum. içki içtim . Sonra birden yeni yıla yalnız girmemek istediğimi anladım. Hemen hazırlanıp arkadaşlarının işlettiği bir bara gittim. Kalabalık ve eğlenceliydi Bir adamla tanıştırdılar. Hoş, enteresan biriydi. Dans ettik. içtik. güldük. Ben sarhoş olunca herkesi eve davet ederim. gene öyle yapmışım. Birçok kişiyle sabaha karşı eve geldik. O da vardı. Sonrasını pek hatırlamıyorum. Sabah biraz ayınca bir baktım ki yanımda uzun don uzun atlet yaşlı bir adam yatıyor. Çıldırdığımı sandım. sonra da kovmaktan beter ettim...

Sevim

Büyü bozulmuştu

Aylardan temmuzdu. Özel bir TV kanalında görevliydim. Bir eğlence programının çekimi için, üç haftalığına Kemer' de bir tatil köyünde bulunuyorduk. Toplam yirmi beş kişilik bir ekiptik. Bütün arkadaşlarımı çok seviyor, hepsiyle çok iyi anlaşıyordum. Ama içimizde yeni tanıdığım biri vardı ki... O bizi, Kemer' e getiren otobüsü kullanan şofördü. Yönetmenimizin, dinlenme verdiği, günlerin birinde fark ettim onu. Tavla oynuyordu, biz de izliyorduk. Ne olduğunu, nasıl olduğunu anlayamadığım bir büyüydü adeta, bugün bile çözemediğim. Kaslarının hareketleri, sırtının ve poposunun güzelliği beni inanılmaz çekiyor, onunla yatmak istiyordum. Günler sonra. bu isteğimi dile getirdiğim-

çeker... bazen de kaçası gelir

de benim evli olduğumu ileri sürerek. benden kaçmaya başladı. Aradan günler geçti. Bir gece yarısı odamın kapısı çalındı. Kapıyı açtığımda karşımdaydı. Geceyi benimle geçirmek istediğini söyledi. Körkütük sarhoştu. Alkol ve ter kokusunun iç içe geçmiş iğrençliği. birdenbire o büyüyü dağıttı.

Kapıyı hızla yüzüne çarptım. Oradan çılgın gibi kaçmak istedim.

Berrin

O da yalnızdı

Yalnız yaşıyordum ve o dönem yalnızlığa fena halde alışmıştım. Ne bir arkadaşa ihtiyaç duyuyordum ne de sevgiliye, sadece yalnız olmak istiyordum. Sinemaya. yürüyüşe yalnız gidiyor, evde yalnız oturuyordum. Bir gün yine sık sık gittiğim sinemanın kafesinde otururken yan taraftaki kitapçıda çalışan genci farkettim. Onu seyretmeye başladım. Bu bir ay kadar sürdü. Fark ettim ki, hiç kimseye bakmıyor, ne bir kadına ne de bir erkeğe, sadece ona bir şey sorduklarında konuşuyor, onun dışında işi yoksa kitap okuyordu. Beni o kadar cezbetti ki bir anda, onunla tanışmak ve gözlerimin içine bakmasını sağlamak istedim. Ona dokunmak, bana sarılmasının, öpmesinin, benimle sevişmesinin nasıl bir şey olduğunu, onda ne gibi duygular uyandırdığını görmek istedim. Canlanmasını ve o ağır hareketlerinden kurtulmasını istedim ve bunu benim sayemde yapmasını istedim. Bir kitap sormak için yanına gidip sohbet etmeye başladım.

İkinci görüşmemde ortak okuduğumuz bir kitabı tartışmak için bir yerde buluşmayı teklif ettim, kabul etti. Tipim değildi ama genel beğeniye göre hoştu. Buluşmamız ilginçti, çokça konuşan bendim, habire onaylayan o. Ben onun ta gözlerinin içine bakıyordum, o ise sürekli gözlerini kaçırıyordu. Nihayet beni evime bıraktığında. kapıdan ayrılacakken içeri buyur ettim. kabul etti. Kahvelerimizi içerken kişisel konulara girdiğimizde, utana sıkıla bir yıldır hiçbir kadınla olmadığını anlattı. Seviştik, sevişirken de ağırdı. Sanki bir serap görmüş de inanamıyor gibi bakıyordu bedenime. Hoştu ama ilişkinin sonrasına tahammül edebilmem mümkün görünmüyordu. Bu ilişkiye devam edemeyeceğimi söyledim, üzüldü ama bir daha birbirimizi hiç görmedik.

Şeyda

Tükürünce...

Onda beni etkileyen ne tipi ne de kariyeri olmuştu. Ortak bir iş toplantısında dikkatimi çekmişti. Zeki, az konuşan ama derdini anlatabilen ağır bir adamdı. Onun çekim alanına girmiştim adeta: hani filmlerde olur ya, büyülenmiş gibiydim. Fakat belli edemiyordum ondan hoşlandığımı çünkü benimle ilgilenmiyor görünüyordu. Bana oldukça hoş davranıyor ama net

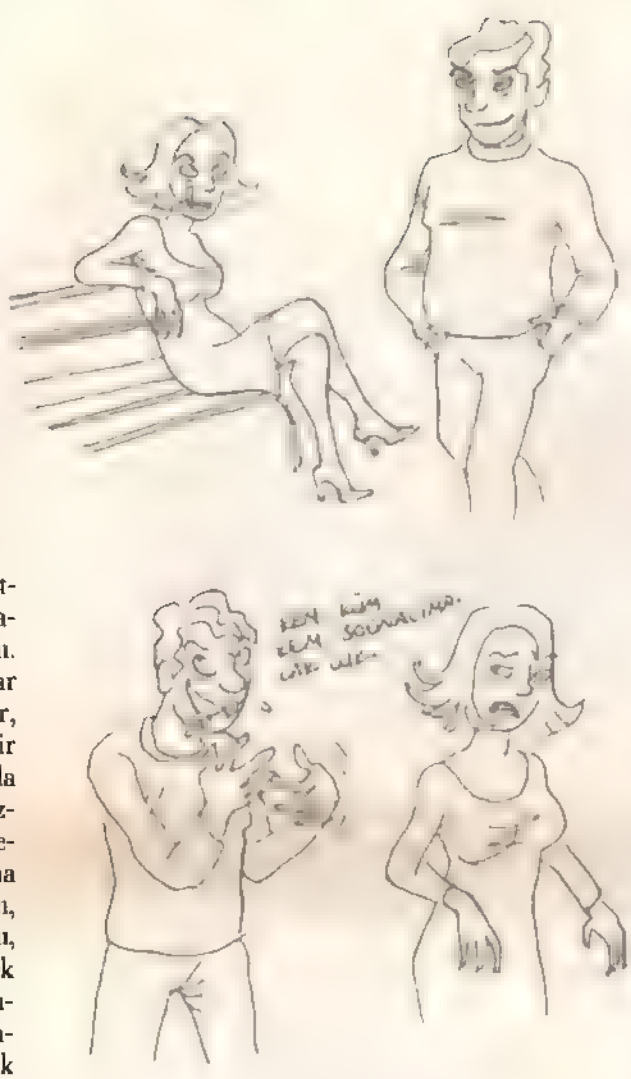

olarak belli etmiyordu ilgisini. Nihayet bir kaç ay sonra yine bir iş toplantısından sonra beni bir yere davet etti, kabul ettim. Çok güzel bir geceydi, bir yandan içiyor bir yandan konuşuyorduk. Gülüşü, konuşması. ses tonu, herşeyi müthiş hoş geliyordu bana. Bir süre sonra kalktık, yürümeye başladık, birden durup "Bana gelir misin?" dedi. Hiç hesapsız, "Evet," dedim. Elimi tuttu, sessizce yürümeye devam ettik. Bir ara başını çevirip yere tükürdüğünü gördüğümde inanamadım, uyurken biri yüzüme bir bardak suyu boca etmiş de zoraki uyanmışım duygusuyla irkildim. O anda elim elinden gevşedi, bedenim gerildi, adeta bir heykele dönüştüm. Alelacele eve gitmem gerektiğini, başımın ağrıdığını ağzımda geveledim. Şimdi bile onun elinden nasıl kurtulduğumu hayal meyal hatırlıyorum. Sanırım yıldırım aşkı dedikleri bu olsa gerekti!

Nermin

Her şey birdenbire oldu

Onu beğeniyordum onun da beni beğendiğini hissediyordum ama hani oluşmamış bir şeyler olur, halimiz öyleydi. Henüz bedenlerimiz arasında bir çekim hissetmiyordum. Uzun uzun flört edeceğiz gibi görünüyordu. Kalabalık bir çevremiz vardı. çoğu bekâr, bir kısmı evli insanlar. Zaman zaman görüşüyorduk. Yakınlaşmamız onlar tarafından pek fark edilmemişti. Bir gün yine bir arkadaşımızın evinde misafirdik, odada en az on kişi vardı, hep birlikte bağıra çağıra bir şeyler tartışıyorduk. Birden onun bir köşede oturup konuşulanların dışında kaldığım fark ettim. Beni izliyordu. Beğeniyle izlenmek beni heyecanlandırdı. Baktığını fark etmemişti, konuşmaya devam ettim. Bakışlarını üzerimde hissediyordum. Bir an göz göze geldik. alt dudağını ısırdı. O anda onunla sevişmek istedim. Bakışlarındaki ve dudağını ısırışındaki arzu beni de isteklendirmişti.

Leyla

Çocukluk arkadaşımdı

Henüz yirmi yaşındaydım. Vapurda uzun zamandır görmediğim bir arkadaşıma rastladım. Birlikte karşıya geçtik, yolumuz aynıydı, güle oynaya dolmuşa bindik Birbirimizin nerede oturduğunu bilmiyorduk, meğer evlerimiz çok yakınmış, beni davet etti. "Gece seni eve bırakırım," dedi. Evi çok tatlıydı, sofra kurdu, çok geç vakte kadar içki içtik, görüşmediğimiz yıllarda neler yaptığımızı konuştuk. Saat geç olmuştu. bana erkek pijamaları verdi, yere karşılıklı iki yatak serdi. İçimden hem "Olmaz," diyor, hem de heyecanlanıyordum. Karşılıklı yataklara yattık. Biraz sonra kalkıp yatağını düzgün düzgün benimkinin yanına çekti. O tertipli hali çok hoşuma gitti. bana sarılmasına izin verdim. Ama hâlâ arkadaş gibiydik. Uzun zaman öyle yattık. Ancak sabah olduğunda seviştik ama birbirimizin kollarında kıpırdamadan yatarken hem onun. hem kendi kalbimin atışını duyduğumu hatırlıyordum.

Zeynep

Her istediğini yapıyordum

Kocama çok âşıktım, ne yapsa sineye çekiyor. hep kendimi ona beğendirmeye çalışıyordum. Akşamları işten gelince onun en sevdiği yemekleri hazırlayıp bekliyordum. Genellikle geç geliyordu. Yemekler tekrar tekrar ısıtılmaktan kuruyor, benimse gözümden uyku akıyordu. Sabahları ondan erken kalkıp işe gitmek zorundaydım. Bir gece yemeği falan boş verip yattım. Bir yandan çalışma. bir yandan ev işleri, yorgunluktan ölü gibi uyuyordum. Gece yine geç saatte, biraz da içkili gelmiş, beni yatıyor bulunca şaşırmış. Yanıma yatıp sevişmeye çalışmış. Bense rüyamda iğrenç ve pis kokulu bir adamın bana tacizde bulunduğunu görüyordum. Pis elleri memelerimi okşuyordu. Tiksinerek uyandım. Âşık olduğum adamı, üzerime çıkmaya çalışırken buldum. Nefesi içkiden de beter kokuyordu. Yorgunluk ve tiksintiyle onu üzerimden ittim. Beni rahatsız edebileceğini hiç düşünmemiş, sadece kendi isteklerini dinlemişti. Sanki bir rüyadan uyanmış gibi ondan nefret ettim. Bir daha asla sevişmedik, üç ay sonra da boşandık.

Mefkure

İnsan hakları savunucularının en yansız yeri:

İnsan Hakları Platformu

Avrasya Yönetici Kadınlar Kongresi'nde Avrasya'ya ne de kadınlara dair bir şey vardı!

Geçtiğimiz ay The Marmara otelinde düzenlenen Avrasya Yönetici Kadınlar Kongresi'ne katılacağı söylenen isimler hayli ilginçti. Türkân Şoray'dan, Hülya Avşar'a Rahşan Ecevit'ten, Tansu Çiller'e varıncaya kadar birçok isim dikkat çekiyordu. Ne var ki, sayılan dikkat çekici ismin çoğu gelmedi. "Toplumsal cinsiyet eşitliği; kalkınma ve barıştır" başlıklı kongreye nedense ağırlıklı olarak, Kafkas ve Balkan ülkelerinden katılım oldu.

Açılış konuşmasını Kadın ve Aileden Sorumlu devlet bakanı Hasan Gemici yaptığı kongrede şahsen ben, ne Türkiyeli ve kadından yana bir hava, ne de barış mevzuuyla ilgili birşey gördüm. Sanki kongre kutuplarda falan yapılıyormuş, konuşmacılar da başka bir diyarın kadınlarını konuşuyormuş gibiydi. Bir kere açılış konuşmasını Hasan Gemici'nin yapması benim açımdan başlıbaşına bir sorundu zaten. Kadın ve aileden sorumlu devlet bakanının bir erkek olduğu nerede görülmüş allahaşkına. Sayın Gemici'nin ve diğer konuşmacıların hepsinin söz birliği ettiği konu ise, kadının parlamentoda temsil ediliş oranlarıydı. Sanki kadının mecliste temsil oranı yüksek olursa hiç sorunumuz kalmayacakmış gibi. Sürekli bu konuda örnekler verildi. Ağzını açan kadınların parlamentolarda temsil edilip edilmediğinden bahsetti.

"Ben vardım diye söylemiyorum ama.."

Tabii Işılay Saygın'ın da sözü vardı, "Hiçbirimiz kadın erkek ayrımını şey yapmıyoruz (Ne yapmadığımızı anlamadım). Şu anki bakanlar kurulunda kadın olmaması hükümetin ayıbıdır. Ben o dönem bakan olduğum için söylemiyorum ama elli beşinci hükümet kadın konusunda çok çalıştı. Türkiye'deki bütün hanımefendiler katılacaktır bu söylediklerime." Bu durumda bana öncelikle hanımefendiliği, sonra da Işılay Saygın'ın söylediklerini reddetmek kalıyor. Işılay Saygın'ın bekâret kontrollerine ilişkin söyledikleri hâlâ hatırımda çünkü. Kongre çıkışında bir gazetecinin Hülya Avşar'ın gelmemesiyle ilgili sorusuna sadece, "Terbiyesizlik yapmayın", diye cevap veren Işılay Saygın ın kadın konusunda "çok" çalışması da, zannediyorum sadece Hülya Avşar'ın kucağına Küçük İbo'yu oturtmasının aile ve toplum yapısını zedeleyen bir durum olarak tanımlamak şeklinde ortaya çıkıyor.

"Kadınlarımız durgun su gibi. Biz bunu akarsuya çevirmek istiyoruz!"

Bu manalı cümle Marmara Grubu Vakfı İnsan Hakları Platformu Başkanı Müjgan Suver'e ait. Ayrıca da bütün kadınların akarsu haline getirilip, siyasi ve toplumsal mevkilerde konumlanmasıyla bu kongrenin amacının gerçekleşeceğini ve bu aksiyonun! sorunları çözeceğini iddia ediyor. İnsanın hadi bakalım, diyesi geliyor.

Üretim süreçlerinde kadının rolü

Kongrenin en ağır konuşmacılarından biri ise Berna Yılmazdı.

"Sivil toplumun yılmaz bekçisi, evde, ofiste, tarlada daha doğrusu üretim süreçlerinin her aşamasında varolan biz kadınların erkeklerden farklı olduğuna karar verdim. Biz, onlarla eşit fırsatlara sahip olamasak da yeni ekonomik düzen içerisinde yaratacağımız fırsatlarla geri kalmış yerlerdeki kadınların bilinçlendirilip üretim sürecine katılmasını gerçekleştirebiliriz. Bunun reçetesi de var tabii. Kadınların sivil toplum kuruluşlarında aktif çalışması bu sorunu çözecektir. Ben, on sekiz yıldır sivil toplum kuruluşlarında çalışıyorum. Bunu da gelecek nesiller, iç barışını sağlamış, daha demokratik bir ülkede yaşasın diye yapıyorum. Özetle devlet, sivil toplum kuruluşları ve özel teşebbüsün biraraya gelmesi ve biz kadınların da aktif çalışmasıyla sorunlarımızın çözüleceğini düşünüyorum."

Berna Yılmaz en azından Işılay Saygın kadar içi boş konuşmadı diye biraz mutlu oldum. Çünkü söyledikleri hiç olmazsa tartışılabilir ve tartışılıyor da zaten . (Tam da TÜYAP'ın bu yılki konusunun globalleşme olduğu bir zamanda) herkesin diline pelesenk olmuş kavramları kendi cephesinden bize açıkladı. Globalleşen dünyada kadın emeğinin başına neler geleceğinden ya bihaber ya da aldırmıyor. Berna Yılmaz konuşurken ülkemiz gerçekliğine öyle yabancı bir havada ki. Kız çocuklarının okula gönderilmesi hâlâ bir sorunken, Berna Yılmaz bu kız çocuklarının hayal edemeyeceği kadar şanslı bir geçmişe sahip.

Sözde barış!

Kongrenin kalkınma başlığına denk yapılan bu konuşmaların ardından benim merak ettiğim diğer kısım, yani barış temasına gelince o konuda katılımcılar hiçbir şey söylememekte ısrar etti. Azerbaycan'ın kadından sorumlu devlet bakanının konuşması sözde barış temalı bir Ermeni düşmanlığı. "Biz yıllarca Ermeni tecavüzüne uğradık. Pekin konferansı gibi konferanslar bunları çözmeye yetmez. Biz milleti kendi öz evine gönderelim. Topraklarımızı kurtaralım. Biz Türkiye'yle iki ayrı devlet olsak da biz bir milletiz. Hepinize can sağlığı ve aile saadeti diliyorum (Kongrenin en çok alkış alan cümlesi bu oldu). Bu bayrağı yüceltelim (zannediyorum Türk bayrağı). Kongrede başka dillerde yapılan konuşmaları kulaklığımın azizliğine uğrayarak izleyemedim ama buraya kadar anlattıklarımdan bir hava çıkardığımızı düşünüyorum. Bana da bu kadarı yetti de arttı zaten.

Beyhan Demir

kirli tuvaletlere sifon çekelim!

Gezmeyi, yemeyi ve çay içmeyi çok seven sakat bir kadın olarak, şehir içi ve dışı gezmelerimde sıkıntısını en çok çektiğim şey tuvalet olmuştur. O yüzden OPET' in başlattığı " Temiz Tuvalet Kampanyası"na çok sevindim. Ve şaşırmadım kampanyanın mimarının bir kadın oluşuna.

OPET Genel Müdür Yardımcısı Nurten Öztürk " Kirli tuvaletlerin hastalık yayan utanç verici görünümüne son vermek için," başlattıkları kampanya çerçevesinde; Eylül ayında Türk Enfeksiyon Vakfı ve Türkiye Özürlüler Federasyonu' nun da katılımıyla düzenlenen basın toplantısında, çocuklu kadınlar ve sakatlar için kendi istasyonlarında tuvalet hazırladıkları müjdesini vermişti.

Şu anda OPET' in 15 istasyonunun tuvaleti sakatlara da uygun halde. Sarayburnu, Mısır Çarşısı, Gülhane Parkı, Sultanahmet Meydanı, Sahaflar Çarşısı ve Kapalı Çarşı'daki tuvaletler de bunların arasında. Artık rahatça kitaplara bakabilirim Sahaflar Çarşısı'nda.

Eski bir öğretmen olan Nurten Öztürk, "Önemli bir sağlık sorunu ve eğitim olayı olarak eğildikleri bu konunun çözüme doğru ilerlemesinin, ancak toplumsal bilinç ve duyarlılığı yaratmak suretiyle sağlanabileceğini," dile getirerek kampanyaya destek çağrısında bulundu.

Sakat bir kadın olarak bu kampanyanın hızla yayılmasını diliyorum.

Nazmiye Güçlü

güzellik, gençlik, alkışlar ve kedilerle geçti hayat...

Nermin Candan, 1968'lerde, takma kirpikleri, pullu kostümleri, mini etekleriyle sahnelerdeydi. Bugünün ünlüleriyle aynı sahneleri paylaştı. O vakitler, "Hayat mı bu?" şarkısı kader mahkûmlarının dilinden düşmedi. 1975'lerde, şantözlük sevdasından vazgeçti. Ne var ki, ünü başka bir şekilde hâlâ sürüyor. Bu da, Cihangir'deki kediler sayesinde oldu. Bütün gün, "kimsesiz" sokak kedilerini doyuruyor. Onların nur nurları eşliğinde sessizce söylüyor eski şarkılarını...

Bir "kediler cenneti" olan Cihangir'de, cami avlusuna atılan çocuklar gibi hergün, yeni yavru kediler bırakılır kuytu yerlere. Kedinin sahibi, gönlü rahat bir şekilde çeker gider. O sevimli tüylü yaratıklar üç vakit dovurulur sokaklarda. Kedileri sahiplenen birkaç kadın, onları aç bırakmaz. Torbalarla evlerine ciğerler taşırlar. Evde, pişirilen ve doğranan bu ciğerler, sahipsiz kedilerin mönüsudür. Nermin Candan da, benim, "kedi annesi" adını verdiğim kadınlardan biri. O, işi iyice ileriye götürmüş, yiyecek torbalarının yanı sıra, maket bıçağı da taşıyor yanında. Hani, kedilere bir zarar veren, kuyruğuna teneke falan bağlamaya kalkan olursa çekiyor maket bıçağını!

Benim ona yanaşmam, o sevimli yaratıklara düşkünlüğümden, hastalıklı kedi sevgimden oldu. Onunla, bir kedi muhabbeti tutturmuşken, geçmişe doğru yol aldık bir gün. Eski sandıklarını açtı bana. Aman Allahım, sandıkta ne resimler, ne gazete kupürleri. Meğer bir zamanların ünlü şantözüymüş. Altın plak alan "Hayat mı bu?" şarkısının, o zaman cezaevindeki kader mahkûmları tarafından çok sevildiğini ve onlardan sık sık mektuplar aldığını da anlatmaz mı?.

Kuaförden sahneye

Kardeşler Kuaför'e çok küçükken çırak olarak işe giriyor. Ünlülerin de gelip gittiği bu kuaförde "keşfediliyor" Nermin. Sahneye ilk çıktığı yıl, 1968. Yaş on dört. Neşe Karaböcek, Emel Sayın, Gönül Yazar, Muhterem Nur, Gökben gibi o dönemin bir çok ünlüsüyle kulis arkadaşlığı yapıyor. Bu arada, bir de aşk öyküsü var. Onunla aynı kuaförde çalışan bir gençle çok uzun yıllar, dillere destan bir aşk yaşıyor, nişanlanıyorlar.

Sahneyi 1972'de bırakıyor, ardından kumar salonlarında krupiyelik yapmaya başlıyor. Birkaç yıl süren bu iş macerası da sona eriyor. On beş yıllık aşkı Mehmet de çekip gideli çok olmuş yaşamından. Artık tek uğraşı kediler. Sahneleri özlüyor mu, bilemiyoruz ama kedilerini bir gün bile görmemeye dayanamıyor. Bu arada, sevgileri kadar öfkeleri de var. Nefret ediyor erkeklerden. Nedenini anlatmak için, iki sözcük yeterli geliyor ona, "O... çocuğu Mehmet'ten sonra..."

Bu, bir "magazin nostaljisi" oldu biliyorum. farkındayım.. Yazmayacaktım da... İnanın, herşey o kediler yüzünden oldu.'''

Ayla Önder

nerede kalmıştık?

Biliyorum , neler oldu meraktaydınız? (iyi niyete bak!) Önce aşka veda ettik, sıra cinsellikte mi? Sonra, aşkı ve cinselliği keşfettik tekrar yeniden! Sanalda ikinci bahar'yani.. Güzeldi, inkâr edemem.

Yürüyüşlere başladım, günün bazı zamanlarında ağzıma gülücükler kondu... Aradım, arandım...

Çok hoş saatler geçirdim... Unuttum sandığım duyguların canlandı, hayat daha kolay ve sıcak olmaya başladı. Ama bazen çok sıcaktı! Bir kibrit olduğumu fark ettim, ateşi yakan ve içinde yanan...

Sonra kibrit kutusu olduğumu! Bir kibrit de size yakalım...

Ne kadar uzun sürmüş, yalnızlığım ve aşksızlığım. Gerçekten artık ihtiyacımın bile kalmadığını düşünüyordum. Varmış ve öylesine büyümüş ki ben bile şaştım. Uzun zamandır yazamadığım şiire benzer şeyler yazmaya başladım.

Yorgun ve ilgisizdim, hayatın, bu ülkenin, bu ülke şartlarının hiç değişmemesi, değişmez bir kadermiş gibi sürekli bir keder sarmıştı her düşüncemi. Şimdi düşünürken ve yazarken keşfettim, ilk umut *Pazartesi*'ydi, orada birşeyler değişti, aylardan marttı. İlk umut, kötü giden birşeylerin değişebileceğinin işaretiydi. Onlarla yeniden beraber olmak ilk tebessümüm oldu.. İşte hayatın ve umudun içindeydim yine; bu kadınlar ne kadar güzeldiler ve hâlâ vardılar.

İlk kez onlarla tanıştığım 1987'deki gibi, hatta daha da güzel. O çocuk gibi bakan gözleriyle, hayata ve kötülüklere karşı o isyankâr ama nazik edalarıyla. Onlarla olmaktı belki ilk uyanan duygularını, isyanını ve aşkını. Sonra kendiliğinden gelişti her şey. Bır su gıbi yatağında akan. Umut en güzel şey ve kazanma ihtimali. (y. erdoğan'ı da analım bari, ne alaka demeyin, ihtimalden geliyor.) Hayata sarılmak, mücadeleden korkmamak...

Ve yenilenen umut, "Sakladım gözlerimi, o gece ben senden, veda ederken," Aylin Urgal da nerden çıktı şimdi...

Bır trafik kazasında ölmüştü, bu şarkısı ne güzeldi. Tamam anladınız, sanala veda ediyorum artık gerçeği, ama yalnızca gerçeği değil, rüyayı da istiyorum. Hazırını, hiç olmadığım kadar hayata, aşka ve kavgaya da... Ve biliyorum artık, virgüller, ünlemler, soru işaretleri varsa da ben büyük harf ve noktayım. Aşk da benim. Mesaj şu ki sevin, bilin sevgi de sizsiniz ve kavga da, aşk da. Ama hayatın içinde ve kadına yakın daha çabuk fark edersiniz.

Nur

aşağıdakiler ve yukarıdakiler

Kadıköy Feneryolu Sabit Pazarının önündeki çay bahçesinde sabah saat 9.00-9.30 arası otururşanız, Feneryolu Tren İstasyonunda inerek oradan geçen, ellerinde poşetleri ile evlere temizliğe giden onlarca kadını izlemek zorunda kalırsınız. Kaygılı yorgun yüzlerle acele acele yürürler. Yaşadıkları koşulları, gittikleri evlerde patron durumunda olan hemcinsleri ile paylaştıkları, çatıştıkları konuları merak ettim. Hem onlarla, hem çalıştıkları evin sahibi kadınlarla görüştüm. İşte çeşitli kadın manzaraları;

"İnsan hiç konuşmuyor diye boşanır mı adamdan?"

Safiye Açıkgöz yirmi iki yaşında. İki çocuk sahibi. Cevizli'de gecekonduda oturuyor. Kocası marangoz yanında çalışıyor. Görücü usulü evlendirilmiş. Yine de şanssız olmadığını düşünüyor. Çünkü kocası onu dövmüyormuş. Çalıştığı evdeki "Hanımım" dediği elli yaşlarındaki kadını bir türlü anlamadığından yakınıyor. "Ne kadar şanslı olduğunu bilmiyor." diyor. "Evinde herşeyi var. Hatta arabası bile var. Fakat o hiç mutlu görünmüyor. Kocası eve yabancı gibi gelip gidiyormuş. Hemen hemen hiç konuşmuyorlarmış. "Biz de pek konuşmayız. Ama o bunu çok dert ediyor. Bütün arkadaşlarına "Artık bıktım. Boşanacağım bu adamdan," deyip duruyor. İnsan hiç konuşamıyor diye boşanır mı adamından ?....

"Hanımı" onu şaşırtsa da onun mutsuzluğuna üzülüyor. "Bana iyi davranıyor. Halimi hatırımı soruyor. İnsan yerine konmak bana yetiyor. O evde evim gibi çalışıyorum bu yüzden," diyor. Hergün aynı eve gittiğinden evi gibi benimsemiş orayı da. Ne nereye konuyor çok iyi biliyor. "Sana iş yaparken çok karışıyor mu?" diye soruyorum. "Siniri bozuk olduğunda hiç neden yokken bağırıyor bana. Ama ben onu anlıyorum. Hiç sesimi çıkartamıyorum. Ayda aldığım 150 milyona ihtiyacım var. Öyle ya. Parayı veren o. Benim ona bağıracak halim yok ya..."

Safiye hayata kaderci gözlerle bakıp herşeyi "kader" diye açıklayan bir kadın. "Ben fazla üzülmem birşeye. Kader der geçerim. Yoksa çıldırırsın bu adaletsiz dünyada abla." diyor çocuksu gözlerindeki kabullenişle. "Ya evinin işleri, ya çocuklar?"diyorum

Çocuklara babaannesi bakıyormuş. Evin işlerini de o görüyormuş."Bazen geçinemiyoruz ama ben ona mecburum, o da bana. Günler böylece akıp gidiyor."

"Erkeklerin hepsi hödük"

Leyla Görücü kırk yaşlarında. yirmi yıldır evlere temizliğe gidiyor. Üç çocuk annesi. Çocuklar büyümüşler. Hatta anneanne bile olmuş. Sivaslı.

Güçlü kuvvetli olmakla övünüyor. Sözlerine "Benim elimden iş kurtulmaz. Elimden ne halılar ne yataklar ne kapılar geçti. Hepsini pırıl pırıl yaptım." Temizlik yapmak kendisini iyi hissetmesini sağlıyormuş. Hayatın intikamını halılardan koltuklardan yerlerden camlardan kapılardan çıkarıyormuş. O yüzden "işi iyidir" diye ünlenmiş. Artık gideceği evleri o seçiyormuş. "Öyle çok karışanlardan hoşlanmam. Ben neyi nasıl yapacağımı bilirim çünkü. Çok karışan kadınların evine gitmiyorum. Bazıları, 'Birlikte yapalım işleri,' derler. İstemem". İşine çok güvendiği için evin hanımları ile fazla muhatap olmak istemiyor. Bazı evlerde kadınların mutsuzluğuna üzüldüğünü soyluyor. Erkeklerin kadınları anlamadığına ve hepsinin birer "hödük " olduğuna inanıyor. Kendi kocası ölmüş. "Öldüğünde hiç üzülmedim. Hatta sevindim. Çünkü benim eve getirdiğim parayla içki alıyor. Geceleri de içip içip sırf zevk için beni ve çocukları dövüyordu. Öldü de kurtulduk hep birlikte." diyor. En sevdiği televizyon programı Yasemince. İtilmişle kakılmış ı hiç kaçırmıyor. Hem gülüp hem ağlıyorum. Kakılmışta kendimi görüyorum." diyor.

Leva Görücü'nün evinde herşeyi varmış. Ama yine de gittiği evlerdeki lükse imrendiği de oluyormuş. "Şans işte." diyor boynunu bükerek.

"Hiç restoranda yemek yemedim"

Fatma Bilgili yirmi dokuz yaşında. Maltepe'de oturuyor. Kocasının ikinci eşi. İmam nikâhlı. Ona âşık olduğunu söylüyor. Hâlâ onu görünce eli ayağı kesiliyormuş. Aylık gittiği evde aldığı 200 milyonu olduğu gibi kocasına veriyormuş. "Neden?" diyorum. "Para erkekte durur. Biz babamızdan öyle gördük," diyor. Televizyondan başka eğlencesi yok. Şimdiye kadar hiç restoranda yemek yememiş Fatma. "En severek izlediğin programlar," diyorum "Magazin programları ve televoleler " diye yanıtlıyor. "Oralarda kızların hepsi güzel, bakımlı ama mutsuzlar. Çünkü gerçekten âşık olamamışlar. Onlara acıyorum aslında. O yüzden de ne yapacaklarını şaşırmışlar," deyince şaşırıyorum Fatma da çok güzel bir kadın oysa. Ama güzel bir kadın olarak onlara özenmemesi şaşırtıyor beni," Peki neden izliyorsun o programları?" diye sorduğumda ise yanıtı "Ne kadar mutlu olduğumu onları izleyince daha iyi anlıyorum. Çalıştığı evin hanımı ressammış. Bu yüzden evin çok kirli olmasından şikâyetçi. "Hiç konuşuyor musunuz aranızda? " diye soruyorum. "Bazen" diyor. "Onun çok erkek arkadaşı var. Hepsi ile de iyi geçiniyor. Benim onu anlamam, onun beni an-

laması mümkün değil. Biz ayrı dünyaların insanlarıyız. Ama arasıra konuştuğumuzda konumuz babalarımız oluyor. Çünkü ikimizin de babası çok içiyormuş. Çocukluk anılarımızı birbirimize anlatıp gülüşüyoruz bazen."

Fatma en çok oğlu için üzülüyor. "Birgün onun konuşması ve bu dünyadaki sesleri duyması için herşeyimi verirdim. Biliyorum onu üzecek sesleri ve sözleri de duyacak ama yine de onu böyle görmeye dayanamıyorum," diyerek acele ile yanımdan ayrılıyor.

Peki ya hanımlar, işte onlar

Lale Alp Evlenmeden önce de evlerinde sürekli temizlikçi olduğundan onlarsız bir ev düşünemiyor. Ev işlerinden hiç anlamadığını övünerek anlatıyor. "Peki ne yapıyorsun? Gününü nasıl geçiriyorsun?" diye sorduğumda "Arkadaşlarla konken oynayarak," diye yanıtlıyor. Eve temizliğe gelen kadında en çok nelere dikkat edersin ? diye sorduğumda ise, "Benim için hırsız ve yılışık olmasın yeter," diyor. Farklı dünyaların insanı olduklarına inandığından onlarla hiç sohbet etmezmiş. Onları "Şanssız. zavallı kadınlar" olarak tanımlıyor. "Sen kendini mutlu hissediyor musun?" dive soruyorum. "Ne mutluluğu ya , zaman geçiriyoruz işte..." diye kestirip atıyor.

"Onun kocası hiç bunları yapmıyormuş"

Şule Bardakçı bir şirkette Müdür Yardımcısı. otuz yaşlarında. Çocuğu yok. Kocası ile boşanmak üzereler. Boşanma nedenleri, iletişimsizlik ve sevgisizlik. Eve hergün temizliğe gelen kadının neşesine ve enerjisine hayran. Onun bu halini kocası ile mutlu olmasına veriyor. "Biz bu kadar okuduk da ne oldu? Bir adama kendimizi anlatamadıktan. onu anlayamadıktan sonra." diyor. Umudunu ikinci evliliğe bağlamış. Eve gelen Ayşe Hanımı'la sohbet eder misin? dive soruyorum. "Elbette," diyor. "O benim arkadaşım gibi. Evdeki tüm kavgalara tanık oldu. 'Benim kocam hiç bunları yapmaz' dedikçe onu kıskandım açıkçası. O burayı evi gibi görür. Yemek yapar ütüleri yapar. O olmasa ben ne yapardım?"

Elif Kırlangıç otuz beş yaşında. İki çocuk annesi. Biri on, diğeri on üç yaşında çocukların. Elif Hanımı sinirli gergin bir kadın. Onu bu konuda konuşmaya zor ikna ettim. Eve temizliğe gelen hiçbir kadından memnun olmamış. Hepsine bir kusur buluyor. "Beni hiç anlamıyorlar. Hepsi kaytarıyor. Erken gitmeye çalışıyorlar. En pahalı temizlik malzemelerini hoyratça kullanıyorlar. Ben de o zaman bağırıp çağırıyorum." Biraz daha konuşunca Elif Hanım ın çok sert çok otoriter bir kocası olduğunu öğreniyoruz. Ona ses çıkaramadığını belki de eve temizlik için gelen kadınlara bağırarak deşarj olduğunu kabul ediyor.

İşte evlerden kadın manzaraları. Yapılması gereken ev işleri aynı evlerde farklı dünyaları biraraya getiriyor. Ama hepsinde bulduğum ortak nokta mutsuzluk kaynaklarının onları bir türlü anlamayan erkekler olduğu.

Sevhan Bolkal

Xenical mucize zayıflama ilacı mı?

Geçtiğimiz ay basında Xenical hakkında bir çok haber çıktı. Bunda Roche firmasının bazı basın mensuplarını New York ta düzenlenen Obezite Kongresine davet etmesinin etkisi büyük. Davete icabet edenler toplumu obezite konusunda aydınlatmakta zorlandılar.

Orneğin Perihan Mağden obezitenin nasıl hesaplanacağını ancak üçüncü seferde ver Sağlık Bakam'nın faksı üzerine yazdı. Firma açısından bunda şaşılacak bir şey olmaması gerekir çünkü sağlık konularında uzman olan yazarları tercih etmemişlerdi. Örneğin Obezite Dergisi'nin editörü davet edilmemişti. Ama Roche'un amacının obezite konusunda toplumun bilinçlenmesi olduğunu söylemek güç. Amaçları obezite tedavisinde kendi çıkarttıkları Xenical ilacının tanıtımı bile değil tam olarak. Xenical yaklaşık bir buçuk yıldır piyasada. Daha önce de el altından temini mümkündü. Ancak diğer zayıflama ilaçlarına göre pahalı; şu anda elli milyonun üzerinde bir fiyatla satılıyor. Her obezin gözden çıkarabileceği bir miktar değil bu. Firma da ilacın SSK tarafından ödenen ilaçlan listesine girmesini hedefliyor.

Ama Xenical yalnızca obezler, yani şişmanlığı hayati sağlık riski yaratacak boyutta olanlar taralından değil kullanılmıyor. Kimler Xenical almalı konusuna gelince, firma obezlere yönelik bir ilaç olduğunu her fırsatta belirtmesine rağmen, "yaz gelmeden birkaç kilo vermek istiyorum ilacınızı kullanabilir miyim?" sorusuna doktorunuza danışın cevabını veriyor. Bu cevabın anlamı çoğu kadın için doğrudan evettir. Çünkü medya, moda, mankenler Barbie bebekler, Sindy bebeklerce çoktan hazırlanmışlardır. bu cevabı evet olarak görebilmeye. Çünkü bedenini beğenebilmek için o bir kaç kilonun verilmesi şarttır (ama ben yeteceğine inanmıyorum, bedenimizi sevememeniz için o kadar çok neden yaratılıyor ki) ve biracık riski varmışsa bile bu riske değerdir.

Firma da ilacın yan etkileri olmadığını iddia etmiyor zaten. Yalnızca bu etkilerin obezitenin sonuçlarından daha az tehlikeli olduğunu söylüyorlar. Xenical'in üstünlüğü, tüm vücudu etkilememesi, sadece bağırsaklarda etki göstermesi. Belki okumuşsunuzdur bir yerlerde ama ben önce Xenical nasıl zayıflatıyor kısaca yazacağım: etken maddesi "orlistat" , vücuda alınan yağın yüzde 30 unun bağırsaklar tarafından emilmesini engelliyor. Yediğiniz içtiğinizdeki yağların üçte biri hiç emilmeden dışkıyla birlikte bağırsaklardan atılıyor yani. Bu arada yüksek tansiyonu, trigliseridi ve kötü kolesterol denilen LDL'yi ve total kolesterolü düşürüyor. Ama bunu yaparken bazı "hafif " gastroentestinal yan etkileri olmaması için normalde aldığınızız kalorinin yüzde 20'sini aldığınız ve bu kalorinin de en fazlayüzde 30'unun yağ olduğu "hafif" bir diyet uyguluyorsunuz. Yoksa, ishal, kramplar, artan gaz sorunuyla birlikte külotta yağlı lekeler ve kontrol edilemeyen bağırsak hareketleri (bu nokta biraz muğlak bırakılmış yani insan istemeden gaz mı çıkarıyor yoksa basbayağı altına mı kaçırıyor belli değil) ortaya çıkıyor. İlacın göğüs kanserine yol açabildiği konusunda ise şüpheler var ama henüz yeterli veri toplanmış değil. Ayrıca bu ilacın kullanımında yağda çözünen ver kadınların sağlığı açısından hayati önem taşıyan A,D,E, K vitaminlerinin ve beta karoten eksikliği çekilebiliyor. Bunun için ağızdan vitamin almanız gerekiyor. Yoksa kalp hastalığı, kemik zayıflığı gibi rahatsızlıklarla yüz yüze gelmekle kalmazsınız, cildiniz erken yaşlanır, saçlarınız zayıflar. Modern tıp, bu tehlikelere karşı da ilaç hazırlanmış tabii.

duğu gözardı ediliyor. Oldukça karmaşık nedenlerle yeme sorunları olan obezlerin yüzde 20 kalori daha az alıp, bunun yağ oranının yüzde30 dan fazla olmaması gibi ince kalori hesaplarını bir yıl boyunca yapıp kilolarının yüzde 10'unu nasıl verecekleri sorusunun cevabını ben tam anlamadım.

Ayşe - lale

Seneca Falls'tan kadının insan haklarına

Kadının insan hakları mücadelesi önce insan tanımı içine alınma mücadelesiydi... Erkeklerin yararlandığı temel hak ve özgürlüklerin kadınları da yücelteceği düşünüldü uzun süre... Ama sokaktaki dayak insan hakkı ihlali olarak görülürken, evdeki dayağın bir tanımı yoktu... Bu durum kamusal alanla sınırlı insan hakları mücadelesinin özel alana da taşınması gerektiği sonucunu doğurdu... Ve kadının insan hakları yeniden tanımlandı.

17 Aralık İnsan Hakları Günü İnsan hakları, ihlallerle birlikte ele alınır genellikle. İhlallerin olduğu hallerde ancak bu hakların varlığını hatırlar ve hatırlatırız birilerine. Bu birileri de bizde genellikle devlettir... İnsan hakları kavramı klasik liberal teori içinde tanımını bulur esasında. Bu teori, insanların doğuştan gelen bazı vazgeçilmez ve devredilemez hakları olduğunu ileri sürer. İnsanın temel bir takım gereksinmeleri vardır ve bunlara karşılık gelen birtakım da hakları... İnsanın yaşamda kalma gereksinimi, yaşama hakkını doğurur. Özgürlük gereksinimi özgürlük hakkını, güvenlik gereksinimi de güvenlik hakkını ..

Bu hak tanımları bazı metinlerde de ifadesini bulur... Magna Carta ve 1789 Fransız İhtilali ile başlayan süreç İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile en uç noktasına varır.

1948'de kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi tüm insanlar için temel hak ve özgürlüklerden yararlanma esasını getirir. Ama buradaki insan tabii ki soyuttur. Kadınların bu insan tanımının içine alınması için bir hayli zaman geçmesi gerekir. Batı kültürlerinde âdem adamdır, bütün olanı, tam olanı temsil eder ve kadın da onun kaburga kemiğinden oluşur... Kaburga kemiği gibi bir ayrıntı üzerinden toplumun genelini ilgilendiren bir tanım yapılabilir mi? Hakların tanımı yetkin olan üzerinden yapılacaktır elbette...Ve bu bildirge hiçbir toplumda kadınların insan olmaktan doğan haklarının, erkeklerinki ile aynı duyarlılıkla tanınmasını ve geliştirmesini sağlayamaz doğal olarak...

Bir gasp etme tarihi

Kadınlar bir yandan insan hakları mücadelesini yürütürken diğer yandan bu haklardan yararlanmak için erkeklere karşı ayrı bir uğraş vermişlerdir.

Doğal haklar geleneğinden gelen feminist kuramcılar, erkeklerle aynı temel haklara sahip olduklarını söyleyip insan tanımının içine kadının da alınması gereğinin altını çizerler...Temel doğal haklar doktrinini kadınlara uyarlayan en erken girişim, Elisabeth Cady Stanton tarafından kaleme alınan ve 19-20 Temmuz 1848 tarihinde Seneca Falls, New York'ta yayınlanan Hassasiyetler Bildirgesidir (Declaration of Sentiments). Bildirge yüz kadın ve erkek tarafından imzalanmıştır. Doğal haklar kuramından kaynaklanan bu belge, Bağımsızlık Bildirgesi üzerine kelimesi kelimesine oturtulmuştur. Belgenin radikal olduğunu ve toplumsal düzende ciddi değişiklikler olmadan karşılanmayacak talepler ileri sürdüğünü iddia eder bazı feminist kuramcılar... "Bütün erkek ve kadınlar eşit olarak yaratılmışlardır, yaratıcıları tarafından verilmiş ve vazgeçilmez haklara sahiptirler, ki bunların arasında yaşam, özgürlük ve mutluluğun peşinden koşma hakkı vardır, bu hakları korumak için güçlerini, yönetenlerin rızalarından alan hükümetler kurulmuştur- bu hakikatleri aşikâr sayıyoruz" diye başlayan bildirgede, "İnsanlık tarihi, erkeklerin kadınlara sürekli zarar vermelerinin ve onların haklarını gasp etmelerinin tarihidir. Kadınlar üstlerine doğrudan tiranlık uygulanan nesnelerdir" diye feminist bir tarih yorumu da yapılır. Bildirgede gerçekten de liberal feminizm aşılır. Erkekler tarafından ka-

dınlar üzerinde sistematik bir baskı uyguladığı, kadınların bir grup, bir sınıf olarak boyun eğdirildiği öne sürülür... Bildirgede, "Eğer evliyse, erkek kadını kanunlar önünde vatandaşlığı sona ermiş gibi gösterir. Kadının üzerindeki tüm hakları, hatta kazandığı parayı bile alır... Evlilik anlaşmasında, kadın kocasına itaakâr olacağı üzerine söz vermeye zorlanır. Erkek kadının... efendisi olmaktadır kanun erkeğe kadının özgürlüğünü elinden alma ve onu cezalandırma hakkını vermektedir," denilerek, kadınlara ilişkin hak tanımının nereden başlayarak yapılması gerektiğini vurgulayan önemli ifadeler barındırır...

Kadınların beyannamesi

Kadının insan haklarına ilişkin tartışmalar 70'li yıllarda yeniden alevlenir....

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kadınlar açısından bir kullanılabilirliği yoktur...

Çünkü burada birey, devlet ve kamu alanı üçgeninde tanımlanır ve kurulur her şey. Ve insan hakları kavramı içinde genellikle devletten kaynaklanan ya da devletçe onaylanan ve kamu alanında gerçekleşen ihlallerle meşgul olunduğu oranda, kadınları en fazla ilgilendiren hak ihlalleri göz önüne alınamaz çünkü kadınlar hak ihlallerini daha ziyade özel alanda yaşarlar... Bu nedenle kadınlara ilişkin hak ihlalleri insan hakları düzenlemelerinin dışında kalır . Örneğin işkence, kötü muamele, zulüm gibi özgürlük kısıtlamaları açık insan hakları ihlallerini oluştururken, aynı durumlar ev içinde olduğunda hiç de öyle değerlendirilmez. Çoğu kez kültürün bir parçası olarak algılanır ve aile hukuku açısından da bir sorun oluşturmaz...

Fakat feminist hareketin gelişmesine paralel olarak 70'li yıllarda uluslararası camiada bu durumun kabul edilemezliğine ilişkin bir duyarlılık ortaya çıkmaya başlar. 1979'da BM'de kabul edilip, 1981'de yürürlüğe giren, Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, kadınlara ait bir insan hakları bildirgesi olarak görülmektedir kimi feminist hukukçu tarafından. Geçtiğimiz yıl bu sözleşmeye bir de ek protokol getirildi... Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne taraf olacak devletler, bu tarihe kadar Komiteye rapor verme yoluyla denetleniyordu artık bu yola ek olarak kişisel başvuru hakkı da gündeme geliyor... Sözleşmenin çıkış noktası "eşitlik" değil, "ayrımcılığın yok edilmesidir". Yani ayrımcılığın yaygın varlığı gerçeğinden hareketle, bu gerçeklik temelinde kadınların insan haklarını belirlemektedir. Soyut eşitlik anlayışı burada kırılmaktadır. Bu tanım devletleri ayrımcılığı düzeltmek için bazı önlemler almaya zorlar... Bizdeki Medeni Kanun, Ailevi Korunma Kanunu gibi kanunlarda yapılması öngörülen değişiklikler bu tür yükümlülüklerin sonucu gündeme gelen şeyler... Sözleşmede yine en fazla ihlalin olduğu alanlar net şekilde tanımlanır. Evlilik, aile, eğitim, sağlık vs... Devamlı sözleşmelerden, bildirgelerden bahsediyorum... Bu biraz zorunlu, çünkü kadının insan hakları mücadelesi de insan hakları mücadelesinde olduğu gibi özünde bir hak arama mücadelesi... Bu da devletle, hukukla, kanunla yakından ilgili...

Kadın vatandaş tanımı

En ileri metin olarak elimizde bulunan Ayrımcılığa Karşı Sözleşme'ye baktığımızda bir tarafta kadın bulunuyor diğer yanda ise hep "taraf devlet" diye bir sözcük geçiyor... Yani bu tür sözleşmelerde devlet, kadınların cinsiyetleri nedeniyle uğradıkları ayrımcılığın hesabını sormakla yükümlü... Batılı anlamda standart bir hukuk devleti tanımını bu tür sözleşmeler ön kabul olarak ileri sürüyorlar.. Ama bizde kadına yönelik hak ihlallerinin büyük bir bölümü devlet tarafından gerçekleştiriliyor, bir bölümü de devletin onayını zımni olarak içeriyor... Tecavüz, ensest gibi suçların ceza hukukunda ele alınış biçimi buna en iyi örnek... Bu durumda bu tür sözleşmeler aracılığıyla kadınların hak ihlallerinin peşine düşmek bir hayal...

O nedenle iç hukuka yönelik metinlerde ulusal düzeyde daha köklü değişikliklerin yapılması. bir sözleşmeyi imzalamak ve onun gereklerini yerine getirmekten daha uygun bir çözüm gibi görünüyor... Anayasa'da belli farklılıklar üzerinden yeni bir vatandaşlık tanımı yapılmalı (örneğin Kürtler ve kadınlar için) ... Bu, klasik hak tanımındaki bireyin yerine, cinsiyeti ya da ulusal kimliği nedeniyle ezilen bir grubun konulması anlamına geliyor ki, bu bir yandan da "kolektif haklar"ı savunmadır... Ve klasik insan hakları mücadelesine de ters düşer... Ama bir çift vatandaşlık gibi işleyen bu süreç, kadının kadın olması nedeniyle uğradığı temel hak ihlalleri açısından daha garantili sonuçlar doğurur gibi görünüyor. Bu tür vatandaşlığı savunarak da burjuva demokrat talepler manzumesinin dışına çıkmış olmayız...

Özel alanda elde edilecek en ileri haklar, görünmeyen emek sömurusünü ortadan kaldırır mı? Elbette hayır... O halde sınırların ötesine geçmekte yarar var...

Necla Akgökçe

dınlar üzerinde sistematik bir baskı uyguladığı, kadınların bir grup, bir sınıf olarak boyun eğdirildiği öne sürülür... Bildirgede, "Eğer evliyse, erkek kadın kanunlar önünde vatandaşlığı sona ermiş gibi gösterir. Kadının üzerindeki tüm hakları, hatta kazandığı parayı bile alır... Evlilik anlaşmasında, kadın kocasına itaakâr olacağı üzerine söz vermeye zorlanır. Erkek kadının... efendisi olmaktadır kanun erkeğe kadının özgürlüğünü elinden alma ve onu cezalandırma hakkını vermektedir, denilerek, kadınlara ilişkin hak tanımının nereden başlayarak yapılması gerektiğini vurgulayan önemli ifadeler barındırır...

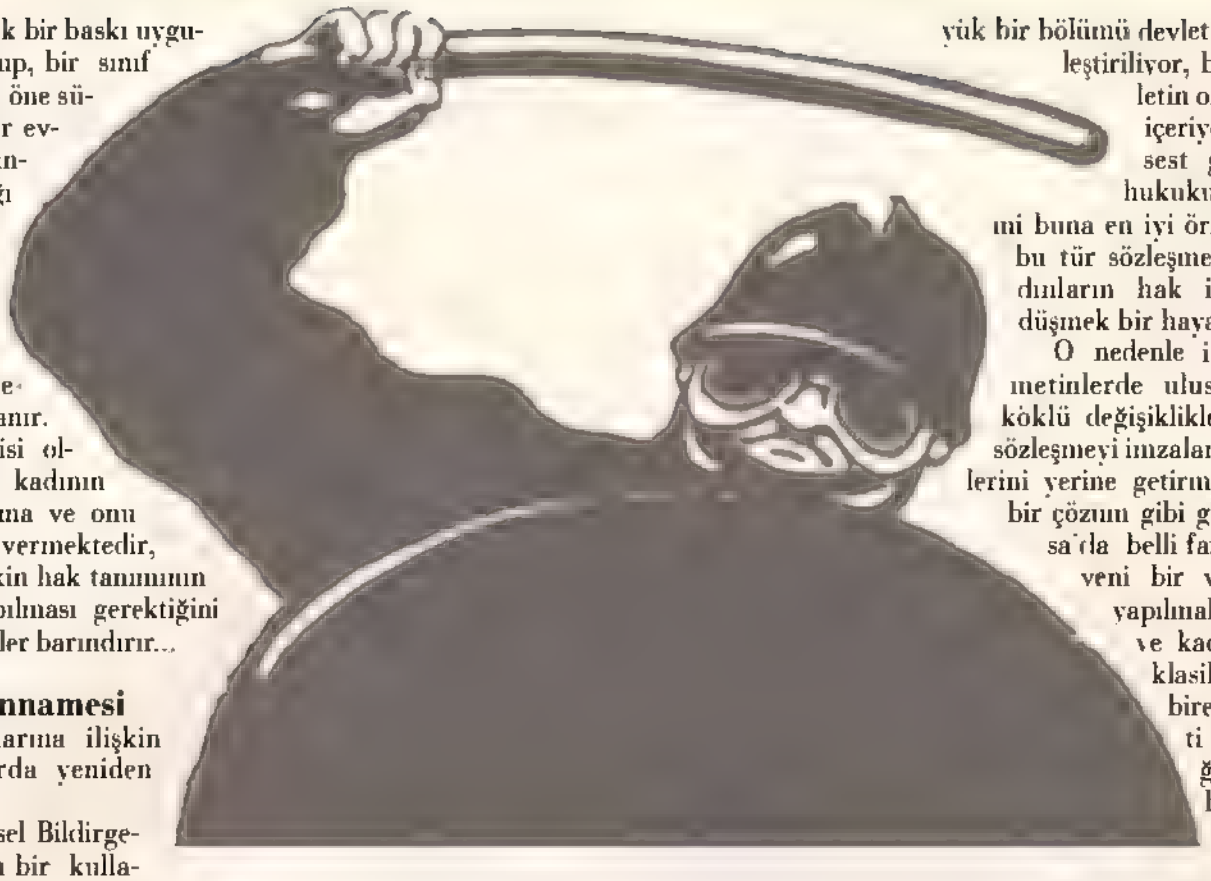

Kadınların beyannamesi

Kadının insan haklarına ilişkin tartışmalar 70'li yıllarda yeniden alevlenir....

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kadınlar açısından bir kullanılabilirliği yoktur...

Çünkü burada birey, devlet ve kamu alanı üçgeninde tanımlanır ve kurulur her şey. Ve insan hakları kavramı içinde genellikle devletten kaynaklanan ya da devletçe onaylanan ve kamu alanında gerçekleşen ihlallerle meşgul olunduğu oranda, kadınları en fazla ilgilendiren hak ihlalleri göz önüne alınamaz çünkü kadınlar hak ihlallerini daha ziyade özel alanda yaşarlar... Bu nedenle kadınlara ilişkin hak ihlalleri insan hakları düzenlemelerinin dışında kalır... Örneğin işkence, kötü muamele, zulüm gibi ozgürlük kısıtlamaları açık insan hakları ihlallerini oluştururken, aynı durumlar ev içinde olduğunda hiç de öyle değerlendirilmez. Çoğu kez kültürün bir parçası olarak algılanır ve aile hukuku açısından da bir sorun oluşturmaz...

Fakat feminist hareketin gelişmesine paralel olarak 70'li yıllarda uluslararası camiada bu durumun kabul edilemezliğine ilişkin bir duyarlılık ortaya çıkmaya başlar. 1979'da BM'de kabul edilip, 1981'de yürürlüğe giren, Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, kadınlara ait bir insan hakları bildirgesi olarak görülmektedir kimi feminist hukukçu tarafından. Geçtiğimiz yıl bu sözleşmeye bir de ek protokol getirildi... Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne taraf olacak devletler, bu tarihe kadar Komiteye rapor verme yoluyla denetleniyordu artık bu yola ek olarak kişisel başvuru hakkı da gündeme geliyor... Sözleşmenin çıkış noktası "eşitlik" değil, "ayrımcılığın yok edilmesidir". Yani ayrımcılığın yaygın varlığı gerçeğinden hareketle, bu gerçeklik temelinde kadınların insan haklarını belirlemektedir. Soyut eşitlik anlayışı burada kırılmaktadır. Bu tanım devletleri ayrımcılığı düzeltmek için bazı önlemler almaya zorlar... Bizdeki Medeni Kanun, Aileyi Koruma Kanunu gibi kanunlarda yapılması öngörülen değişiklikler bu tür yükümlülüklerin sonucu gündeme gelen şeyler... Sözleşmede yine en fazla ihlalin olduğu alanlar net şekilde tanımlanır. Evlilik, aile, eğitim, sağlık vs... Devamlı sözleşmelerden, bildirgelerden bahsediyorum... Bu biraz zorunlu, çünkü kadının insan hakları mücadelesi de insan hakları mücadelesinde olduğu gibi özünde bir hak arama mücadelesi... Bu da devletle, hukukla, kanunla yakından ilgili...

Kadın vatandaş tanımı

En ileri metin olarak elimizde bulunan Ayrımcılığa Karşı Sözleşme'ye baktığımızda bir tarafta kadın bulunmuyor diğer yanda ise hep "taraf devlet" diye bir sözcük geçiyor... Yani bu tür sözleşmelerde devlet, kadınların cinsiyetleri nedeniyle uğradıkları ayrımcılığın hesabını sormakla yükümlü... Batılı anlamda standart bir hukuk devleti tanımını bu tür sözleşmeler ön kabul olarak ileri sürüyorlar... Ama bizde kadına yönelik hak ihlallerinin büyük bir bölümü devlet tarafından gerçekleştiriliyor, bir bölümü de devletin onayını zımni olarak içeriyor... Tecavüz, ensest gibi suçların ceza hukukunda ele alınış biçimi buna en iyi örnek... Bu durumda bu tür sözleşmeler aracılığıyla kadınların hak ihlallerinin peşine düşmek bir hayal...

O nedenle iç hukuka yönelik metinlerde ulusal düzeyde daha köklü değişikliklerin yapılması, bir sözleşmeyi imzalamak ve onun gereklerini yerine getirmekten daha uygun bir çözüm gibi görünüyor... Anayasa'da belli farklılıklar üzerinden yeni bir vatandaşlık tanımı yapılmalı (örneğin Kürtler ve kadınlar için) ... Bu, klasik hak tanımındaki bireyin yerine, cinsiyeti ya da ulusal kimliği nedeniyle ezilen bir grubun konulması anlamına geliyor ki, bu bir yandan da "kolektif hakları savunmadır... Ve klasik insan hakları mücadelesine de ters düşer... Ama bir çift vatandaşlık gibi işleyen bu süreç, kadının kadın olması nedeniyle uğradığı temel hak ihlalleri açısından daha garantili sonuçlar doğurur gibi görünüyor. Bu tür vatandaşlığı savunarak da burjuva demokrat talepler manzumesinin dışına çıkmış olmayız...

Özel alanda elde edilecek en ileri haklar, görünmeyen emek somurusünü ortadan kaldırır mı? Elbette hayır... O halde sınırların ötesine geçmekte yarar var...

Necla Akgökçe

anıyoruz

hazırlayan: Velda Üncel

Sarah Grimke (26 Kasım 1792 - 23 Aralık 1873)

Kölelik karşıtı aktivist ve ilk Amerikan feministlerinden. Amerika'nın köleliğin verleşik bir kurum olduğu güney bölgesinde, bir pamuk plantasyonu işleten zengin bir ailenin on dört çocuğundan biri olarak dünyaya geldi. Babasının ölümünün ardından *Quaker* mezhebi üyeleriyle tanışması, Sarah'nın kölelik karşıtı fikirlerini iyice olgunlaştırdı. Bu mezhep üyeleri insanların eşitliğine inanıyor, kölelik karşıtı etkinlikler düzenliyor ve kadınların kilise içinde yönetici konuma gelebileceğini savunuyordu. Sarah, daha sonra adı kendisi ile birlikte anılacak olan küçük kardeşi Angelina ile evini terk ederek bu cemaate katıldı. Ancak, bir Hıristiyan cemaati olan *Quaker*'ların kadınlara tanıdığı özgürlük sınırlıydı. Örneğin, Sarah'nın vaiz olma hayali cemaatten erkekler tarafından sürekli engellenirken, kardeşi Angelina'nın daha fazla eğitim talebi de kabul görmedi. Buradan ayrılan kardeşler, 1833'te William Garrison'un önderliğini yaptığı kölelik karşıtı derneğe katıldı. Bir yandan siyah kölelerin isyanları, öte yandan Grimke kardeşlerin şehir şehir gezerek yaptıkları toplantılarla köleliğe karşı örgütlü bir mücadele yürütülen bir dönemdi bu. Bu toplantılarda, Grimkeler kendilerine kadın oldukları için yapılan saldırılar nedeniyle, kadınlarla kölelerin durumu arasında bağlantı kurdular. Bundan sonra, Sarah, kadınlar tamamen özgürleşmeden, başkalarının hakları için çalışmalarının etkili olmayacağına karar vererek *Letters on Equality of Sexes and Conditions of Women* (Cinsiyetlerin Eşitliği ve Kadınların Durumu Üzerine Mektuplar) adlı belgeyi kaleme aldı. Bu belge "bireysel feminizm" in manifestosu sayıldı. Amerika'da feminist hareketin köklerinin dayandığı bireysel feminizm, varolan kanun ve kurumlar içinde kadın ve erkeğin eşit bir biçimde yer almasını talep ediyordu. Dolayısıyla, Grimkeler'in feminizminde kadının hem özel hayatında eş, anne, vb. rollerinin layıkı ile yerine getirilmesi, hem de toplumsal hayatta başarılı olma ülküsü yer alıyordu. Sarah Grimke'nin eşitlik talebi, *"Erkek kardeşlerimden tek istediğim, boynumuzdan ayaklarını artık çekmeleri ve bizlerin ayağa kalkıp, Tanrı'nın olmamızı istediği yere gelebilmemizdir."* sözleriyle ifadesini buluyordu.

Leyla Hanım (1850 - 6 Aralık 1936)

Türk musiki tarihinde Dilhayat Kalfa'dan sonra ikinci en önemli kadın bestekâr sayılır. Sultan Abdülmecit döneminde saray hekimliği yapan İsmail Paşa'nın kızı olarak yedi yılını saraylarda geçirdi. Anılarını topladığı kitapları tarihçiler tarafından bu gün çok önemli belgeler sayılmaktadır. Bir saraylı olarak eğitilen Leyla Hanım, Fransızca ve Yunanca öğrenir, ünlü şairlerden divan şiiri ve aruz, devrin ileri gelen müzisyenleri Nikoğos Ağa ve Medeni Aziz Efendi'den müzik dersleri alır. Leyla Hanım, gerek müzisyenlerin katıldığı toplantılar düzenleyerek, gerekse yoksul sanatçılara maddi destek vererek İstanbul'un sanat çevrelerinin her zaman merkezinde yer alır. Türk musikisinin yanında piyano dersleri de alan Leyla Hanım şarkı, türkü ve marş formlarında iki yüzden fazla beste yapar. Ne var ki, bir yangında bu eserlerin hemen hepsi ve anılarını topladığı defterler kül olur. Günümüze bu bestelerden sadece elli kadarı ulaşmıştır. Leyla Hanım'ın, yetmiş yaşından sonra hafızasını zorlayıp yeniden kaleme aldığı anıları, 1920-1922 arasında *İleri* ve *Vakit* gazetelerinde tefrika edilir. Bunlar daha sonra Fransızca'ya çevrilerek Paris'te basılır. Bu anılarda, Leyla Hanım, cariyelerin nasıl kaçırıldıklarından, fiyatlarının nasıl biçildiğinden, tek tek kadınların öykülerinden, Abdulmecit'in hareme yaptığı ani baskına kadar pek çok ayrıntıyı gözler önüne serer. Eskiyle yeninin iç içe geçtiği bir dönemi resmederken, aynı zamanda bir tür kadın tarihi yazmıştır Leyla Hanım. Gözlerden ırak olanı, tarihsizleştirilmek isteneni yazıya dökmüştür. Leyla Saz, dile kolay, Abdülmecit, Abdülaziz, Beşinci Murat, Abdülhamit, Reşat, Vahdettin ve Mustafa Kemal olmak üzere yedi devri sünger gibi belleğine emdirmiş ve bir saraylı gibi yaşayıp 1936'da seksen altı yaşında Kızıltoprak'taki köşkünde bu dünyadan ayrılmıştır.

Sevim Burak (26 Haziran 1931 - 30 Aralık 1988)

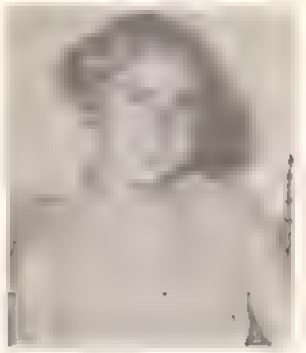

Doğduğu Kazgunçuk semtinin Levanten havasını yansıttı eserlerinin çoğunda. Kılavuz kaptanın kızı olarak geldiği dünyada ayrıksı kişiliği ve üslubuyla Türk edebiyatının en ilgi çekici portrelerinden biriydi. İstanbul Alman Lisesi orta bölümünü bitirdi. Kitabevi tezgâhtarlığı, terzilik, mankenlik gibi çeşitli işlerde çalıştı. Bir süre Afrika'da yaşadı. *Ulus* ve *Milliyet* gazetelerinde ve *Yenilik* dergisinde yayımlanan öyküleriyle dikkat çekti. İlk kitabı olan *Yanık Saraylar*'daki öyküleri (1965, 1993) kimi eleştirmenlerce bilinç akışının bir örneği, kimilerince de yazarın sezgisel bilincinin yarattığı fanteziler olarak değerlendirildi. *Salıncının Sesi* (1982, 1995), *Afrika Dansı* (1982) ölümünden önce; *Ererest My Lord* (1984, 1997), *İşte Baş, İşte Gövde, İşte Kanatlar* (1984, 1995), *Mach 1'den Mektuplar* (1990) ve *Palyaço Ruşen* (1993) ölümünden sonra yayımlandı.* Memet Fuat onun için, "Sevim Burak şaşalatıcı ilk etkileriyle acılı, umutsuz bir dünyaya çeker insanı; ama bu ilk şaşkınlığımızı aşınca, yakın geçmişimizin belirli çevrelerinden kaynaklanan anılara, derin bir ince alayla, büyük bir sevgiyle yaklaşan, özeleştiri gücü yüksek, duyarlı bir sanatçının karşısında olduğunuzu görürsünüz," demektedir. Sevim Burak'ın yazına serüvenini en güzel açıklayan, ölümünden sonra yayınlanan *Palyaço Ruşen*'in arka kapağında yer alan kendi sözleridir: "Benim hikâyem her türlü duruma girme-koşma-atlama-düşme-korku-yorulmadır. Bu yüzden yazar gibi görmüyorum kendimi. Yüksek ücret ödeyerek beni izlemeye gelen seyirciler karşısında ölüm numarası yaptığı sanılan bir cambaz gibiyim. Ama yapacak da başka bir şey yok yazar için. Benim için yeni bir hikâyeye başlamakla tabancayı şakağıma dayamak aynı şeydir."**

* AnaBritannica, Cilt 5

** Palyaço Ruşen, Nisan Yayınları, 1993

Marlene Dietrich (27 Aralık 1901 - 6 Mayıs 1992)

Sinemanın efsane yıldızı. Altın sarısı saçları, puslu sesi, yay gibi kaşları, ince uzun ağızlığıyla tüttürdüğü sigarası ve en çok da II. Dünya Savaşı'nın simgesi haline gelmiş "Lili Marlene" şarkısıyla unutulmazlar arasında yerini aldı. Aslen Alman olan Marlene Dietrich'in Amerika macerası yönetmen Joseph von Sternberg tarafından "keşfedilmesi" ile başladı. Sinema tarihinde zamanötesi olarak kabul edilen von Sternberg'in çektiği ilk sesli Alman filmi, *Mavi Melek* (1929), Dietrich efsanesinin de başlangıcını oluşturdu. Bu filmin ardından oynadığı *Fas* (Morocco, 1930), *Şerefsiz* (*Dishonored*,1931), *Şangay Ekspresi* (*Shanghay Express*, 1932) ve *Sarışın Venüs* (*Blonde Venus*) filmlerindeki tiplemeleri Dietrich'i Hollwood'un en çok tartışılan yıldızı haline getirdi. Siyah smokin, silindir şapka, beyaz frak, elinde ağızlık, bir "femme fatale", bir "androjen"... Marlene Dietrich'in senaryo yazarı Mercedes de Acosto ile kurduğu lezbiyen ilişki ise onu karalama kampanyalarının baş teması oldu. 1930'lu yıllarda Marlene ile birlikte Mae West, Jean Harlow, Katharine Hepburn ve Greta Garbo'ya karşı bir yıldırma operasyonu başlatıldı. Öyle ki, sinema salonlarının sahibi Brandt, Amerika'nın tüm gazetelerinde yayınlattığı bir ilanla bu yetenekli kadınları "istenmeyen oyuncu" ilan etti. Aykırı olmayı fahişelikle özdeşleştiren bu resmi görüş ikinci dalga kadın hareketine kadar hüküm sürecekti. Öte yandan, II. Dünya Savaşı öncesinde, ülkene dön, çağrılarının tümünü reddederek nazi karşıtı bir tavır sergileyen Dietrich, ülkesinde vatan haini ilan edildi. Savaş sırasında ise, Almanya'nın karşısında, müttefik kuvvetlerin yanında yer aldı, cephede askerlere "Lili Marlene" şarkısı ve radyo yayınları ile moral destek verdi, hastanelerde görev aldı. Savaş sonrasında Billy Wilder, Alfred Hitchock, Fritz Lang, Orson Welles'in de arasında bulunduğu Hollywood'un en önemli yönetmenleri ile çalıştı. Sinemada yıldızının sönmeye yüz tuttuğu 1959'dan sonra, 1975'e kadar sürecek dünya konserlerine başladı. Bu efsaneleşmiş kadın, 1992 yılında Paris'te yalnızlık içinde ölmesine rağmen sinemanın unutulmazları arasında yerini aldı. Ne de olsa, Mavi Melek'ler ölmezdi...

* Androgyne: Her iki cinsin niteliklerini üzerinde taşıyan kimse.

** Femme Fetale: Öldüren kadın

bıçak altına yatmadan!

ABD Gıda ve İlaç Dairesi (FDA) geçtiğimiz Eylül ayında RU-486 olarak bilinen çocuk düşürme hapı, Mifepristone'un Mifeprex adıyla eczanelerde satılmasına izin verdi.

Bu hap Fransa'da 1988' den beri satılmaktaydı ve Avrupa'da bugüne kadar 620 binden fazla kadının ilacı başarıyla kullandığı biliniyor. ABD'de. 1994 ve 1995'te 2121 hamile kadın, Nüfus Danışmanlığı'nın denetimi altında, gebeliklerinin ilk 49 günü içinde (yedi hafta), *Mifepristone*'un kullanıldığı bilimsel deneylere gönüllü olarak katıldı.* Elde edilen sonuçlara göre gebeliklerin yüzde 92'si bu ilaçla sorunsuz olarak son buldu. *Mifepristone* alan kadınların yüzde 95.7' si ise başka kadınlara da bu ilacı tavsiye ediyor.

Mifepristone'un patentine sahip olan ve üreten Fransız ecza firması, ilacın piyasaya çıktığı 1988 yılında ABD'de, Fransa'da ve Batı Almanya'daki aleyhteki gösteriler yüzünden, benzeri görülmemiş bir uygulamayla. dağıtımı durdurdu. Ancak bundan iki gün sonra, Fransa Sağlık Bakanı. halk sağlığı yararına, şirketin dağıtımı sürdürmesi doğrultusunda karar aldı. İlacın kullanılması İngiltere'de 1991'de. İsveç'te 1992'de onaylandı. Üretici Fransız şirketi, toplumsal ve siyasal koşulların elverişli olmadığı gerekçesiyle, ilacı ABD'ye ihraç etmeyeceğini açıkladı Kürtaja karşı olan Baba Bush 1989'da. *Mifepristone*'u FDA'nın kişisel kullanım için ithali yasaklanmış olan ilaçlar listesine koydurttu. Clinton yönetiminin iktidardaki ilk adımlarından biri ise, FDA'nın ithal yasağını yeniden incelemesini talep etmek oldu. Kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan Nüfus Danışmanlığı, 1996'da *Mifepristone*'un ABD'deki üretimini ve dağıtımını, bir kadın girişimi olan ve kadınların sağlık sorunlarıyla ilgilenen ***Danco*** adlı bir ecza şirketine verdi.

Uygulama

ABD'de bu uygulama şimdilik bir klinikte kürtaj yaptırmak kadar masraflı: aşağı yukarı 300 dolar. Hapı kullanmak isteyen kadın öncelikle, rıza gösterdiğine dair bir dizi kâğıt imzalamak zorunda. Bundan sonra bir psikolojik danışma süreci başlıyor, pahalı olan da bu. "Hap" aslında bir haplar dizisinden oluşuyor; ABD'de uygulama sağlık kurumlarında ve kliniklerde yapılıyor. *Mifepristone* tabletleri ceninin (fetus) gelişmesini sağlayan progesterone'un salgılanmasını önlüyor. 200 miligramlık üç adet *Mifepristone* aldıktan iki gün sonra doktor gözetimi altında 200 miligramlık iki adet de *misoprostol* almak gerekiyor. *Misoprostol*, rahmin kasılmasına ve ceninin dışarı atılmasına neden oluyor. Yaklaşık on iki gün sonra ise, nihai durumu öğrenmek için bir kez daha doktora gitmek gerekiyor. Ancak bu son kontrolu yaptırmanın zorunlu olmadığı söyleniyor. *Mifepristone* ve *misoprostol* kullanan kadınlar, yan etkilerinin aynen düşükteki gibi olduğunu; kanamanın yanı sıra, rahim krampları, mide bulantısı ve halsizlik hissettiklerini söylüyorlar.

Öngörüler

•Yakın gelecekte *Mifepristone* kullanımının yaygınlık kazanmasıyla, cerrahi müdahalenin giderek azalacağı, ameliyat yerine, anestezi gerektirmeyen ve zararlı olmadığı kanıtlanmış bulunan ilacın tercih edileceği düşünülüyor.

•İlaç sayesinde istenmeyen gebeliklerin bundan böyle daha erken giderilmesi mümkün olacak.

•Gebeliğe son verme kararı konusunda *Mifepristone*, kadınlara, daha çok mahremiyet sağladıktan başka, gebeliği sona erdirme sürecinde de kişisel denetim gücünü artırmakta yararlı.

ABD'deki Yankıları

Çocuk düşürme hapı **RU-486**'nın ABD'de satışına izin verilmesi kürtaj karşıtlarını çileden çıkardı. Gallup anketlerine göre, çocuk doğurmanın özgür seçimle olması gerektiğini savunan yüzde 50, ilacın vasallaşmasını sevinçle karşılarken, yüzde 47'lik azımsanmayacak bir kesim de satışının engellenmesini ve FDA'nın kararının tekrar gözden geçirilmesini istiyor. Doğum kontrolünü savunmakla kürtaj hakkını savunmanın aynı şey olmadığını; kadınların yararına olanın çocuk düşürten değil gebeliği önleyen hap olduğunu savunuyorlar. Hayat hakkı (pro-life) savunucuları, bu ilacı yazan doktorları adım adım takip ederek, mesleklerini sürdürmelerini engelleyecekleri tehdidini savuruyor. Aslında yabana atılacak bir tehdit değil bu. Bugüne kadar Amerika'da çok sayıda kürtaj kliniği ateşe verildi, kürtaj hakkını savunan ve gebe kadınların çocuk aldırma taleplerini karşılamaktan çekinmeyen doktorlar ve sağlık görevlileri öldürüldü. Derleyen,

Beril Eyüboğlu

Kaynaklar:
www.plannedparenthood.org
YPERLINK "http://www.Msnmagazine.com"
Newsweek 9 Ekim 2000
*Bu deneylerin sonuçları 1998 de *New England Journal of Medicine* ve *Archives of Family Medicine* gibi Amerikan tıp dergilerinde yayınlandı

Kosova'da Amerikan tarzı tecavüz!

Kosova'da söylendiği gibi yalnızca Sırplar tecavüz edip öldürmüyor, ABD Barış Gücü askerleri de aynı suçu işliyor

Geçtiğimiz ocak ayında, Kosova' nın Vitina kasabasında Merita Shabiu isimli on bir yaşında bir kız çocuğu evinin önünde oynarken, üniformalı bir adam gülümseyerek çıkagelir. Kıza çikolata verip güvenini kazandıktan sonra, yakındaki bir binanın karanlık bodrum katına indirir. Arkadan tecavüz ettikten sonra, sert zeminde metal burunlu botlarıyla boynunu ezerek öldürür.

Son yıllarda vahşi bir ülke olan Kosova' da işlenen vahşi bir cinayetti bu.

Peki, Merita' nın ölümünü farklı kılan neydi? Merita, çok sayıda kişinin öldüğü kargaşa günlerinde değil, Nato' nun eski Yugoslav bölgesini "kurtarışından" sonra öldürüldü. Ve Merita nın katili Sırp veya Arnavut değil. NATO' nun 'barış koruyucularından biri. ABD Ordusu' nun seçkin 82. Hava Tümeni'nden Uzman Çavuş Frank J. Ronghi'ydi.

Kısa süre sonra yakalanıp müebbet hapse mahkûm edilen Ronghi, arkadaşlarına küçük kızlara düşkunluğunu anlatmış, Haiti' de görevliyken üç kıza tecavüz ettiğini söyleyip övünmüştü. Kosova ona daha çok olanak sunuyordu. Tecavüz etmekle kalmayıp öldürebilirdi de. Sadece sivil giyinmesi yeterliydi. Böylece herkes Sırplar'dan şüphelenecekti. Amerika' da büyük yankı uyandıran bu cinayet üzerine yazılan bin sayfalık rapor, Amerikan askerlerinin Vietnam' dan bu yana davranışları üzerine yazılmış en sert suçlamalardan biri.

Raporda bir piyade birliğinin düsturunun "Onların beynini uçur" olduğu, komutanları Albay Michael Ellerbe'nin de bununla gurur duyduğu belirtiliyor.

Kosova'da çarpışmak üzere çok sıkı hazırlanan ABD askerleri kendilerini son derece monoton bir hayatın içinde bulmuşlardı. Anlatacak savaş hikâyeleri olmadığı için cehenneme benzettikleri bölge ve nefret etmeye başladıkları halk hakkında konuşmaya başladılar. Ancak, Uzman Çavuş Ronghi nin anlattıkları unutulmayacak kadar korkunçtu. Anlatılanlara göre fantezilerinden biri. bir anne kız bulup tecavüz etmek, sonra her ikisini de öldürüp ardında tanık bırakmadan çekip gitmekti. Yerli halkı korkutmayı çok eğlenceli buluyorlardı.

Rapor, subaylardan birinin bir Arnavut u başına silah dayayıp beyuini dağıtmakla tehdit ederek sorguladığını ortaya çıkarmıştı.

Askerler gece baskınları gerçekleştirip silah arama bahanesiyle Arnavutların eşyalarını. belgelerini parçalıyorlardı Kaba dayak ise sıradanlaşmıştı.

Raporda komutanların neler olup bittiğini bildikleri ya da bilmeleri gerektiği belirtilip, Albay Ellerbe' nin ve bazı daha düşük rütbeli subayların disiplin kuruluna gönderilmelerini öneriyor. Oysa Albay Ellerbe, her şeye rağmen, mesleğinde yükselmeye devam ediyor. pek yakında general olmasının yolu açılıyor.

Kosova'da bağımsızlığın başını Amerikanın çektiği Batı'nın savesinde gerçekleştiği kanısı hâkim. Bu durumda küçük bir kızın ölümunü gundeme getirip aksi propaganda yapmak rahatsızlık veriyor.

Derleyip çevirenler. Lale Aykent Tunçman- Handaz Oz

Belçika ordusunda kadın askerler

Belçika, Avrupa'da, ilk defa kadınları orduya kabul eden ve en fazla kadın oranına sahip olan ülke.

Belçika, Avrupa'da ilk defa kadınları orduya kabul eden ve en fazla kadın oranına sahip olan ülke. 1975'te başlatılan bu uygulama sonucunda bugün 44 bin kişilik Belçika Ordusu'nda 3 300 kadın bulunuyor. Bunlardan 220'si subay. Henüz generalliğe terfi etmiş olan bir kadın yok. Genel Kurmay Başkanlığı'nın kadın askerler arasında yaptırdığı bir ankete göre, kadınların bu uygulamadan hoşnut olduğu anlaşılıyor. Bu iyimserlik yüzde 88 gibi yüksek bir oranla kendini gösteriyor. Ayrıca orduda kadın-erkek ilişkilerinin iyi gittiğine dair de yüzde 90'lık bir olumlama mevcut. Ancak kadınların orduyla tam anlamıyla bütünleşmesinin pek uzun bir zaman alacağı anlaşılıyor; zira ankete katılanların büyük çoğunluğu bunun için hayli yol katedilmesi gerekeceğini söylemiş. Ankete katılanların yüzde 33'ü. kadınların orduda dezavantajlı durumda olduğunu. yüzde 20'si ise erkeklerle eşit haklara sahip olmadıklarını dile getirmiş.

Ordunun resmi yayın organı *Direkt*'in yayımladığı bu pembe tabloya karşın, raporun aslını ele geçiren *Knack* dergisi işin iç yüzünün hiç de öyle olmadığını açıklıyor. Buna göre. kadınların yüzde 30'u henüz kariyerlerinin basındayken zaman zaman aşağılandıklarını. üstleri tarafından sistemli bir şekilde yıldırılmaya çalışıldıklarını, yüzde 92.5'i erkek meslekdaşlarının kadınların astı olmak istemediğini ve orduya koca bulmak için katıldıkları yollu cinsiyetçi sataşmalarda bulunduğunu, yüzde 54'ü kabalıklara ve küfürlere maruz kaldıklarını. yüzde 1.3'ü ise tecavüze uğradığını ifade etmiş. Bu türden davranışların daha çok kadınların azınlıkta bulunduğu yerlerde görüldüğü ve tacizcilerin çoğu zaman içkili olduğu da verilen bilgiler arasında. Deniz ve hava kuvvetlerinde taciz vakaları çok daha azken, kara kuvvetlerinde oldukça sık rastlandığı belirtiliyor. Rütbesiz kadını askerler sıkça tacize uğrarken. rütbe ve kıdem yükseldikçe astlar tarafından artık tacize uğramasalar da, üstlerin tacizi eksilmiyor.

Knack den kısaltarak çevirenler
Lale Aykent Tunçman- Handaz Oz

Brezilya'da feminist belediye başkanı

Brezilya'da 1964 askeri darbesinden sonra tüm siyasi partiler ve sendikalar kapatılmıştı. 1982'de siyaset yasağı kalktıktan sonra, ülke çapında örgütlenen iki büyük partiden başka, yerel düzeyde de siyasi partiler kuruldu. Bunlardan İşçi Partisi Latin Amerika'nın en önemli sanayi merkezi, dolayısıyla sendikal hareketin güçlü olduğu Sao Paulo'da örgütlendi. İşçi Partisi adayı Marta Suplicy, 29 Ekim'de yapılan seçimlerde, Sao Paulo belediye başkanı ve eski eyalet valisi olan sağcı rakibi Paulo Maluf'u, oyların yüzde 58'ini alarak yenilgiye uğrattı ve bu büyük sanayi kentinin belediye başkanı oldu. Kampanya boyunca şahsına yönelik saldırılara maruz kalan Marta, daha önce de eyalet milletvekilliği yapmış tecrübeli bir klinik psikolog ve cinsiyetbilim uzmanı. Paulo Maluf ise siyasete askeri diktatörlük zamanında atılmış olan karanlık bir şahsiyet; adı çok sayıda mali yolsuzluğa karışmış, hakkında çeşitli davalar açılmış, bunlardan bazısı otuz yıldan beri hâlâ sonuçlanmamış. Maluf, kampanya süresince, "Anneler, kürtaja hayır diyen adaya oy verin!' ve "Babalar, okullarda uyuşturucuya geçit yok!" türünden sloganlar kullandı. Kürtajın çok katı kurallara bağlı olduğu Brezilya'da Marta, kadınların istemedikleri halde çocuk sahibi olmalarına karşı ve kürtaj hakkını savunuyor. Eşcinsel hakları için de mücadele eden Marta Suplicy, eşcinsellerin medeni haklardan yararlanması için Brezilya yasalarında değişiklik yapılması için çalışıyor.

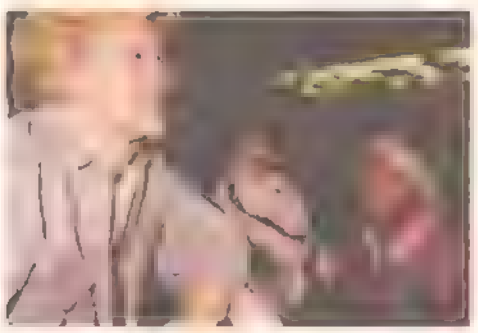

2000 ABD seçimlerinde kadınlar

Kördüğüm halini alan ABD Başkanlık seçimlerinin yavanlığı Amerika'daki Senato ve Kongre seçimlerinde kadınların, özellikle kürtaj hakkı konusundaki başarılarını gölgelememeli.

Feminist *Ms* dergisinde Chris Lombardi'nin geçtiği 22 Kasım, 2000 tarihli habere göre sonuçlar umut verici. Yeni Kongre'de kadın sayısı şimdiye değin en yüksek düzeyde. Amerika'da çok hassas bir konu olan doğurganlığa ilişkin seçim hakkı açısından gerek Senato'da gerekse Kongre'de kürtaj hakkını savunan kadın temsilci sayısında artış var. Bir habere göre, George W. Bush aldığı oyları, Cumhuriyetçi Parti'nin kürtaj karşıtı toplantılarından kaçmakla kazandı. Amerikan Senatosu'nda şimdi doğurganlıkla ilgili seçim hakkını savunanlar çoğunlukta.

Başkanlık seçimlerinde cinsiyet farkı da şimdiye dek en yüksek orana erişmiş bulunuyor. Seçime katılan kadınların yüzde 54 ü, erkeklerinse yüzde 42'si Al Gore'a vermiş oylarını. Daha çarpıcı olanı şu: Çalışan kadınların yüzde 58'i Gore'a, yüzde 39'u Bush'a oy vermiş. Seçim gecesinde CNN şöyle bir haber geçmiş, "George W. Bush erkeklerin başkanı, Al Gore, kadınların başkanı."

Bu arada New York Senatörlüğü'nü kazanan Hillary Clinton, tarihe seçim kazanan ilk cumhurbaşkanı eşi olarak girmeye hazırlanıyormuş. Ama aşması gereken çok zorluklar varmış. Tarihe kayıt düşmeye katkıda bulunuruz diye şöyle bir hatırlatma yapalım: Daha 1999 Mayısı'nda bir Filistin Devleti'nin kurulması gerektiğini savunan Hillary, seçim öncesinde Kudüs'ün İsrail'in ebedi ve bölünmez başkenti olduğunu söyleyebiliyordu. Dahası, seçim kampanyasına 50 bin dolar ile katkıda bulunmak isteyen Arap kökenli ABD vatandaşlarının çekini, "teröristlerden yardım

kabul etmem." diyerek geri çevirebiliyordu.

Amerikan seçimleri sırasında adayların çoğu daima Filistinliler'in haklarını savunmaktan kaçınır. Amerikan siyasetinde en güçlü lobi İsrail yanlısı Yahudi lobisidir çünkü.

Amira Haas Filistin'de bir İsrailli

İsrailli gazeteci, yedi yıldan beri Filistin'de *Ha'Aretz* gazetesinin sürekli muhabiri ve yurttaşları arasında önce Gazze, sonra da Ramallah'a yerleşen ilk ve tek kişi. Tavizsiz yazıları, bir Amerikan jürisi tarafından verilen Basın Özgürlüğü Ödülü'ne layık görüldü.

Amira Haas gerçekten de bir singe : annesi Saravbosnalı. Çocukken, ona kendi şehrinin güzellıklerini anlatırmış: ezan sesini, Ladino dilindeki ilahileri, kiliselerden gelen çan seslerini... Yani Amira Hass'ın, gelip de İsrailliler'in gözünde onca ürkutucu, onca yabancı Filistinliler'in arasına yerleşmiş olmasında, biraz da annesinden miras kalan o Saravbosnalı kadınların çokkültürlü hoşgörusunun payı var.

Daha erkek bile sayılmazlar

California, Berkeley'deki Willard Ortaokulu altıncı sınıf öğrencisi olan on iki yaşındaki zekâ özürlü bir kız, önce aynı okuldan on üç yaşındaki bir oğlanın cinsel saldırısına uğradı.

Çocuk sonraki gün arkadaşlarını toplayıp geldi. On bir - on altı yaşlarında dokuz oğlan, kızı ordan oraya sürükleyerek on bir ayrı yerde, beş saat boyunca cinsel tacizde bulundular: önce okul sınırları içindeki bir depoda, sonra terk edilmiş bir binada, bir yeraltı otoparkında, çalıların arkasında, bir evin arka bahçesinde...

Zihinsel yaşı sekiz olan kız, bu olaydan iki hafta sonra nakledildiği Martin Luther King Ortaokulu'nda da on üç yaşındaki bir oğlan tarafından ayartılarak okul bahçesinde tenha bir yere götürüldü. Ona tecavüz eden oğlan ertesi gün polis tarafından yakalandı. Küçük kız artık okula gönderilmiyor. Emniyet güçleri, okul idaresi ve şok geçiren Berkeley ahalisi böyle bir vahşetin burunlarının dibinde, defalarca, hem de çocukluktan daha yeni çıkmış oğlanlar -kendi öz oğulları- tarafından yapılmış olmasının dehşetini yaşıyor.

Toplu saldırıda bulunan on bir - on dört yaşlarında yedi çocuk, oral birleşme, zorla hapis, dayak ve kızı kimseye bir şey söylememesi için tehdit etmekten gözaltında. On beş ve on altı yaşında iki oğlan da aynı suçlardan aranıyor, ancak gözaltındakiler isim vermediğinden, henüz bir ipucu yok.

On santim kalınlığındaki araştırma dosyasında tanıklıklar, hastane raporları, polis soruşturmaları bulunuyor. Buna göre ilk saldırı okul sınırları dahilindeki depoda gerçekleşmiş. Dört oğlan kızı orada oral seks yapmaya zorlamış. Ancak kız kendini kurtarıp kaçmayı başarmış. Oğlanlardan ikişi kızın peşine düşerek başka iki arkadaşlarıyla bir evin arka bahçesinde cinsel saldırıda bulunmuşlar ona. Bundan sonra kızı sürükledikleri yeni yerlerde gruba yeni katılımlar olmuş ve taciz sayısı kabarmış. Sonunda kızın direnme gücü kalmamış.

Yetkililer, kızın kimliğinin açığa çıkmasının ve haberin hızla yayılmasının, konuşmaması için tehdit edilen mağdur kız yüzünden olmadığını, tecavüzcü oğlanların böbürlenmekten kendilerini alamayıp imalarda bulunduklarını açıklıyor.

Her iki okulda da öğrencilerle ve ailelerle

toplantılar düzenleniyor. Cevabı verilemeyen en önemli soru böyle bir vahşetin nasıl meydana geldiği.

Oğlu bu olaya karışmış olan babalardan biri, kendi çocuğunun önce seyredip hiçbir şeye karışmadığını, ama sonradan, "Korktum baba, arkadaşlarım benimle alay eder, salak derler diye korktum." dediğini anlatıyor.

Vassiliki ile Ağır Zaman

Kasım ayı, sinema açısından oldukça iyi bir ay oldu. 10-16 Kasım arasında 3. Uluslararası Sinema Tarih Buluşması vardı.

Bu yılki teması göç olan bu buluşma Uluslararası uzun metraj film yarışması, yarışma dışı, anısına (Zoltan Fabri), ustalara saygı (Claude Weisz ve Margarethe von Trotta), uluslararası belgesel film yarışması, yarışma dışı, arte göç belgeselleri, sinemamızda göç gibi başlıklar altında toplanmıştı. Sinemaseverler için bulunmaz bir fırsattı.

3. Sinema Tarih Buluşması'nda ustalara saygı bölümünde gösterilen Margarethe von Trotta'nın *Ağır Zaman* filminden ve daha önce Yunan Filmleri Haftası'nda gösterildikten sonra vizyona girme şansı yakalayan *Vassiliki* adlı filmden söz edeceğim.

Ağır Zaman 1981 yapımı bir film. Aynı yıl Venedik Film Festivali'nde Altın Aslan Ödülü'nü aldı. Gerek oyuncuların performansı, gerek konusu ile izleyiciyi düşünmeye zorlayan, hayatın ne kadar da çelişkilerle dolu ve de zor olduğunu vurgulayan bir film. 1968 yılında Almanya'da yaşayan iki kız kardeşin yaşamından bir kesit sunuyor bize von Trotta. Birbirlerinden çok farklı iki kardeşten (Julianna) bir dergide çalışırken, küçük kardeş (Marianna)

Margarethe von Trotta

üçüncü dünya ülkeleri için eylemler yapan, yasadışı bir örgüte girer. Julianna çocuğu olsun istememektedir. Ancak istemeden dünyaya getirilen çocukların neler çektiklerini dile getiren eylemlere katılır, kürtajı destekleyen kampanyalar düzenlerler. Marianna ise evlenmiş ve bir çocuğu olmuştur, ancak üçüncü dünya ülkelerindeki çocukları kurtarmak için, çocuğunu ve kocasını terk etmekten çekinmez. Çünkü, kocasının ona bakacağına, bir şekilde çocuğunun büyüyeceğine inanır, ona daha fazla ihtiyacı olan çocuklar vardır. Ancak terk ettiği kocası o kadar da güçlü bir insan değildir ve çocuğu Julianna'ya bırakarak intihar eder

Julianna, çocuğu bakabilecek bir aileye teslim eder. Kendisini gizlice ziyarete gelen kardeşine, çocuğunun ona ihtiyacı olduğunu söylese de o bunu reddeder. Daha sonra yakalanarak tecrit odasına konan kardeşinin yine tek dayanağı ablası olacaktır. Bundan sonra, Julianna kardeşini sık sık ziyaret eder. Hatta işini bu yüzden aksatır. Aralarında ilginç olaylar yaşanır. Dışarıdayken makyaj yapmayan Marianna ablasından makyaj malzemeleri ister. Hayatı o kadar yalnız ve solgundur ki biraz renklendirmek istemektedir. Bir süre sonra haberlerde Marianna'nın intihar ettiği duyurulur. Ancak Julianna, kardeşinin intihar ettiğine bir türlü inanamaz ve araştırmaya başlar. Araştırmaları göstermektedir ki vandırmamıştır. Ancak gerçeklerin bir türlü kamuoyuna duyurulmasını sağlayamaz.

Bu gelişmeler sonunda Julianna yeğeni ile birlikte bir yaşam sürmeye başlar. Filmde kadınların çokça yaşadığı çelişkiler gözler önüne serilyor. Üzerinden tam yirmi yıl geçmesine rağmen, birçok kadın aynı çelişkileri yaşayıp, bazı seçimler yapmak zorunda kalıyor. Yani bazen birlikte olduğumuz kişiden, bazen çocuğumuzdan, bazen de işimizden ve daha birçok şeyden zaman zaman vazgeçmek yada ertelemek zorunda kalıyoruz. Filmde bir de böylesi eylemleri üstlenen insanların ne kadar katılaşabileceğini, bazen de değişebileceğini görüyoruz. 1968 yılını anlatırken, bu iki kardeşin çocukluk ve ilk gençlik çağlarına da dönüyoruz. Aile kurumunun sorgulanması da vardır filmde, devletin sorgulanması da... Çocuklukta yaşananların insan hayatında ne kadar önemli olduğunu, bir kez daha anlıyoruz.

Margarethe von Trotta, 1942 doğumlu bir yönetmen. Sinema ve Tarih Buluşması'da *Katharina Blum'un Çiğnenen Onuru, Mütlüş Çılgınlık, Rosa Luxemburg, Yemin, Kış Çocuğu, Clarista Klages'in İkinci Uyanışı, Kızkardeşler veya Mutluluğun Dengesi* nin de aralarında bulunduğu dokuz filmi ile katıldı. Daha çok kadın karakterler ile ilgili filmler çekmeyi tercih etti. Filmlerinde politik mesajlar vermeyi ve irdelemelerde bulunmayı da ihmal etmedi..

İkinci film ise, bir Yunan filmi *Vassiliki*. Yönetmeni Vangelis Serdaris. 1997 yapımı olan film, iki uluslararası ve iki Yunanistan olmak üzere toplam yedi ödül sahibi. Açık söylemek gerekirse, beni bu ödüller daha da heveslendirdi izlemem için. Filmde Vassiliki adında bir kadının hayatından bir kesit var. İzleyince Türkiye ile Yunanistan'ın ne kadar benzediğini bir kez daha fark ettim. 1949 yılında Yunanistan'da geçen bu öyküde bir komünistin karısı ile bir Yunan subayının aşkı ve bununla birlikte o dönem politikası anlatılıyor. Komünistlere yardım etmek suçundan gözaltına alınan Vassiliki, orada tutulurken Loufakos'un tecavüzüne uğrar, sonra serbest bırakılır, ancak bir süre sonra aynı subay onu ziyarete gelecektir. Kocasının bir daha dönmemek üzere Arnavutluk'a gittiğini ve kendisinin ona âşık olduğunu, bir daha hiç bırakamayacağını söyleyerek, birlikte yaşamak ister. Vassiliki de bu teklifi kabul eder. Ancak ordu bunu öğrendiğinde kabul etmeyecek ve Loufakos'dan Vassiliki yi terk etmesini isteyecektir. İşte burada dünyanın en komik konuşması geçer. Sevgilisini terk etmesini isteyen üstüne, subayın cevabı şu olur: "O komünisti temizleyeceğim, onu bir faşist yapacağım." Burada bir ideolojiden ya da bir fikirden değil de, sanki bir tümörden, bir hastalıktan bahsedilmektedir. Bu diyalog bana, Türkiye'de de bazı şeylere nasıl da bir hastalığa bakılır gibi bir tutum sergilendiğini hatırlattı. Yani, biraz sıradışıysanız, size acıyan gözlerle bakarlar, tıpkı iyileşme umudu olmayan bir hasta gibi... Artık, sonun başlangıcıdır. Loufakos ordudan atılır, Ailesi dahi ismini değiştirmesini ister. Ancak, o her şeye rağmen Vassiliki ile evlenir, çünkü onu sevmektedir. Bundan sonra, Loufakos un, sürekli iş arama serüvenlerini izleriz. Ve sonunda da her şeyden Vassiliki'yi sorumlu tutmasını... Tabii bu çöküş ilişkilerinin bitmesine neden olur. Filmde, faşist ve maço bir adamın bir dönemini izleriz aslında. Sanki kadın da buraya yerleştirilmiştir. Çünkü, kadın sessizdir. Ne sevdiğini söyleyebilir, ne de diğer duygularını. Zaten sıkıntısını söyleyebildiği zamanlarda da kimin erkek olduğu ve sözünün geçeceği sorularıyla karşılaşır (yani iktidarın kimde olduğu). Gözaltında tecavüze uğradığında da bir şey dememiştir kimseye ya da bize böyle yansıtılmıştır. Tıpkı Türkiye'de olduğu gibi. Tecavüz olsa da kimseye söyleme, kocan duyse de, hatta en iyi ihtimalle duygusal şiddete maruz kalsan da... Ancak bunu bazıları yaşamıyla ödüyor, bazıları da bir sürü şeyden vazgeçerek, sadece seyirci kalarak katılıyorlar yaşama. Filmin, bazen gereksiz yere uzatıldığını düşündüm izlerken. En azından, filmin adını da oluşturanın bir kadın olduğu varsayılarak, onunla ilgili şeylere biraz daha değinilseydi, ortaya daha iyi bir portre çıkabilirdi. Aslında, galiba bu iki filmden çıkan sonuç en iyi kadınlar anlatabilir, kadınları...

Nurol

Kadının erkeğe ve kadınlara ihtiyacı meselesi

Balığın Bisiklete İhtiyacı Ne Kadarsa Kadının Erkeğe İhtiyacı O Kadardır... Roman, ismini bir slogandan almış; 70'li yıllarda İngiltere'de feministlerin kullandıkları bir slogan.

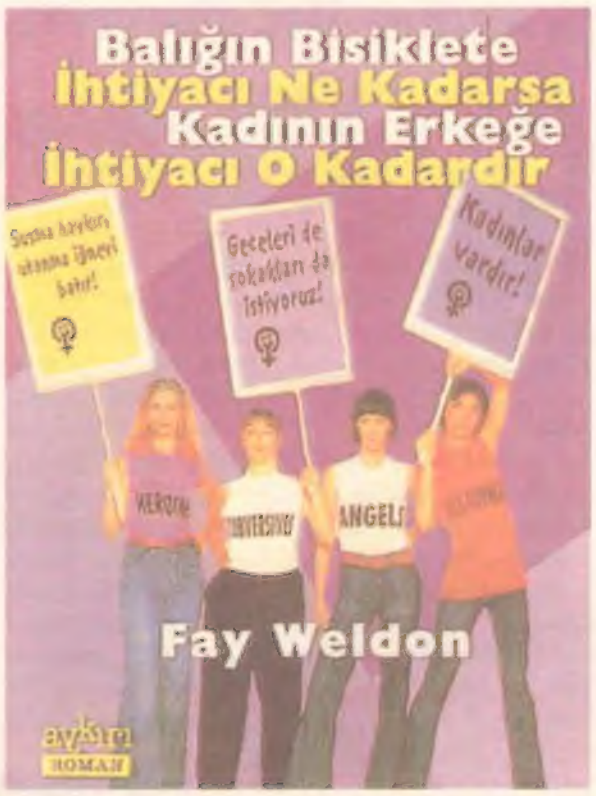

Yazan Fay Weldon. Hikâye feminist bir grubun öne çıkan adları Layla, Stephanie, Alice ve Nancy çevresinde kurulmuş. Çıkış noktaları ve özlemleri aynı. Kendi ezilme deneyimlerini aktarmakla başlayan süreç, onları "kişisel olanın politik olduğu" sonucuna götürür. Peki ne yapmaları lazımdır? Bir yayınevi kurup, kadınların yaşadığı baskıları dile getiren, onlara tarihlerini geri verecek kitaplar basmalı, kadınlar tarafından yazılan klasikleri yeniden gündeme getirmeli. Medusa böyle doğar. Sonrası mücadele, kendi aralarında çatışma, yanlış anlama ve anlaşılma... Tartışma, tüm kadın yapıtlarında gözlemleyeceğimiz cinsten. Birilerinin öne çıkması, başka birilerinin ona "Hani burada hiyerarşi yoktu" türünden itiraz etmesi, hiyerarşiyi yok etmek için alınan tutumların yeni hiyerarşiler ortaya çıkarması... Piyasanın koşullarına asla teslim olmadan ticaret yapmaya kalkmak, onun koşullarına karşı çıkacağını derken işi dağıtmak. Hiyerarşi konusunda en fazla eleştirilenlerden biri olan Layla, yayınevinde bazı şeyler ters gidip, "Biz ne yapıyoruz"u tartışmaya başladıklarında şöyle diyor: "Erkek tarzı, erkekleri rahat yaşatıyorsa, kadınların da aynı yolu izlememeleri için bir neden göremiyorum." Ama ticaretin tarzla ilgisi olmayan bir yanı daha vardır ve bu yan sizi bir süre sonra iyi bir piyasacı da yapabilir...

Hayal kırıklıkları, intiharlar, bir türlü yaşanamayan aşklar... Sonra Greenham Common'daki nükleer karşıtı eylemde, kameraların önünde ortaya çıkan "Sen konuşacaksın, ben konuşacağım", "Hayır, erkeklere demeç verilmez" türünden tartışmalar... Kitabın içindeki pek çok diyalog "Ben bu filmi görmüştüm" cümlesini kurduracak cinsten. Yalnız olmadığını hissetmenin verdiği, o ikame edilemez güven duygusu, dayanışma, mücadelenin getirdiği iç huzuru; elbette bunlar da var kitapta. Ama Fay Weldon'un anlatmak istediği başka bir şey ve bence iyi de anlatıyor. Başka kadınların deneyimlerine kulak vermeyi anlamlı bulanlara -ama ağız ucuyla değil, gerçekten anlamlı bulanlara- öğütleriz.

Necla Akgökçe

Metin Kaçan la kadın yazarların söyleşisine ilişkin tartışma sürüyor

Kadın okurlardan da faks var

Ekim 2000 tarihli dergideki Fatma Özmen'in yazısını okuduğumda bir okur olarak beni ifade ettiğini düşünmüştüm. Cevabı okuyunca gerçekten çok üzüldüm. Güneş K.'ya üzüldüğüm kadar üzüldüm. Müge, Almila ve Karin'e geçmiş olsun demek istedim.

Siz Müge, "Kadının ağırlık kazanacağı bir sayıda" tüyler kadar hafifsendiğinizde söyleyeceklerinizi Fatma Özmen'in yazısını beklemeden de bize duyurmalıydınız.

Siz Almila, bundan böyle yazıyı değiştirme şansı elinizde olmadığına ve ok yaydan geri alınamayacağına artık vakıf olduğunuza göre "Masaya vurup gitmenin" en doğru ve en uygun davranış olduğunu, zira kararlı ve berrak düşünenlerin Kaçan'la aynı havayı solumak istemeyeceğini. Bunu yapmayanı da fotoğraf yaptıklarını yaşayarak biliyorsunuz. Bu çetin mücadele örneği de değil bence. "Gerçekten faydalı" düşüncelerle bir güzel avlanmışlar sizi...

Siz Karin, Metin Kaçan'ın kişiliğini yazan gazeteci olarak anılmak için böyle bir tuzağa düşürülmenize gerek yoktu. Bunun için yazar olmaya da gerek yok. Taraf olabilir misiniz, inanamıyorum. Yalnızca taraf olmak savaş kazandırmaz, tarafınızı doğru seçerseniz kazanırsınız ve varlığınızı, kimliğinizi savunarak ayakta kalırsınız.

Sayın Fatma Özmen, "Üç kadın yazarımız" yerine, "Beş güzel kadın" diyelim mi? Yakışır...

Ayşen Hadimoğlu
Ankara

Feminist ansiklopedi

B

Feryal, bu sayımızda ansiklopediye "bebek, bagaj ve balık" maddeleriyle katkıda bulundu.

Bagaj: Yolcu yükü. Taşıtlarda yolcuların yüklerinin konduğu yer. İngilizce'de "orta malı" kadın anlamına gelir. Özellikle 17.Yüzyıl'dan sonra orduyla seyahat eden fahişeler için kullanıldı. 17.Yüzyıl'ın sonunda, "arsız, şımarık, budala" kadın; 18. Yüzyıl'dan sonra ise "cilveli kadın" anlamında kullanıldı. Türkçe'de, kalça, kız anlamına gelir. Ağır Bagaj: Erkeğe ayak bağı olan kişisel eşyası anlamında çocuklu kadın.

Balık: İngilizce'de 1850'lerde vajinayı kötüleme anlamında kullanıldı. Daha sonra Amerikan argosunda kadın ve vajina için kullanılmaya başlandı. Türkçe'de, erkeklik organı, penis. ***Balığa çıkmak*** Amerikan argosunda fahişeyle birlikte olmak. ***Balık pazarı,*** genelev. ***Akşam yemeği'nde balık yemek*** kadınla cinsel ilişkide bulunmak. Tarih boyunca bir çok ülkede vajina, kokusu nedeniyle balık olarak adlandırılmıştır.

Bebek: Her iki cins için de sevgi ya da beğeni ifade eden sözcüktür. Argoda, erkekler tarafından kolay elde edilebilir, seksi olan genç veya herhangi bir yaştan kadını özellikle de kızları tanımlayan bir sözcük olarak kullanılır. Güzel kadın anlamına da gelir. Masumiyeti ifade eden sözcüklerden biridir.

Bireycilik: Bireyin yararını toplumsal yarardan daha üstün ya da daha önemli sayan öğreti, tutum ya da politikaların genel adı. Kişisel çıkar, akılcılık ve bireylerin özgür seçimleri tarafından yönlendirilen bir dünya isteği olarak liberal burjuva düşüncenin kalıplarından birini oluşturmuştur. Buna göre, bireyler kendilerini amaçlarına götürecek araçları seçmekte ve o yönde davranmakta özgür ve sorumludurlar. Bu ideolojinin yücelttiği, tanımladığı ve yaşama koşullarını düzenlediği ***birey***, sadece ***erkek birey*** olmuştur.

Birlikte yaşama: Yasal açıdan evli olmayan bir çiftin birlikte yaşadığı bir düzenleme. Birlikte yaşama bazen evlilik öncesi, bazen de evliliğin alternatifi olarak seçilen bir yoldur. 1960 lı yıllardan itibaren ABD ve Britanya'da yaygınlaşmaya başlamıştır. Türkiye'de ise büyük şehirlerde bile meşru karşılanmayan bir tercihtir.

Bitirimhane: (argo) Kumar oynanan kahvehane.

Biyolojik belirlenmecilik: Toplumdaki kadın ve erkek rollerinin biyolojik zorunlulukları, yani doğal olanı yansıttığını savunan yaklaşım. Doğal farklılık ideolojisi biyoloji biliminin olmadığı çağlarda da varolmuştur. Bu sosyolojik yaklaşımlar toplumsal cinsiyeti barındıran yapıların temelinin, kuruluşunun, iskeletinin, özünün veya kalıbının bedenimizin biyolojik yapısı olduğu varsayımına

Hazırlayanlar: Handan Koç-Şöhret Baltaş

dayanır. Dolayısıyla toplum da doğanın buyruklarını kayda geçirmektedir. Bu doğalcılık, "Kadınlarla erkekler arasında aktiflik-pasiflik gibi farkların giderilmez" olduğu, "erkeklerin doğal olarak tecavüzcü" oldukları gibi popüler görüşlerin dayanağıdır. Biyolojik belirlenmecilik bilimsel buluşlara dayanarak, her yeni durumda toplumsal eşitsizlikleri, bireylerin anatomik özellikleriyle yeniden ilişkilendirir. 1970'lerden sonra feministler, kadınlara ve erkeklere atfedilen özelliklerin "evrensel", "ilahi", "doğal" olduğu yolundaki bütün tezlerle çarpışmışlardır. Öte yandan kadınların emzirme, doğurganlık, tabiatın döngülerine yakınlık gibi anatomilerinden kaynaklanan özelliklerini önemsemeye dayanan feminist yaklaşımlar da mevcuttur. Bu yaklaşım mesela kadınların "doğuştan barışçı" olduklarını savunur. (bak:kültürel feminizm)

Bohça: İçine çamaşır, elbise gibi şeyler koymaya yarayan dört köşe kumaş. *Bohçacı*, bohça içinde dokuma eşya gezdirip satan kadın.

Boruyu koymak, boru döşemek: (argo) Erkeğin cinsel ilişkide bulunması.

Boşalmak: Erkeğin cinsel ilişki sonunda penisinden meni adı verilen sıvının gelmesi.

Boşanmak: Hukuksal olarak kurulmuş bir evliliğin, yasalar nezdinde ortadan kalkması. Bir evliliği boşanmayla sona erdirmek için zorunlu sayılan koşullar zamana ve kültürlere göre değişmektedir. Bazı toplumlarda erkeklerle kadınların boşanma konusundaki hakları hâlâ oldukça eşitsiz bir durumdadır. Erkek cinsi çok eskiden beri kadınları sokağa atma veya baba evine geri gönderme şeklinde boşanma olanağına sahip olmuştur. Tarih içinde kadınlar önce kocalarından boşanma hakkını, daha sonra başvuruda bulunma da dahil olmak üzere eşit koşullarda bu işlemi yaptırma hakkını elde etmişlerdir. Ancak yasalar boşanma hakkı tanısa da, erkek egemen toplum özellikle çocuklu ve boşanmış kadınlara kuşkulu gözüyle bakmaktadır. ABD ve İngiltere'de her üç evlilikten biri boşanmayla sonuçlanmaktadır. Bu toplumlarda yeniden evlenme oranı da çok yüksektir. Türkiye'de 1997'de 517 bin kişi evlenmiştir. 1998 yılında boşananların sayısı ise 32.167'dir. Türkiye'de boşanma oranı çok düşüktür ve boşanmış bir kadın olarak yaşamanın bedelleri ağırdır.

Boşanma oranı: Farklı nüfuslardaki karşılaştırmalı boşanma eğilimiyle ilgili veri sunması tasarlanmış ölçü. Boşanan kişilerin sayısının o yılki ortalama nüfusa bölünmesiyle bulunur. Bu ölçü nüfusların yaş yapısını dikkate almaz. Bazı sosyologlar, daha gelişkin bir ölçünün boşanan insanların sayısının belli bir yılda gerçekleşen evlilik sayısına bölünmesiyle bulunacağı görüşünü taşımaktadır. Resmi hukuksal boşanmadan önce, eşlerin daha çok ayrı yaşamayı tercih ettiği ülkelerde, boşanma oranlarının bir nüfustaki insanların gerçek deneyimlerini gösteren bir ölçü olma ihtimali giderek azalmaktadır.

Sinemada kadınlar

Kadın yönetmenlere, kadın seyirciler de yeterince ilgi göstermiyor...

Geçenlerde Sally Potter'ın yönettiği *Tango Dersi* adlı filmi televizyonda izlerken düşündüm. Bu film kadınlara kendini iyi hissettirecek bir film. Filmin konusu kısaca şöyle: Bir kadın yönetmen yeni bir filmin hazırlığı içindedir. Ancak işler istediği gibi gitmemektedir. Bu nedenle işine bir ara verip Pablo adındaki Arjantinli usta dansçıdan tango dersleri almaya başlar. Dersler ilerledikçe hem tango yeteneği gelişir hem de ikisi arasında bir aşk başlar. Ama bu aşk, bir güç mücadelesini de içinde barındırır. Çünkü Pablo genç, yakışıklı, usta bir dansçıdır. Kadınsa daha yaşlı, akıllı, zarif, yetenekli bir yönetmen. Ama dansta Pablo kadar iyi değildir... Bu çalışma kadına bir fikir verir. Konusu tango olan bir film çekmek. Bu film projesi adım adım gerçekleştikçe, güç dengesi bu kez kadının lehine dönmeye başlar. Çünkü film yönetme işini bilen kadındır. İkisi arasındaki çekişme, bir uzlaşma ve uyumla noktalanır. Bu arada dans ve müziğin güzelliğinden biz seyircilerin ruhu da bayram eder.

Sally Potter bu filmi hem yönetmiş hem de oynamış. Çünkü kendisi aynı zamanda dansçı, şair, yazar ve filmi yönetmeni. Hatta filmin sonunda aşkın ve uyumun güzelliği ile ilgili bir de şarkı söylüyor. Bana sorarsanız seyrine doyum olmayan bir kadın filmi *Tango Dersi*. Bir kadın tarafından, kadın gözüyle yönetilmiş. Ana karakterin kadın olduğu bir film. Hem de güçlü bir kadın. Üstelik tango gibi ağır çağrışımları olan bir dansı kendine has bir zarafete dönüştürmüş. Dansa zarif ve sakin kişiliğini vermiş.

Kadınlar artık dünyanın her yerinde film çekiyor. Sayıları giderek artıyor ama gene de yeterince çok değil ve yeterince izleyici bulamıyorlar. Sözgelimi Sally Potter'ın bu filmi sinemalarımızda gösterildi ama çok kısa bir süre için. Sally Potter'ın bundan önceki filmi, Virginia Woolf'un aynı adlı romanından sinemaya uyarladığı *Orlando* Türkiye'de vizyona giremedi bile. Sinema endüstrisinin merkezi Hollywood'da özellikle böyle bir sorun var. Bu büyük endüstri içinde kadın yönetmenlerin sayısı hem çok az, hem de çok az film çekebiliyorlar. Kadın oyuncular için de böyle bir sorun var. Erkek oyuncular yaşlandıkça şarap gibi değerleniyor, kadınlarsa yaşlandıkça bu işte giderek az yer alıyorlar. Senaryolar kırkını, hele hele ellinin üzerinde kadın kahramanlar üzerine yazılmıyor. Hollywood'un Meryl Streep veya Susan Sarandon gibi akıl başında kadın oyuncuları bu durumu dile getiriyor ve mücadele etmeye çalışıyorlar. Çünkü bu bir kader değil, değiştirilebilir ve değişmeli. Daha fazla kadın öyküsü, daha fazla kadın filmi kadınların hayatını her alanında daha fazla varolma mücadelesiyle eş anlamlı.

Az sayıda kadın yönetmenin yer aldığı Hollywood'da varolmayı beceren kadınlardan biri olan yönetmen Nora Ephron ise herhalde gişe başarısını sağlamak için daha fazla peri masalı anlatma yoluna gidiyor. Kariyerinin başlangıcında kadın hikâyeleri anlatarak, kadın sorunlarını gündeme getiren filmler çeken Nora Ephron'un son filmi *Mesajınız Var* bu bağlamda ciddi bir biçimde sorgulanması gereken bir filmdi. Son yılların gözde isimleri Meg Ryan ve Tom Hanks'ın oynadığı *Mesajınız Var*'ın konusu şöyle. New York'un güzel bir köşesinde çocuk kitapları satan küçük bir kitabevinin sahibi dünya tatlısı genç bir kadın, internette bir adamla tanışır. Aralarında müthiş bir "sanal" aşk başlar. Ama bu adam büyük bir kitap mağazaları zincirinin sahibidir ve kadının dükkânının biraz ötesinde muazzam bir kitabevi açmış-

tır. Kadın gerçek hayatta bu adamdan "doğal" olarak nefret eder. Çünkü annesinden miras kalan kendi küçük kitabevi bu büyük mağazayla rekabet edemeyecek ve bir süre sonra kapanacaktır. Nitekim filmin sonunda böyle olur. Ama gerçek hayatta nefret ettiği adamın, internette âşık olduğu adamla aynı olduğunu anlayan kadın, bir süre sonra adamı affeder ve onu sevmeye devam eder. Ne acımasız bir peri masalı değil mi? Eskiden peri masalında yakışıklı prens, zavallı genç kızı kurtarırdı. Şimdi önce elinde avucunda ne varsa alıyor, sonra aşkını veriyor. Kadın açısından çok acımasız bir son. Kadın o güne kadar emek verdiği ve üstelik annesinin de hatırası olan işini kaybediyor. Ve bunu gözünü kırpmadan yapan bir adamı sev-

Jane Campion

meye devam ediyor. Herhalde bu film iyi iş yapmıştır ve kadınların önemli bir kısmı da bu muhteşem ikilinin "büyük" aşkına kapılıp gitmişlerdir. Ve "bu nasıl aşk böyle ?" diye soran çok az seyirci çıkmıştır. Tabii Hollywood'da varolabilmenin cilveleri bunlar.

Bu yaz sinemalarımızda Yeni Zelandalı yönetmen Jane Campion'un son filmi *Kutsal Duman*'ı izleme fırsatı bulabildik. Son yılların en ilginç ve tanınmış yönetmenlerinden biri olan Jane Campion hep kadın öyküleri anlattı. Hayatı, kadınların, kadın deneyimlerinin gözünden anlattı. En tanınmış filmi *Piano* ile Cannes Film Festivali'nde en iyi film ödülünü kazandı. Campion, *Kutsal Duman*'da Hindistan'a yaptığı gezide bir tarikata katılan Avustralyalı bir genç kızla, onu iyileştirmek için ailesinin çağırdığı, bu tür işlerde uzman olan, elli yaşlarında bir adamın hikâyesini anlatır. Adam kızı ikna eder ve iyileştirir. Ancak aralarında bir ilişki başlamıştır. Ve genç kızın adama bu konuda sorduğu can alıcı bir soru vardır. Bu ilginç, çok yönlü hikâyenin de ilginç bir biçimde merkezine oturtulmuştur bu soru. Ya adam yirmili yaşlarında olup da, kadın ellili yaşlarında olsaydı... Ve bu soruya bağlı olarak, genç kızı oynayan Kate Winslet, orta yaşlı adamı canlandıran Harvey Keitel'ı, ona kadın elbiseleri giydirerek, kıpkırmızı rujlar sürerek yerden yere çalar. Nitekim, kızın babası da bir süre sonra annesini daha genç bir kadınla yaşamak için terk eder. Bu sahneler filmin diğer yan karakterleriyle birlikte "cinsel roller" ve "kimlikler" konusunda bizi rahatsız ederek bu konuda sorular sormaya yönlendiriyordu. Ve gerçekten de bu konuda oldukça başarılı.

Şimdi bir de işin seyirci boyutuna gelelim. Kadın yönetmenlerin sayısı az ve az da seyrediliyorlar. Kadınlar kadın filmlerine yeterince ilgi göstermiyor. Oysa onların bize kazandırdığı yepyeni deneyimler, yeni algılar ve sormamız gereken yeni sorular var. Onlar, bugüne dek söylenmemiş, gizli kalmış, görünür kılınmamış pek çok sorunu aydınlığa çıkarıyorlar. Yaşamlarımızı zenginleştiriyor. bizlere bilinç kazandırıyorlar. Kadınların sinemada yapacak çok işleri var. Hem yaratıcı hem de seyirci olarak daha fazla kadın bu alana girmeli. Bu hepimiz için iyi olur.

necla algan

pano

• **Feminist Ansiklopedi köşesi eleştiri ve katkılarımıza açık.** Bu mütevazı çalışmanın sınırlarını, hazırlayanların eğitimleri, yetenekleri ve çalışkanlık düzeyleri kadar tercihleri de belirliyor. Ezilen cinsin yararına gerçeği açığa çıkaran bir bilgi kaynağı olmak istiyoruz. Ele aldığımız sözcüklerin (isimler, kavramlar, deyimler) muhakkak eksikleri var. Katkılarınızı bekliyor, yanlışların her zaman düzeltilmeye açık olduğunu bir kez daha belirtiyoruz.

• *Pazartesi* lokalinde mutfak tipi bir buzdolabına ihtiyacımız var. Elden çıkarmak, hibe etmek ya da satmak istediğiniz buzdolabınız için lütfen bizi arayın. Ayrıca bu tip eşyalara ihtiyacı olanlar ve elden çıkarmak isteyenlerin buluşacağı bir köşe olarak panomuzu kullanabilirsiniz.

• Haftada üç gün, saat 3'ten 8'e kadar, yalnızca yemek pişirip, yedi yaşındaki kızımla ilgilenecek temiz ve titiz birine ihtiyacım var. İlgilenenler, lütfen 0212. 261 93 95 numaralı telefonu arasınlar.

• Acilen iş arıyorum. Çocuk bakıcılığı, ev işi, çay ve yemek yapmak olabilir. Fatma Aydın. Tel: 0535.315 89 95-0212. 294 55 39.

• Emekli bir kadınım. Cihangir'de oturuyorum. Bir şirkette çay, kahve işi yapmak istiyorum, daha önceden tecrübem var. İlgilenenler *Pazartesi* aracılığıyla bağ kurarsa sevinirim.

• Gayrettepe'de ev paylaşacak kadın arkadaş arıyorum. Tel: 0212. 254 45 09

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Sahibi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Düzkan

Ücretli - Tam zamanlı çalışanlar
Ayşe Düzkan, Beyhan Demir, Nevin Cerav

Ücretli - Yarı zamanlı çalışanlar
Beril Eyüboğlu, Handan Koç

Baskı Öncesi Hazırlık
Nuray Vurgun, Şöhret Baltaş

Görsel Tasarım
Deniz Göktürk

Bu sayıya katkıda bulunanlar
Ayla, Ayşen, Handan Öz, Hülya Tufan, Lale, Minu, Nazmiye, Necla Akgökçe, Necla Algan, Nur, Nurol, Sevhan, Şemsa, Yaprak, Yelda Yücel

Almanya Temsilcisi:
Hülya Eralp

Çizer:
Gülay Batur

Kapak Fotoğrafı:
Volkan Kızıltunç

Adres: Abdullah Sokak, No:9, Beyoğlu, İstanbul.
Tel / faks: (0212) 292 07 39, 249 59 59, 292 07 47, 244 23 94
e-posta: pazartesidergi@superonline.com
Renk ayrımı: Bay Grafik
Baskı: Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.
Dağıtım: Bir-Yay

PAZARTESİ kadınlara mahsus gazete

***Pazartesi* yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. *Pazartesi*'yi en az bir kadına daha satın ya da hediye edin. Daha iyisi abone olun, abone bulun. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz.**

Abone olmak istiyorum.

İsim, Soyadı	:	
Adres	:	
Semt	:	İlçe
Şehir	:	Posta Kodu:
Telefon (Ev)	:	(İş)
Abone süresi	: 1 yıl ( )	6 ay ( )
Başlangıç tarihi	:	

• **Türkiye içi:** Yıllık 7.500.000 TL., altı aylık 4.000.000 TL. Öğrenci'lere ve sendikalılara % 10 indirimli
Aboneler için Türkiye İş Bankası Küçükparmakkapı Şb. Hesap No. 1042 / 578076. Beyhan Demir
• **Türkiye dışı:** Yıllık 75 DM, altı aylık 40 DM.
Döviz hesabı: Handan Koç, Ayşe Düzkan
T. İş Bankası Taksim Şubesi, İstanbul
Hesap No: 1052 / 3001000 326575

Abdullah Sok. No:9 80060 Beyoğlu - İst.
Fax: (0212) 292 07 39
e-posta:pazartesidergi@superonline.com

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu (öğrenciyseniz öğrenci belgenizle birlikte) bize gönderin. Biz de size her ay Pazartesi'nizi postalayalım.

"Benim için yeni bir hikâyeye başlamakla tabancayı şakağıma dayamak aynı şeydir."

Sevim Burak